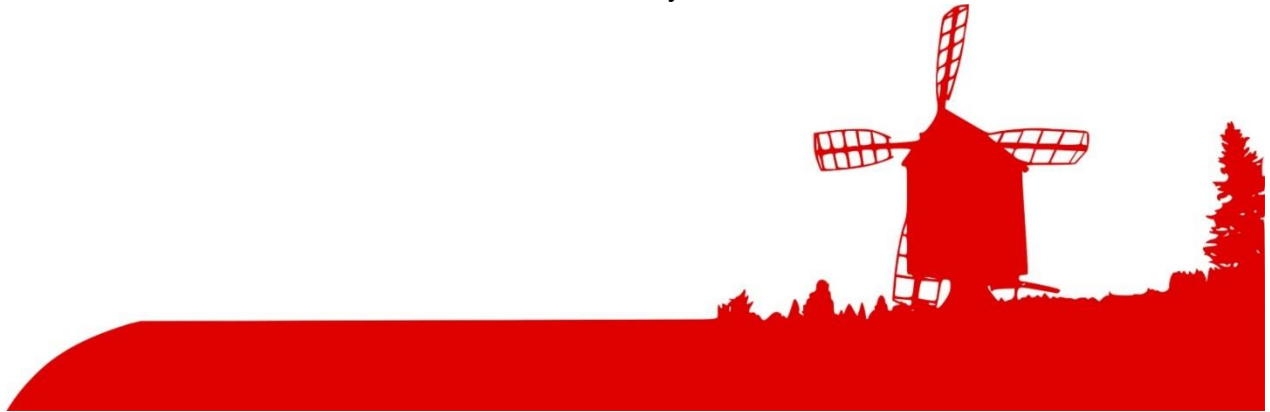

HARTOLAN KUNTA

Hartolassa on hyvä elää!

TALOUSARVIO VUODELLE 2021

J A

TALOUS- JA TOIMINTASUUNNITELMA VUOSILLE 2021 - 2023

Kunnanhallitus xx.xx.xxxx

xx.xx.xxxx

Valtuusto

xx.xx.xxxx

Sisällys

YLEISET PERUSTELUT	4
1. TALOUDEN KEHITYSNÄKYMÄT 2020 - 2022	4
1.1 Kuntatalouden näkymät	6
1.2 Vaikutukset verotukseen	6
1.3 Valtionosuudet	8
1.4 Koronatuett tulivat osaksi kuntien rahoitusta vuonna 2020 ja ne jatkuvat vuonna 2021.....	9
1.5 Palkkaratkaisu ja palkan sivukulut vuonna 2021	9
1.6 Väestömuutokset.....	10
1.6 Työllisyys ja elinkeinot.....	11
2. STRATEGIA	12
2.1 Hartolan kunnan strategia	12
3. TALOUDEN TASAPAINOTTAMINEN SUUNNITTELUKAUDELLE 2021 - 2023	13
4. HARTOLAN KUNNAN TALOUS.....	16
4.1 Verotulot.....	16
4.2 Käyttötalouden valtionosuudet.....	17
4.3 Kunnan rahoitustarpeet ja lainanotto	19
4.4 Hallinto, henkilöstö ja organisaatio	19
4.5 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta	20
4.6 Tuloslaskelma 2021–2023	22
4.7 Rahoituslaskelma 2021–2023.....	23
5. TALOUSARVION JA – SUUNNITELMAN RAKENNE	24
5.1 Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan	24
5.2 Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne.....	24
5.3 Talousarvion sitovuus	25
5.4 Sitovat toiminnalliset tavoitteet	25
5.5 Käyttötalouden osan sitovat määrärahat	26
5.6 Tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan sekä investointiosan sitovat määrärahat	27
5.7 Käyttötaloussuunnitelman vahvistaminen.....	27
6. KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTEISÖJEN YLEISET OMISTAJAPOLIITTISET TAVOITTEET	28
6.1 Kiinteistö Oy Kuninkaanpitäjä	28
6.2 Kiinteistö Oy Vasalli	30
6.3 Kiinteistö Oy Vuorilaakso	32
6.4 Jorma Virtasen Säätiö	32
7. KONSERNIHALLINTO	33

7.1 Tarkastuslautakunta.....	33
7.2 Keskusvaalilautakunta	34
7.3 Valtuusto	34
7.4 Kunnanhallitus	34
7.5 Jaostot.....	36
7.6 Elinkeinotoimi	36
PALVELUOSA	41
1. PERUSTURVATOIMI	41
1.1 Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä.....	41
2. SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA	44
2.1 Sivistystoimen hallinto	45
2.2 Varhaiskasvatuspalvelut	46
2.3 Perusopetus	50
2.4 Vapaa sivistystyö.....	51
3. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN	57
3.1 Hyvinvoinnin edistäminen kuntastrategiassa	58
4. TEKNINEN TOIMI.....	62
4.1 Hallinto.....	62
4.2 Laitokset ja taseyksiköt	62
4.3 Yleisten alueiden hoito ja yksityistieavustukset	63
4.4 Pelastustoimi	63
4.5 ICT- palvelut	63
4.6 Tilapalvelut.....	63
4.7 Rakennukset	64
5. YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA.....	65
5.1 Rakennusvalvonta.....	65
5.2 Ympäristönsuojelu	66
5.3 Kaavoitus.....	66
5.4 Paikkatiedot ja kartat	67
INVESTOINTIKOhteet	69
TALOUSSUUNNITELMA 2021 – 2023	70
HENKILÖSTÖRESURSSISUUNNITELMA V. 2021 - 2024	71

YLEISET PERUSTELUT

1. TALOUDEN KEHITYSNÄKYMÄT 2020 - 2022

Suomen talous toipuu koronapandemiasta vähitellen

Suomen talouden ennustetaan supistuvan 4,5 prosenttia vuonna 2020. Suomen talous on taantumassa supistuttua kolme vuosineljännestä peräkkäin. Koronapandemia on kuitenkin vahingoittanut Suomen taloutta vähemmän kuin suurinta osaa Euroopan talouksista alkuvuonna. Kesän 2020 aikana pandemia rauhoittui, mikä sai kotitaloudet liikkeelle ja kuluttamaan useissa maissa Suomi mukaan lukien. Talous toipuu kuitenkin hitaasti taloudenpitäjien vähäisen luottamuksen sekä epävarmuuden kasvun seurauksena. Koronatartuntojen voimakas lisääntyminen ja uudet rajoitukset varjostavat toipumista edelleen, ja talous on uudelleen taitekohdassa.

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan 2,6 prosenttia vuonna 2021 ja 1,7 prosenttia vuonna 2022. Toipuminen tapahtuu vähitellen. Nopeimmin palautuu yksityinen kulutus, mutta yksityisten palveluiden kulutuksen kasvu jää edelleen vaisuksi. Investointien toipumista heikentää asuinrakentamisen väheneminen. Vienti ja teollisuustuotanto kärsivät pandemian jatkumisesta ja kääntyvät kasvuun vasta vuoden 2021 puolella.

Julkinen talous velkaantuu voimakkaasti vuosina 2020 - 2021. Julkinen talous oli alijäämäinen jo ennen taantumaa, eikä epätasapaino korjaannu epidemian laannuttua. Julkinen velka suhteessa bruttokansantuotteeseen näyttäisi kasvavan koko 2020-luvun ajan, kun valtio ja paikallishallinto pysyvät alijäämäisinä, näköpiirissä oleva talouskasvu on vaikeaa ja väestön ikääntyminen kasvattaa julkisia menoja.

Suomi on selviytynyt toistaiseksi hyvin koronapandemian toisesta aallosta. Elpyminen uhkaa kuitenkin lykkääntyä, jos kotitalouksien ja yritysten näkymät pysyvät epävarmoina edelleen. Kotimaan kysyntä riittää johonkin saakka ylläpitämään kulutusta. Kuitenkin vasta tehokas koronan hoito ja rokote selkiyttävät globaalilla tasolla tulevaisuuden näkymän.

Maailmantalous elpyy eritahtisesti

Koronapandemia johti syvään maailmantalouden taantumaa, mutta monet indikaattorit viittaavat siihen, että talous elpyy nopeasti, kun pandemia saadaan hallintaan. Kesäkuussa maailmankauppa kääntyi jo hienoiselle kasvu-uralle. Pandemian toinen aalto on kuitenkin iskenyt voimakkaasti Euroopan ja kehittyneiden maiden talouteen syksyllä 2020. Se heijastuu koko maailmantalouteen. Maailmantalous supistuu 6 % vuonna 2020 ja kääntyy kasvuun vuonna 2021.

Maailmankauppa supistuu yli 10 prosenttia tänä vuonna mutta kasvaa vuonna 2021 6,5 prosenttia. Tätä tukee myös uusimmat tiedot koronarokotteen mahdollisesta käyttöönnotosta vuonna 2021.

Sekä lyhyet markkinakorot, että valtionlainojen korot ovat historiallisen alhaiset. Lyhyet korot ovat laskeneet kevään väliaikaisen nousun jälkeen. Korot nousevat maltillisesti vasta ennustejakson lopulla.

Viennin ja teollisuuden loppuvuosi on vaikea

Pandemian aiheuttama epävarmuus hidastaa ulkomaisen kysynnän kasvua monilla Suomen viennille keskeisillä toimialoilla, minkä seurauksena vienti jatkaa vähenemistä edelleen tämän vuoden aikana. Täten myös teollisuuden loppuvuoden näkymät ovat vaisut. Palveluista ICT- ja liike-elämän palveluiden näkymät ovat paremmat kuin aloilla, jotka kärsivät suoraan liikkumisen rajoitteista ja kuluttajien luottamuksen vähenemisestä.

Yksityisten investointien kasvu on heikointa vuoden kolmannella neljänneksellä ja jatkuu heikkona vielä vuoden lopussa. Vuoden alkupuolella rakentamisessa on kuitenkin näkynyt aiemmin ennakoitua positiivisempaa kehitystä. Uusien asuntojen rakentaminen vähenee vain hieman vuonna 2020. Uusia asuntoja aletaan rakentaa useampi tuhat vähemmän, mikä kääntää asuinrakennusinvestoinnit selvään laskuun.

Yksityisten investointien kasvu jää lähivuosina kokonaisuudessaan vaisuksi. Ennustejakson loppua kohti vahvempi kysyntä sekä kansainvälisesti että kotimaassa tukee kone- ja laiteinvestointeja. Tutkimus- ja kehitysmenot kääntyvät kasvuun valtion tutkimus- ja kehitystoiminnan rahoituksen tukemana. Kokonaisuudessaan yksityiset investoinnit vähenevät, joten niiden suhde BKT:hen laskee noin 19 prosenttiin vuonna 2022.

Palveluiden kulutus on kärsinyt eniten epidemian takia käynnistetyistä liikkumisen ja liiketoiminnan rajoituksista. Kuluttajien varovaisuuden ennakoidaan vaikuttavan palveluiden kulutukseen vielä vuonna 2021. Kulutushyödykkeiden kulutus väheni alkuvuonna maltillisesti ja elintarvikkeiden kulutus jopa kasvoi hieman vuoden takaiseen verrattuna. Tavaroiden kulutuksen arvioidaan palautuvan normaalitasolleen vuoden 2021 alkupuolella.

Työvoiman kysyntä on vähäisempää, ja työllisten määrä väheni vuonna 2020. Talouskasvu alkaa asteittain kohentaa työvoiman kysyntää vuosina 2021–2022. Työttömyysaste nousee korkeimmillaan 8,2 prosenttiin vuonna 2021. Työllisyyden kasvusta huolimatta työllisyysaste jää 71,5 prosenttiin vuonna 2022.

Ansiotaso kasvaa noin 2 prosenttia vuodessa vuodesta 2021 lähtien. Kuluttajahintojen nousu pysyy maltillisena kulutuksen kasvun jäädessä vaimeaksi.

Julkinen talous pysyy alijäämäisenä

Julkisen talouden alijäämä kasvaa tänä vuonna voimakkaasti noin 18 miljardiin euroon eli 7,7 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Myös julkinen velka suhteessa BKT:hen kasvaa nopeasti. Julkista taloutta heikentävät koronapandemian puhkeamista seurannut talouden taantuma sekä hallituksen päättämät yrityksiä, kansalaisia ja talouden kasvua tukevat toimet. Julkinen talouden tulojen ja menojen välinen epätasapaino pienenee lähivuosina mutta on edelleen 7 miljardin euron tuntumassa eli 2,7 prosenttia suhteessa BKT:hen vuonna 2024.

Julkinen talous oli rakenteellisesti alijäämäinen jo ennen koronaepidemian puhkeamista. Väestön ikääntyminen on heikentänyt julkista taloutta merkittävästi jo kymmenen vuoden ajan, kun paljon julkisia palveluja ja etuuksia käyttävien ikääntyneiden määrä on kääntynyt nopeaan kasvuun. Samalla työikäinen väestö, joka veroillaan rahoittaa julkiset palvelut ja sosiaaliturvan, on alkanut vähentyä.

Väestön ikääntyminen aiheuttaa menopaineita julkiseen talouteen myös tulevaisuudessa, kun erityisesti paljon sote-palveluita käyttävän yli 75-vuotiaan väestön määrä kasvaa. Siksi julkinen velkasuhde näyttäisi kasvavan koko 2020-luvun ajan. Julkisen talouden vahvistaminen 5 miljardilla eurolla vuoteen 2026 mennessä vakauttaisi velkasuhteen 70 - 75 prosenttiin 2020-luvun aikana. Velkasuhteen palauttaminen vuoden 2019 tasolle eli 60 prosentin tuntumaan 2020-luvun aikana edellyttäisi puolestaan julkisen talouden vahvistamista noin 10 miljardilla eurolla.

Talousnäkömän epävarmuus heijastaa epidemian kehityksen epävarmuutta

Tautitilanne on pysynyt Suomessa hyvänä ja ennusteessa oletetaan, että näin on myös tulevaisuudessa. Kuluttajien luottamus ja talouden toimintakyky pysyvät heikkoina siihen saakka, että sairauteen on löydetty tehokas hoito tai rokote. Tautitilanteen kääntymien selvään nousuun syksyn 2020 aikana lisää taloudenpitäjien epävarmuutta ja heikentää talouskasvua ilman varsinaisia uusia rajoitustoimia.

LÄHDE: Valtionvarainministeriö 5.10.2020

1.1 Kuntatalouden näkymät

Valtiovarainministeriön kansantalousosaston mukaan Suomen talous alkaa ensi vuonna elpyä ja kääntyy hitaaseen kasvuun. Tähän liittyy kuitenkin huomattavaa epävarmuutta kansainvälisen talouden kautta. Vaikka koronapandemia ei ole ohi, kuntatalouden näkymiä arvioitaessa lähtökohtaisena oletuksena on, että koronatilanne pysyy Suomessa hallinnassa eikä uusia laajoja sulkutoimenpiteitä tule.

Talouden hidas toipuminen yhdessä väestön ikääntymisen ja rakennuskannan iästä ja muuttoliikkeestä aiheutuvien investointipaineiden kanssa pitävät kuntatalouden jo pitkään jatkuneen tulo- ja menokehityksen rakenteellisen epätasapainon mittavana lähivuosina. Kuntatalouden tuloksen ennustetaan olevan vuonna 2021 lähellä tasapainoa, mutta investointitason pysyessä korkeana toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan jäävän noin 2 miljardia euroa negatiiviseksi. Vuoden 2021 jälkeen valtion koronavirustilanteeseen liittyvät tukitoimet poistuvat ja toiminnan ja investointien rahavirta jää kehyskauden lopussa runsaat 2 miljardia euroa negatiiviseksi. Siksi myös kuntatalouden lainakanta jatkaa ripeää kasvuaan ja uhkaa kasvaa noin 33 miljardiin euroon vuonna 2024.

Kuntatalousohjelman yhteydessä laadittujen kuntakohtaisten painelaskelmien perusteella talouden sopeutus paine on lähivuosina suuri kaikissa kuntakokoryhmissä. Vuosina 2021–2022 toiminnan ja investointien rahavirran arvioidaan heikkenevän kaikissa kuntakokoryhmissä valtion tukitoimien pienentyessä. Heikkenevä toiminnan ja investointien rahavirta näkyy kuntien lainakannoissa sekä kasvavana paineena nostaa kunnallisveroprosentteja. Myös negatiivisen vuosikatteen ja alijäämäisten kuntien lukumäärän arvioidaan kasvavan lähivuosina.

Kuntatalouden näkökulmasta koronakriisistä ollaan siirtymässä akuutin kriisin jälkeiseen aikaan. Jatkossa vaikutukset riippuvat monilta osin paitsi koronavirustapauksien määrästä eri alueilla, myös mahdollisista uusista rajoitustoimista sekä kansainvälisen talouden kehityksestä. Voidaan arvioida, että koronapandemian alueelliset vaikutukset vaihtelevat myös tulevina vuosina merkittävästi. Siten tarve kuntasektorin kestävyttä parantaviin rakenteellisiin uudistuksiin korostuu entisestään. Niiden lisäksi kuntatalouden vakauden turvaaminen edellyttää myös kuntien omia tuottavuus- ja sopeutustoimia.

1.2 Vaikutukset verotukseen

Verotulot

Hartolan kunta käyttää Kuntaliiton Veroennustekehikkoa verotulojen arviointiin. Tiedot perustuvat perustuu syksyn Kuntatalousohjelmassa esitettyihin arvioihin verotulojen kehityksestä. Kuluvaan vuoden 2020 verotulojen kehitys on pelättyä parempi, joka myös on näkynyt viime kuukausien verotilityksissä. Talouden sulkutoimia on lievennetty suurelta osin, mutta koronavirusepidemian aiheuttama epävarmuus verotuloihin on kuitenkin yhä ilmeinen. Vaikutukset näkyvät viiveellä kunnallisveron ja yhteisöveron heikompana tuottona. Osa tästä heikennyksestä tulisi työllisyyden, ja sitä kautta palkkasumman, aiemmin oletettua heikomman kehityksen ja yritysten oletettua heikomman kannattavuuden myötä.

Kunnallisveroennuste

Ennusteessa on huomioitu toteutuneet verotilitykset syyskuuhun 2020 asti. Siinä on huomioitu palkkojen, eläkkeiden, työttömyysurvaetuksien sekä muiden veronalaisten sosiaalietuuksien muutokset verovuodelle 2019 ja ne perustuvat Verohallinnon tulokehitystilaston tietoon (11.5.2020). Tämän lisäksi ennusteessa on huomioitu Verohallinnon 5.10. päivitetty ennakkotieto verovuodesta 2019.

Verovuoden 2020 palkkasumman muutos parantui reilulla 0,5 % -yksiköllä syyskuun arviosta ja asettuu 2,5 %:iin. Kuntakohtainen palkkasumman kehitysarvio vuodelle 2020 perustuu tähän arvioon sekä kunnan työikäisen väestön kehitykseen. Lokakuussa korotettiin muun muassa myös työkorvausten, hankintatöiden ja elinkeinotoiminnan ansiotulo-osuuksien tasoa. Näiden muutosten positiivinen vaikutus maksettavaan

kunnallisveroon verovuonna 2020 on yhteensä noin 200 miljoonaa euroa. Myös muita tulo- ja vähennyseriä tarkistettiin uusimpien arvioiden mukaisiksi ennustevuosille.

Veroperustemuutokset alentavat kunnallisveron tuottoa arviolta 179 miljoonalla eurolla vuonna 2021. Tästä 172 milj. euroa johtuu hallitusohjelman mukaisista ansiotasoindeksin tarkistuksista. Lisäksi tehtiin muutamia vaikutuksiltaan pienehköjä muutoksia veroperusteisiin. Arvioidut verotulomenetykset huomioidaan verotulojen menetyksien korvauksina.

Maaliskuussa 2020 alkaneen ja edelleen jatkuvan koronaepidemian aiheuttaman poikkeustilan arvioidaan osaltaan vaikuttavan tilitettävien verojen kertymiin siinä määrin, että jako-osuuksia muutetaan jo ennen vuoden 2019 verotuksen valmistumista. Lisäksi jako-osuusmuutostarpeeseen vaikuttavat verovuoden 2019 ennakkotiedot ja pääomatulojen ennusteen aleneminen erityisesti osinkotulojen osalta. Kunnallisveron jako-osuus verovuodelle 2020 nousee näin ollen 61,79 %:sta 62,27 %:iin ja tämä muutos lisää kunnallisveron osuutta noin 150 miljoonalla eurolla. Uusia jako-osuuksia sovelletaan lokakuussa 2020 tehtävistä tilityksistä lähtien, jolloin samalla oikaistaisiin aiemmin sovelletuista jako-osuuksista aiheutuneet tilityserot.

Yhteisövero- ja kiinteistöveroennuste

Yhteisöverossa koronaviruksen vaikutus alkoi vuoden 2020 huhtikuun tilityksistä alkaen. Yritykset ovat puolen vuoden ajan voineet hakea alennusta ennakkoveroihin Verohallinnolta ilman erillistä selvitystä niiden tulokehityksestä. Tästä johtuen vuoden 2020 ennakoita kertyy tavanomaista vähemmän suhteessa maksettavaan yhteisöveroon. Vuonna 2021 edellisen verovuoden yhteisöveroja kertyy vastaavasti normaalia enemmän.

Kuntien yhteisöveroennuste nousee, koska on arvioitu, että maksettava yhteisövero kasvaa verovuosina 2020 - 2024 sekä osittain johtuen korotetuista yhteisöveron jako-osuuksista, josta päätettiin budjettiriihessä. Osana kuntien koronatukipakettia päätettiin valtion talousarvioesityksessä korottaa myös kuntien osuuksia yhteisöveron tuotosta. Kuntien yhteisöveron jako-osuuteen tehdään näin ollen 10 prosenttiyksikön määräaikainen korotus myös vuodelle 2021. Lisäksi kunnille kompensoidaan varhaiskasvatusmaksujen alentamiset korottamalla yhteisöveron jako-osuutta pysyvästi 2 prosenttiyksiköllä verovuodesta 2021 eteenpäin.

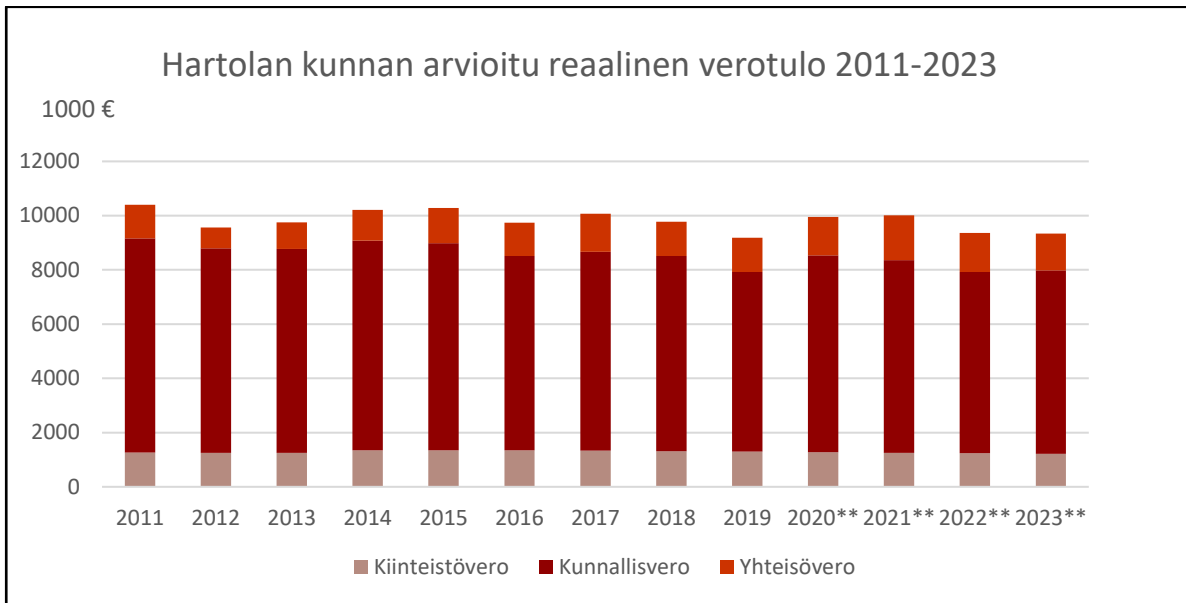
Ensi vuonna arvioitu kunnille maksettava yhteisövero kasvaa reilulla 700 miljoonalla eurolla, josta jako-osuuskorotusten vaikutus on 85 %. Verovuosina 2022 - 2024 kunnille maksettava yhteisövero kasvaa 200 miljoonalla eurolla per vuosi. Tästä puolet selittyy varhaiskasvatusmaksujen alentamisen kompensatiolla.

Yhteisöveron tilitysennusteessa 2020 ja 2021 huomioitiin myös päivitettyt arviot yritysten verojen maksujärjestelyistä. Niiden perusteella tilityksiä alennettiin normaalitilanteeseen nähden noin 10 miljoonalla eurolla.

Kiinteistöveron kuluvan vuoden maksuunpanoarvio perustuu Verohallinnon ennakkotietoon.

Kertymäärarvioissa 2020 ja 2021 on huomioitu verojen maksujärjestelyihin liittyvät muutokset ja niihin liittyvät päivitettyt vaikutusarviot. Nyt niiden vaikutus arvioidaan olevan -10 miljoonaa euroa vuonna 2020, kun ne vielä kesäkuussa oli noin -60 miljoonaa euroa. Verovuoden 2020 kiinteistöverotus valmistuu aiemmasta poiketen vasta lokakuun lopussa. Kuntakohtaiset verotiedot saadaan todennäköisesti käyttöön siten vasta marraskuussa.

Kuntakohtaiset tiedot palkkasumman kehityksestä vuonna 2020 on myös päivitetty Helsinki GSE:n tilannehuoneen julkaisemien tammi-elokuun Tulorekisteritietojen pohjalta. Elokuun palkkasumma laski -3,2 % vuoden takaisesta. Aiempien kuukausien tiedot ovat myös päivittyneet ja tästä syystä vuoden 2020 kumulatiivinen palkkasumma (-1,4 %) tammi-elokuussa on parempi kuin edellisessä päivityksessä.

1.3 Valtionosuudet

Kuntaliitto antaa vuosittain ennakkolaskelman (26.6.2020) kuntien valtionosuuksista ja verotulomenetysten korvauksista. Sen mukaan ne vähenevät 370 miljoonaa euroa (-3,6 %; -67 €/asukas) vuodesta 2020 vuoteen 2021.

Vuonna 2021 kunnille myönnetään valtionosuutta 7 570 miljoonaa euroa ja verotulomenetysten korvauksia 2 325 miljoonaa euroa. Vuodesta 2020 alkaen kunnille maksettavat verotulomenetysten korvaukset on erotettu peruspalvelujen valtionosuudesta. Kirjanpidossa korvaukset kuitenkin kirjataan valtionosuuksiin ja eritellään tilinpäätöksen liitetiedoissa. Täten kirjanpidon mukainen valtionosuus on yhteensä 9 895 milj. euroa vuonna 2021 (10 264 milj. € vuonna 2020).

Sekä vuoden 2020 että 2021 valtionosuusmaksatukseen vaikuttaa vuoden 2020 toisessa lisätalousarviossa (9.4.2020) päätetty ja 5. lisätalousarviossa (3.9.2020) tarkistettu koronavirusepidemiaan liittyvä veronmaksulykkäysten aiheuttamien verotulomenetysten tilapäinen korvaus, joka lisää valtionosuutta 118 milj. € vuonna 2020 ja vähentää valtionosuutta 123 milj. € vuonna 2021.

Ilman verotulomenetysten korvausten huomioon ottamista Kuntaliiton ennakkolaskelman mukaan todelliset valtionosuudet vähenevät 306 miljoonaa euroa vuodesta 2020 vuoteen 2021. Valtionosuuden muutokseen vuodesta 2020 vuoteen 2021 vaikuttavat mm.

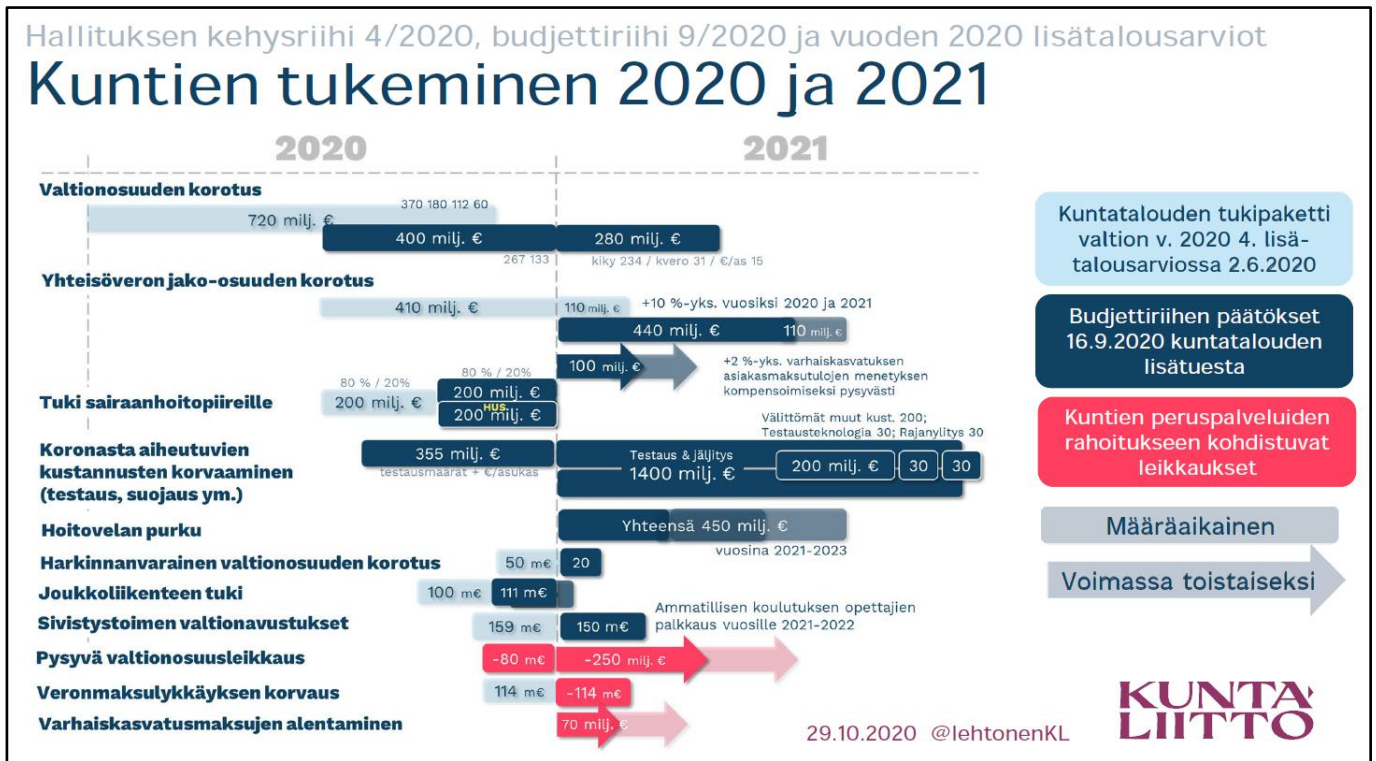
- Kustannustason muutoksesta johtuva indeksikorotus. Vuoden 2021 kustannustason muutos (+2,3 %) lisää valtionosuutta 166 milj. euroa.
- Automaattinen määräytymistekijöiden muutos lisää valtionosuutta 29 milj. euroa.
- Lakiin perustuva valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus (perustuen vuoden 2018 toteutuneisiin kustannuksiin) vähentää valtionosuutta -13,7 milj. euroa vuonna 2021.
- Tehtävien ja veloitteiden muutokset lisäävät valtionosuutta 67 milj. euroa.

Ennakkolaskelman mukaan kunnan peruspalvelujen valtionosuusprosentti nousee 0,12 prosenttiyksikköä ja on 25,63 % vuonna 2021. Valtionosuusprosentin nousu johtuu kunnille lailla säädettyjen tehtävien ja veloitteiden lisääntymisestä vuonna 2021. Tehtävien lisäyksestä aiheutuva kustannusten kasvu rahoitetaan hallitusohjelman mukaisesti täysimääräisesti (100 % valtionosuus), mikä osittain toteutetaan valtionosuusprosenttia korottamalla.

Lopulliset päätökset vuoden 2021 valtionosuudesta tehdään aivan vuoden 2020 lopussa.

1.4 Koronatuet tulivat osaksi kuntien rahoitusta vuonna 2020 ja ne jatkuvat vuonna 2021

1.5 Palkkaratkaisu ja palkan sivukulut vuonna 2021

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES 2020–2021 on voimassa 1.4.2020–28.2.2022. Sopimuskauden aikana palkkoja korotetaan kahdella yleiskorotuksella. Ensimmäinen yleiskorotus oli vuoden 2020 elokuussa ja toinen yleiskorotus tehdään 1.4.2021. Sen suuruus on 1 %. Molempien yleiskorotusten lisäksi palkkausluvun mukaista henkilökohtaista lisää korotetaan yleiskorotusta vastaavasti. Lisäksi sopimuskauteen kuuluu myös paikallinen järjestelyerä, joka laitetaan maksuun 1.4.2021 lukien.

Talousarvion 2021 palkkamenoihin osastot ovat arvioineet 1 % palkankorotusvaran.

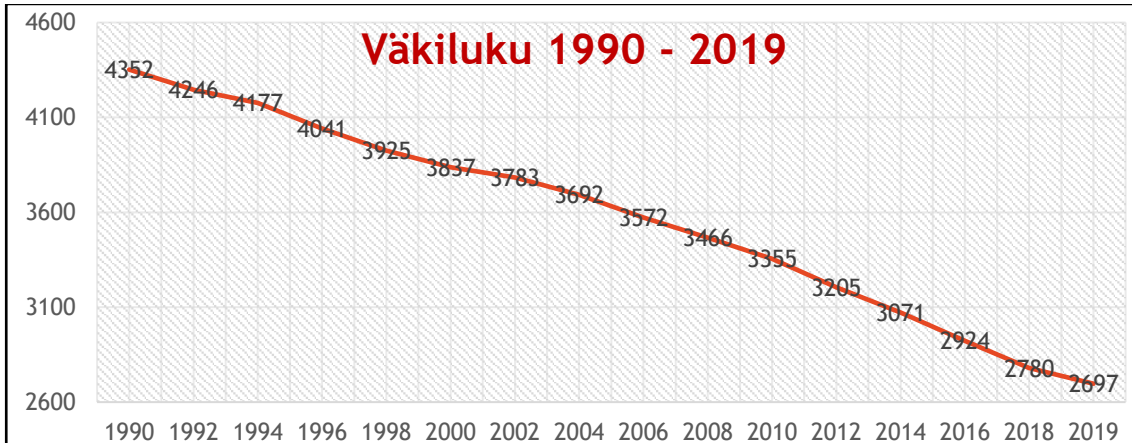
Henkilösivukulut:

- Sotu-maksut, työttömyys-, tapaturmavakuutus- ym. sivukulut 5 % (Sotu 1,53 %, työt.vak 1,90 %, työkyvyt.eläk. 1,08 %, tapaturma 0,60 %, ryhmäh. 0,07 % = 5,18 %)
- Palkkaperusteinen eläkemeno (KuEL) 15,50 %
- VaEL-eläkemaksuprosentti/opettajat 14,83 %
- Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Kuel) 20,68 %
- Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Vael) 20,01 %

1.6 Väestömuutokset

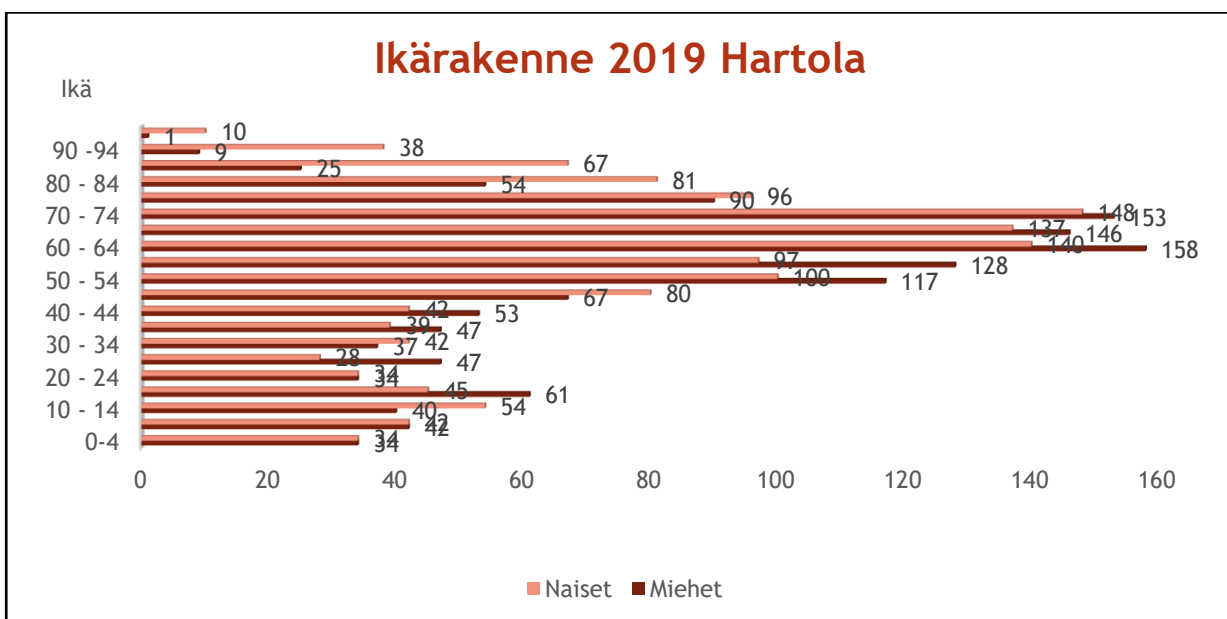
Hartolan väkiluku on ollut laskeva aina 1990 luvulta lähtien. 30 vuoden aikana väkiluku on laskenut noin 1600 hengellä. Vuoden 2020 lopussa asukkaita oli 2660 henkeä.

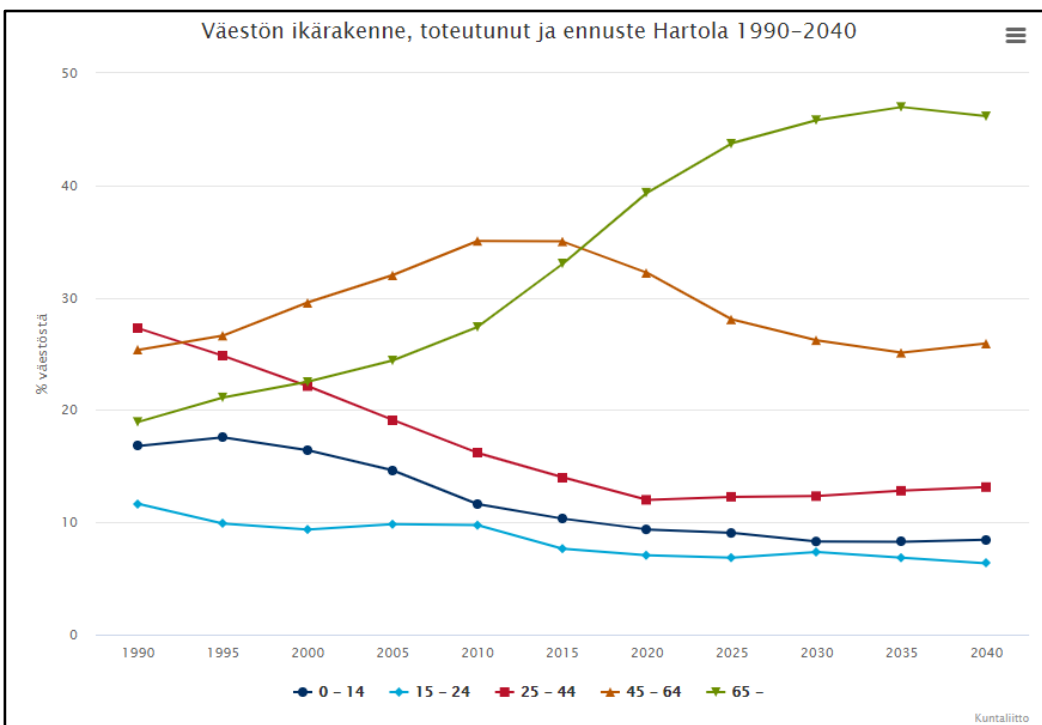
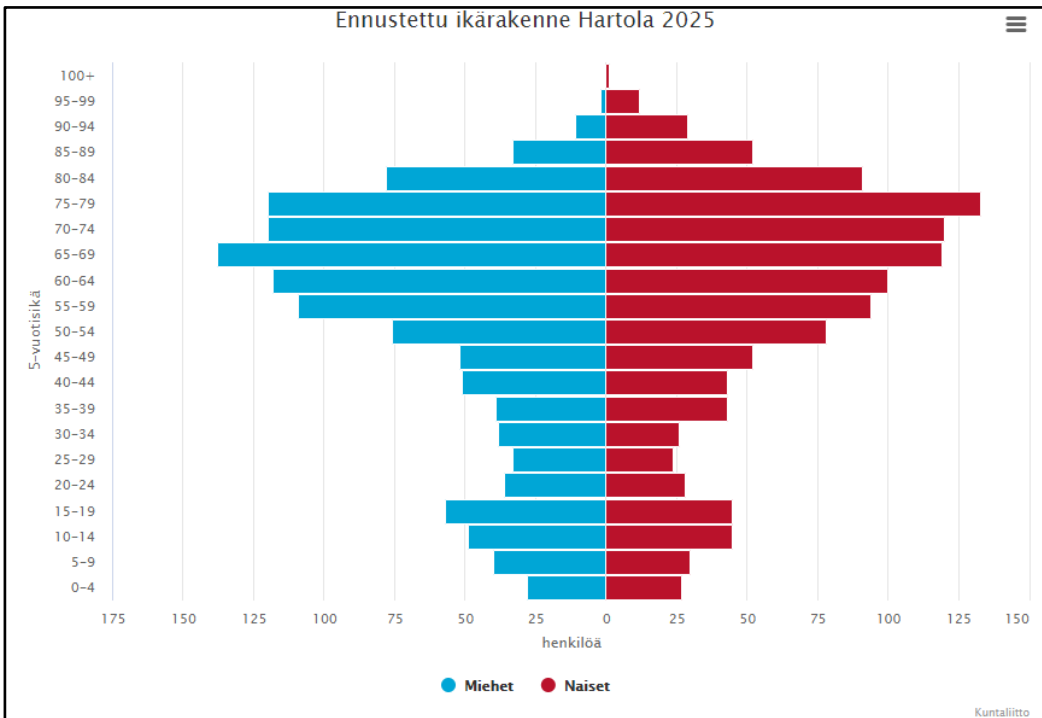

Maaseutukuntien väestön vähenemisen taustalla on yhteiskunnan ja työn voimakas muuttuminen, kaupungistuminen ja maaseudulla asuvan väestön ikärakenne. Kaupunkiseutujen vetovoima on jonkin verran heikentynyt koronapandemian aikana, mutta muuttoliikkeen suuntaa se ei ole kääntänyt. Vaikka Hartolassa on vahva työpaikkaomavaraisuus, se ei ole korreloinut Hartolassa asumisen kanssa.

Hartolassa syntyy vuosittain alle 15 lasta. Vuosikymmenen loppuun mennessä syntyvyys laskee keskimäärin 10 lapseen. Kuolleisuus on 50 - 59 henkeä vuodessa. Kunta on ollut viime vuosina myös lievästi muuttotappiollinen. Väestön vähenemisen tärkein osatekijä onkin, että kuolleisuus on selvästi syntyvyyttä suurempaa. Vain tuntuva muuttovoitto voisi hidastaa väkiluvun laskua.

Vuonna 2020 yli kolmasosa kunnan väestöstä oli eläkkeensaajia ja heidän suhteellinen osuus kunnan väestöstä kasvaa edelleen vuoteen 2030 saakka. Aktiivi-ikäisen aikuisväestön (25 - 64 vuotiaat) määrä on vähentynyt ja vähenee edelleen yli 300 hengellä vuoteen 2025 mennessä. Lasten ja opiskelijoiden (0 - 24 - vuotiaat) määrä vähenee edelleen vuoteen 2025 saakka.

1.6 Työllisyys ja elinkeinot

Hämeen ELY -keskuksen kuntien alueella oli elokuun lopussa 21 986 työtöntä työnhakijaa. Se on 5 739 enemmän (35,3 %) kuin vuosi sitten. Työttömyys on lisääntynyt kaikissa ikäluokissa edelliseen vuoteen verrattuna. Edellisestä kuukaudesta työttömien työnhakijoiden määrä TE-toimistossa väheni 3 345:llä (-13,2 %). Lasku johtuu sekä lomautettujen että muiden työttömien määrän vähenemisestä. Työttömyyden aleneminen edelliskuukaudesta johtuu myös kausiluonteisista tekijöistä kuten koulujen alkamisesta. Hartolassa työttömiä työnhakijoita oli elokuun lopussa 154. Työttömänä oli 14,1 % työvoimasta. Alle 25 -

vuotiaita työttömistä työvoimasta Hartolassa elokuussa 2020 oli 8,2 % (9 hlöä). Yli vuoden työttömänä olleita oli elokuussa 48 (vuonna 2019 oli 33).

Vuoden 2020 alusta Hartolan kunta on ollut mukaan Jyränkölän hallinnoimassa Tukirinki-työllistämishankkeessa, jonka kautta saadaan Hartolaan työvalmentajan palveluita 1,5 - 2 päivää viikossa. Hankkeessa on mukana Jyränkölän ja Hartolan lisäksi myös Heinolan kaupunki ja Sysmän kunta. Lisäksi Hartolan kunta on yhdessä Joutsan, Sysmän ja Pertunmaan kuntien kanssa Pienten kuntien elinvoimaa -ESR-hankkeessa. Hankkeessa tavoitteena on työvoiman saatavuutta parantava maakuntarajat ylittävä koulutusyhteistyö, yrittäjäkoulutus ja rekrytointialusta. Molemmat työllisyshankkeet kestävät vuoden 2021 loppuun.

Hartolan kunta on aloittanut elokuussa 2020 työllisyyskoordinaattorin vuoden kokeilun 50 % työajalla. Lisäksi nuorten työpajan ja etsivän nuorisotyön toimesta on jatkettu aktiivista työtä nuorisotyöttömyyden ja syrjäytymisuhkien ehkäisemiseksi.

Hartolassa kunnan työpaikkaomavaraisuus on ollut pitkään yli 100 % ja viime vuosina 115 %. Työpaikkoja kunnassa on tilastoitu vuonna 2017 yhteensä noin 1.149 kpl. Toimipaikkoja oli 248 kpl vuonna 2020. Työllistä työvoimaa Hartolassa vuonna 2018 oli 954 henkeä.

2. STRATEGIA

2.1 Hartolan kunnan strategia

Toimintaympäristön muutos ja erityisesti maakunta- ja soteuudistus haastavat toteutuessaan nykymuotoisen kuntaorganisaation johtamis- ja toimintatavan sekä kuntaan jäävien tehtävien (koulutus, kaavoitus, kehittäminen) suorituskyvyn (= henkilöstön pysyvyys, osaamisen turvaaminen ja saatavuus).

Hartolan kunnan strategia on jaettu kolmeen eri tahtotilaan, joita kaikkia ohjaavat samat arvot: **avoimuus, hyvinvointi, pitkäjänteisyys, aktiivisuus sekä terveys ja turvallisuus.**

Tahtotila 1. Hartola säilyy itsenäisenä kuntana ja tuottaa nykyaikaisia palveluja asukkaille, joita ovat kaikki kunnan vakituiset ja vapaa-ajan asukkaat.

Kunnan itsenäisyyttä vaalitaan panostamalla kunnan toiminnan suunnitteluun, talouden tasapainoon, hallintaan ja ennakkointiin.

Välineenä oikea palvelujen ja toiminnan mitoitus ja nykyaikaiset toimintatavat:

- Palvelujen tuotannossa asukkaille (tarjonta, toteutus, välineet)
- Toimivat palautejärjestelmät, jotta ongelmiin reagoidaan oikeanaikaisesti
- Tytäryhtiöiden hallinto ja omistajaohjaus
- Kunnalla on työntekijöitä sitouttava henkilöstöpolitiikka (kannustavuus, osaaminen, henkilöstömitoitus)
- Asiakaslähtöisyys (kunnassa tunnustetaan ulkoinen ja sisäinen asiakkuus)
- Aito mahdollisuus vapaa-ajan asukkaille toimia aktiivisesti ja kehittää kuntaa

Toimimme tiiviisti ja avoimesti kunnan sisällä menestyäksemme paremmin sekä rakennamme toimivia yhteistyösuhteita ulkoisten kumppaneiden (yritysten ja kuntien) kanssa.

Tahtotila 2. Hartolalaisten hyvinvointi ja terveys paranee tuntuvasti ja asukkaat osallistetaan kehittämiseen ja hyvinvointityöhön.

Kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perustyökaluina ovat:

- hyvinvointikertomus ja valtuustokauden hyvinvointisuunnitelmatiedot
- päätöksenteon ennakkovaikutusten arvioinnin hyödyntäminen ja kyselyt
- maakunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö
- resurssit hyvinvointikoordinaattori ja liikuntaneuvoja

Kunta ottaa vastuun hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä omassa toiminnassaan panostaen viestintään sekä huomioimalla turvallisuuden, viihtyisyyden sekä saavutettavuuden. Kunta vastaa verkostoyhteistyöstä ja luo edellytyksen järjestöjen aktiiviselle hyvinvointityölle. Kunta luo myös asukkaille uusia avoimia vaikutusmahdollisuuksia sekä hyödyntää saatua palautetta ja vastaa siihen nopeasti

Tahtotila 3. Hartolassa on tarjolla työtä, korkealaatuista asumista ja menestymisen mahdollisuuksia ihmisille ja yrityksille.

Hartolan kunta on vahva elinkeinopoliittinen toimija kiinteistöyhtiöidensä kautta; liiketilojen vuokrausaste on ollut korkea, mutta haastetta on tuonut leipomo -kiinteistön vuokraus. Hartola on ykkönen pienten kuntien työpaikkakeskittymänä Päijät-Hämeessä, työpaikkaomavaraisuus on yli 100 prosenttia eli työpaikkoja on yhteensä noin 1149.

Hartola on mukana maakunnan elinkeinoyhtiöissä ja voi itse hallinnoida kuntien välisiä elinkeino- ja työllisyys Hankkeita. Myös hyvät liikenneyhteydet ja liittymät valtielle ovat tärkeä osa Hartolan menestystä.

Parempaa asumista ja menestymistä työelämässä autetaan seuraavilla toimenpiteillä:

- Kunta panostaa työllisydenhoitoon ja syrjäytymisvaarassa olevien kuntalaisten aktivointiin
- Kuntamarkkinointia suunnataan vahvasti asukashankintaan, yritysten työvoimatarpeen turvaamiseen ja tasapainoisemman väestökehityksen saavuttamiseen
- 4-tien varren työpaikkakeskittymään sijoittuva liikekeskushanke toteutetaan yhteistyössä investorin/rakennuttajan kanssa

3. TALouden TASAPAINOTTAMINEN SUUNNITTELUKAUDELLE 2021 - 2023

Kuntalain mukaan kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena, jos talousarvion laatimisvuonna taseeseen ei arvioida kertyvän ylijäämää. Edellisten tilikausien alijäämää on katettavana -779.991,08 euroa vuoden 2019 lopussa.

Kuntalakiin on otettu erityissäännös taloutta tasapainottavasta toimenpideohjelmasta. Toimenpideohjelma kohdistuu taseeseen jo kertyneen alijäämän kattamiseen. Toimenpideohjelman laatimisesta riippumatta taloussuunnitelma on laadittava tasapainoiseksi tai ylijäämäiseksi, jos kunnalla on kertynyttä alijäämää.

Hartolan kunta on ollut kriisikuntamenettelyssä vuonna 2008, jossa laaditussa arviointiryhmän kertomuksessa oletettiin kertyneen -3,2 milj. euron alijäämän kattamisen onnistuvan vain omaisuuden myynnistä saatavilla myyntivoitoilla ja veronkorotuksilla. Talouden vuosivaihtelut ovat olleet Hartolassa hyvin voimakkaita. Niihin on vaikuttanut eniten sosiaali- ja terveydenhuollon vuosikustannusten vaihtelu ja verotulojen sekä valtionosuuksien muutokset.

Alijäämät pystyttiin kattamaan lähes kokonaan vuosina 2010 - 2011 hyvän verotulokehityksen ja maltillisten sosiaali- ja terveystenonkehityksen vuoksi. Vuosina 2012 - 2013 tilikauden tulos oli kuitenkin

alijäämäinen, johtuen voimakkaasta sote -menojen kasvusta. Tilanne korjaantui vuosina 2014 - 2015, osittain tuloveroprosentin korotuksen ansiosta, jolloin alijäämät vihdoin katettiin. Vuoden 2015 tilinpäätöksessä korjattiin myös Hartola konsernia koskenut poisto-oikaisukirjaus, joka antoi aiemmin virheellisesti alijäämäisen kuvan kuntakonsernin tilasta.

Vuoden 2017 tilikauden tulos oli positiivinen, vaikka tilinpäätöksen yhteydessä tehtiin itä-Hartolan vesiosuuskunnan konkurssin aiheuttama takausvastuun lopullinen alaskirjaus. Vuoden 2018 tilinpäätös oli -671.299, 23 euroa alijäämäinen. Vuoden 2019 tilinpäätös toteutui -1.072.112 euroa alijäämäisenä. Verokertymä toteutui -600.000 euroa alle talousarvion. Osasyynä verotulojen tilitysongelmiin oli verokortti uudistus.

Vuoden 2020 talousarvio on toteutunut erittäin myönteisesti. Koronapandemian vaikutukset toimintamenoihin ovat olleet melko pieniä, noin -100.000 euroa, mutta valtion kompensatona antama tukipaketti kunnille on ollut suuri. Se kasvattaa erityisesti valtionosuuksia ja verotuloja, tuoden kompensatiota työttömyyden vaikutuksista ja yritysten kannattavuuden heikentymisestä.

Hartola	346	euroa/as	2,90	Veroprosenttiyksikköä	
	joulu.19	loka.20	2020 Muutos-%		
Tulovero	7 141	7 481	<i>Tuloveron alenema</i>	340	4,8 %
Yhteisövero	1 320	1 146	<i>Yhteisöveron alenema</i>	-174	-13,2 %
Kiinteistövero	1 320	1 320	<i>Kiinteistöveron alenema</i>	0	0,0 %
Yhteensä	9 780	9 946	Verotulojen alenema	166	1,7 %
			Verokompensatio	52	(Päätetty, peritään takaisin 2021)
			Yhteisöveron jako	309	(Kesäkuun LTA)
			Vossien lisäys	312	(Kesäkuun LTA)
			Vossien lisäys	163	(Lokakuun LTA)
			Kikyn jääminen	-39	Budjettiriihi
			Kompensatioarvio	797	
			Ennen menojen muutosta	963	

Vuoden 2020 talousarvion laatiminen ohjeistettiin siten, että talousarvion on oltava tasapainossa. Tilinpäätösennuste vuodelle 2020 on noin 1.000 000 euroa ylijäämäinen. Sen perusteella taseessa oleva alijäämä tulee katetuksi vuoden 2020 tilinpäätöksessä. Myös koko konserni palaa ylijäämäiseksi.

Talouden tasapainottamiseksi on tehty seuraavat toimenpiteet vuodelle 2020:

Valtuusto hyväksyi 12.9.2019 talouden tasapainottamishjelman vuosille 2019 - 2025 ja edelleen vuoteen 2028. Sen mukaisesti talouden tasapainottamiseen on kaksi tietä: vähentää menoja pysyvästi ja lisätä tuloja pysyvästi. Mikäli menojen vähentäminen ei tuota tuloksia tai menosäästöjä ei kyetä tekemään, jää jäljelle veroprosentin korottaminen. Kunnanvaltuuston yksimielinen kanta asiassa oli, että veroprosentteja ei toistaiseksi nosteta nykyisestä tasosta.

Henkilöstömenojen vähentäminen luonnollisen poistuman kautta ilman yt- neuvotteluja ja lomautuksia on keskeisessä asemassa talouden tasapainottamissuunnitelmassa. Henkilöstömitoitusta on tarkasteltu laajasti kaikilla osa-alueilla huomioiden väestön väheneminen ja vertailu Hartolan verokkikuntiin. Mikäli maakuntien hyvinvointialueet perustetaan, pienenee kunnan toiminnan rahoitus pohja niin merkittävästi, että henkilöstömenojen tulee joustaa, jotta talous saadaan pidettyä tasapainossa vuoden 2020 jälkeen.

Kotisalo- kokonaisuuden myynti Attendo Oy:lle on vaikuttanut monella tavalla kunnan talouteen. Se on pienentänyt kunnan saamia vuokratuloja noin 500.000 eurolla (toimintatuotot). Se pienentää myös kiinteistöhoidon ja kiinteistön ylläpidon menoja noin -100.000 euroa vuodessa. Lisäksi Kotisaloon rakentamiseen otettu 3,7 miljoonan euron laina on siirtynyt Suomen Hoiva ja Asunto Oy:lle vuoden 2020 alussa. Lopputuloksena poistot pienenevät -185.000 eurolla. Muutos näkyy kuitenkin selvimmin Hykyn kuntalaskutuksessa. Myynnin jälkeen kuntalaskutus perustuu palvelusetelin hintaan. Kunnan maksuosuus on vähentynyt tästä johtuen runsaat -400.000 euroa vuodessa.

Poistojen kautta tuleva helpotus Kotisalosta on kuitenkin lyhytaikainen, koska noin 2,770 miljoonan euron kouluinvestointi valmistuu vuonna 2021. Kouluinvestoinnin poistot (+140.000 euroa/v) alkavat näkyä vuonna 2022, joten poistotasoa tulee olemaan suhteellisen korkea pitkälle tulevaisuuteen.

Lisäksi kunta tulee purkamaan vanhan 1960-luvulla rakennetun osan yhtenäiskoulusta, kun se voidaan taloteknisesti jättää pois käytöstä. Arvioitu purkuvuosi on 2023. Purkamisen aiheuttama alaskirjaus tulee olemaan noin 1,2 - 1,5 miljoonaa euroa. Siinä vaiheessa talous uhkaa painua uudelleen alijäämäiseksi, mikäli ylijäämää ei ole saatu kerättyä.

Kriisikuntamenettelyn (2008 - 2013) aikana suunniteltua Suur-Savon Sähkö Oy:n osakkeiden myyntiä ei ole toteutettu. Osakkeita on yhteensä 511 kpl. Kunnan on kuitenkin syytä seurata valppaana, miten näiden osakkeiden arvo kehittyy muuttuvilla sähkömarkkinoilla. Mikäli osakkeille on ostaja, ja niistä maksetaan riittävän korkea (vähintään +7000 euroa hinta), on kunnan syytä harkita osakkeiden myyntiä ja pääoman sijoittamista uudelleen pitkäaikaisesti tuottavalla tavalla, koska nykyinen tuottotaso on ollut heikko. Sopiva tuotto-odotus pääomalle on 6,0 - 7,5 %.

Keskeiset menojen vähennykset vuonna 2021

- henkilöstömenot ovat -132.336 euroa pienemmät kuin vuoden 2020 talousarviossa
- palvelujen ostot ovat -37.721 euroa pienemmät kuin vuoden 2020 talousarviossa
- aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnat ovat -122.684 euroa pienemmät kuin vuoden 2020 talousarviossa
- Yhteensä menovähennyksiä on -292.741 euroa

Tulorahoitus kasvaa hieman vuonna 2021

- valtionosuudet ovat +92.561 euroa suuremmat kuin vuonna 2020
- verotulot ovat +131.000 suuremmat kuin talousarviossa 2020
- tulorahoitus kasvaa yhteensä noin +223.561 euroa

Talousarvio vuodelle 2021 on 151.094 euroa ylijäämäinen. Kunnan omistamien tytäryhtiöiden tilanne on kuitenkin haastava.

Vuokra-asuntoyhtiö Kuninkaanpitäjän osalta tervehdyttäminen merkitsee ylikapasiteetin purkamista nopealla aikataululla. Kiinteistöyhtiö Vasallin on myös haettava korkeampaa käyttöastetta ja pyrittävä vähitellen vähentämään kiinteistöomistustaan. Toimenpiteet ovat käynnissä ja tuloksia täytyy syntyä jo vuonna 2021.

Vuosien 2021 - 2023 taloussuunnitelmassa on arvioitu, että tase pysyy ylijäämäisenä, vaikka vuosi 2022 vaikuttaa haasteelliselle. Talouden tasapainottamiseen tähtäviä toimia on syytä jatkaa määrätietoisesti.

4. HARTOLAN KUNNAN TALOUS

4.1 Verotulot

Vuonna 2020 kuntien keskimääräinen tuloveroprosentti oli 19,97 % ja efektiivinen veroaste 14,43 %. Hartolan ansiotulojen efektiivinen veroprosentti on vaihdellut 13 - 13,30 % välillä. Kunnan ns. efektiivisellä veroprosentilla tarkoitetaan maksettavan veron suhdetta ansiotuloihin.

Talousarvioon kirjatut verotulot on arvioitu kuntaliiton syyskuun 2020 verotuloennusteen mukaan sekä veroennustekehikon sisältämillä laskelmissa. Ne myötäilevät valtiovarainministeriön kuntakohtaisia laskelmia. Verotulojen arviointi tulee olemaan jatkossakin vaikeaa, koska verotus valmistuu viiveellä ja se voi sisältää oikaisuja puoleen tai toiseen. Tilitetyt verot eivät aina kuvaa kyseisen vuoden todellista verokertymää.

Vuoden 2020 kokonaisverotuloiksi on arvioitu talousarviossa 9.797.000 euroa. Verohallinnon ennakkotiedon mukaan kertymä tulee olemaan jopa 9.949.778 euroa. Se sisältää kunnallisverotulojen oikaisua kahdelta edeltävältä verovuodelta (2018 ja 2019) 445.953 euroa. Kertymässä on mukana mm. viime vuonna tilitämättä jääneet ennakonpidätykset.

Vuonna 2020 kunnalle tilitetään kunnallisveroa noin 7.353.000 euroa. Vuonna 2021 kunnallisveroa kertyy talousarvion mukaan 7.326.000 euroa.

Verohallinnon ennusteen mukaan yhteisöveroa kertyy vuonna 2020 1.253.000 euroa (-0,7 %) ja talousarviossa yhteisöverotuloksi arvioidaan vuonna 2021 1.282.000 euroa (+2,3).

Verottajan ennakkotiedon mukaan vuonna 2020 tilitetään kiinteistöveroa 1.343.000 euroa ja vuoden 2020 talousarviossa sitä arvioidaan kertyvän 1.320.000 euroa. Kiinteistöveron tilitykseen vaikuttaa mm. kiinteistöselvityksen seurauksena tehtävät verotustietojen päivitykset verottajalle.

Kunnan veroprosentit vuodelle 2021 on vahvistettu seuraavasti

Kunnan tulovero	21,50 %
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,00
Vakituisten asuinrakennusten veroprosentti	0,50
Muiden asuinrakennusten veroprosentti	1,10
Yleishyödyllisten yhteisöjen kiinteistöveroprosentti	0,20
Voimalaitosten veroprosentti	3,00

Verotulot							
TILIVUOSI	2017	2018	2019	TA 2020	TA 2021	TA 2022	TA 2023
Verolaji							
Kunnallisvero	7 275	7 218	6 734	7 117	7 326	7 057	7 241
Muutos %	1,6	-0,8	-6,7	5,7	2,9	-3,7	2,6
Yhteisövero	1 391	1 260	1 293	1 360	1 282	1 259	1 319
Muutos %	12,9	-9,4	2,6	5,2	-5,7	-1,8	4,8
Kiinteistövero	1 322	1 318	1 328	1 320	1 320	1 320	1 320
Muutos %	-2,2	-0,3	0,8	-0,6	0,0	0,0	0,0
VEROTULOiksi KIRJATTAVA	9 988	9 796	9 355	9 797	9 928	9 636	9 880
Muutos %	2,5	-1,9	-4,5	4,7	1,3	-2,9	2,5

4.2 Käyttötalouden valtionosuudet

Peruspalvelujen valtionosuus 5.959.554 euroa

Peruspalvelujen valtionosuuden perusosa saadaan vähentämällä siitä kunnan saama verotulojen tasaus.

Peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät nykyisin

- sosiaali- ja terveydenhuolto
- varhaiskasvatus
- esi- ja perusopetus
- kirjastot
- yleinen kulttuuritoimi ja
- asukasperustaisesti rahoitettava taiteen perusopetus.

Muina laskennallisten kustannusten määräytymisperusteina on sairastavuuskerroin, työttömyyskerroin, vieraskielisyyskerroin, kaksikielisyys, saaristoisuus, asukastiheyskerroin ja koulutustaustakerroin. Kriteerien toinen osa muodostuu lisäosista.

Peruspalvelujen valtionosuuksiin osoitetaan 300 miljoonan euron lisäys, josta 20 miljoonaa euroa kohdistetaan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotukseen.

Myös koronavirustilanteeseen välittömästi liittyvät kustannukset esimerkiksi testaukseen, jäljittämiseen ja potilaiden hoitoon liittyen korvataan kunnille täysimääräisesti. Tähän varataan vuonna 2021 yhteensä 1,66 miljardia euroa.

Kuntien uusiin tai laajeneviin tehtäviin osoitetaan täysimääräinen rahoitus, jolloin uudistusten toteuttaminen ei heikennä kuntataloutta. Oppivelvollisuusikä korotetaan 18 vuoteen, oppilas- ja opiskeluhuollon palveluita perusopetuksessa ja toisella asteella vahvistetaan ja varhaiskasvatusta kehitetään. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakia uudistetaan. Vanhuspalvelujen henkilöstömitoituksen korottamiseen kohdistetaan lisärahoitusta, samoin kuin siihen liittyen lähihoitajien koulutukseen. Varhaiskasvatusmaksuja alennetaan, mikä kompensoidaan korottamalla kuntien yhteisövero-osuutta.

Valtion toimenpiteet vahvistavat kokonaisuutena kuntataloutta 865 miljoonalla eurolla vuonna 2021 vuoden 2020 varsinaiseen talousarvioon verrattuna. Suuri osa kuntataloutta vahvistavista toimista on määräaikaista, mutta hallitus päätti budjettiriihen yhteydessä käynnistää myös kuntapolitiikan tulevaisuuden suuntaviivojen valmistelutyön.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuus maksetaan kunnille osana yhdistettyä valtionosuusmaksatusta jokaisen kuukauden 11. päivään mennessä. Valtionosuus on kunnalle yleiskatteellinen tuloerä, jota ei ole korvamerkitty tiettyjen palvelujen järjestämiseen, vaan kunta päättää itse valtionosuusrahoituksensa tarkoituksenmukaisimmasta käytöstä.

Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus 2.222.220 euroa

Kuntien tulopohjassa olevia eroja tasataan verotuloihin perustuvalla valtionosuuden tasauksella.

Lainsäädännöllisesti tasaus on osa kunnan peruspalvelujen valtionosuutta. Vuoden 2021 valtionosuudet tasataan verovuoden 2019 verotustietojen perusteella. Kun verotus valmistuu, saadaan vuosittain lopulliset tasauksen tiedot.

Kunta on oikeutettu valtionosuuden tasauslisään, jos sen laskennallinen verotulo asukasta kohden on tasausrajaa pienempi. Tasausraja on 91,86 %. Verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasausta laskettaessa ei käytetä kunnan omaa veroprosenttia, vaan koko maan keskimääräistä veroprosenttia. Tästä johtuen yksittäisen kunnan tekemillä veroprosenttimuutoksilla ei ole vaikutusta kunnan saaman tasauslisän tai kunnan maksaman tasausvähennyksen määrään.

Toimiala (1000 eur.)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Verotulon tasaus	2 500	2 591	2 403	2 323	2 517	2 222	2 222	2 222
Peruspalvelujen valtionosuus	7 016	6 785	6 829	6 875	5 661	5 960	5 960	5 960
Valtionosuusjärjestelmän muutos	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut opetus- ja kulttuurit. valtionosuudet	-455	-223	-344	-566	-566	-539	-539	-539
Veromenetysten kompensaatiot	0	0	0	0	1 812	1 928	1 928	1 928
Verotulojen maks. lykk.menettely	0	0	0	0	0	-54	-54	-54
Yhteensä	9 061	9 153	8 888	8 632	9 424	9 517	9 517	9 517
Harkinnanvarainen vos:n korotus								
Yhteensä	9 061	9 153	8 888	8 632	9 424	9 517	9 517	9 517

Verotulomenetysten kompensatio 1.927.884 euroa

Vuodesta 2020 lähtien valtionosuusjärjestelmän kautta kunnille maksetut verotulomenetysten kompensaatiot erotetaan järjestelmästä omalle momentilleen 28.90.35. Veromenetysten kompensatio kasvaa 115.623 euroa.

Kotikuntakorvaukset netto – 143.608 euroa

Kotikuntakorvausjärjestelmä sisältyy kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen. Esi- ja perusopetuksen järjestäjällä on oikeus saada kotikuntakorvaus oppilaan kotikunnalta, kun oppilas suorittaa oppivelvollisuuttaan muualla kuin oman kuntansa esi- tai perusopetuksessa. Opetuksen järjestäjä voi tällöin olla toinen kunta, valtio, yliopiston harjoittelukoulu, yksityinen tai kuntayhtymä

Kotikuntakorvausten maksatus hoidetaan keskitetysti valtionosuusmaksatuksen yhteydessä. Vuoden 2021 kotikuntakorvaukset perustuvat esi- ja perusopetuksen järjestäjien antamiin oppilasmäärätietoihin 31.12.2019 tilanteesta. Kotikuntakorvausmenoja ja -tuloja ei kuitenkaan kirjata valtionosuuksiin, vaan ne kirjataan käyttötalouteen perusopetuksen asiakaspalvelujen ostoihin ja myyntituloihin.

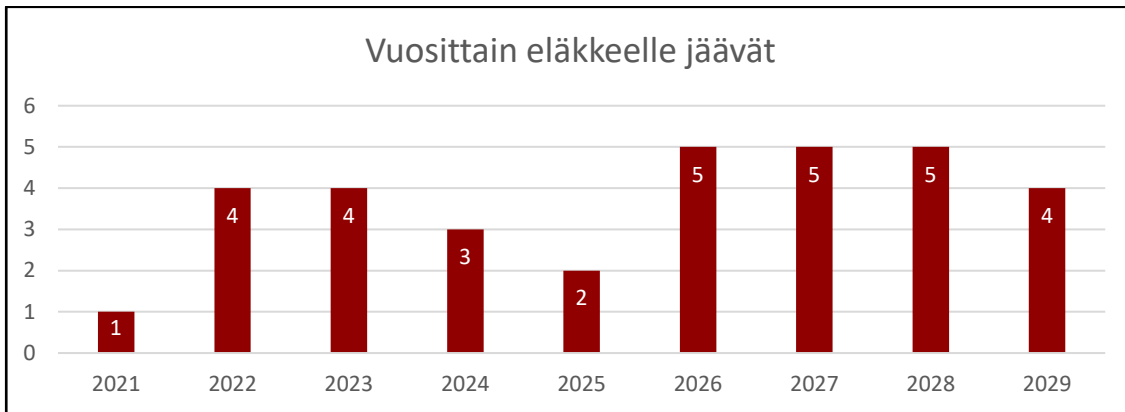
Valtionosuuden kunta saa kaikkien väestötietojärjestelmään merkittyjen kuntalaisten perusteella. Tähän ei vaikuta se, suorittavatko 6–15-vuotiaat kuntalaiset oppivelvollisuuttaan oman kunnan vai jonkun toisen opetuksen järjestäjän esi- ja perusopetuksessa. Kotikuntakorvauksen perusosasta säädetään vuosittain asetuksella. Kotikuntakorvauksen perusosa on 7110 euroa.

Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus -538.690 euroa

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisen rahoituksen euromääräisesti merkittävin osa on koulutuksen ylläpitäjille myönnettävä yksikköhintarahoitus:

- lukiokoulutukseen
- ammatilliseen koulutukseen ja
- ammattikorkeakouluille.
- lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää perusopetukseen oppilaskohtaista lisärahoitusta ja rahoituksen muuhun opetus- ja kulttuuritoimintaan.

Työterveyshuollon palvelut on hankittu Työterveys Wellamolta, jonka vastaanotto toimii kunnan virastolla. Työnantaja tukee henkilöstön työhyvinvointia liikunta- ja kulttuuriseteleillä, yhteisillä tapahtumilla, kunnan kuntosalin vapaalla käytöllä, Yritysvaivapalvelulla ja lounaseteleillä.

4.5 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Kuntalain säännökset velvoittavat kunnat järjestämään kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan sekä raportoimaan niiden tuloksellisuudesta. Riskienhallinnan tulee olla järjestelmällistä toimintaa ja kattaa olennaiset kunnan ja kuntakonsernin toimintaan ja talouteen liittyvät riskit. Niistä annettavan toimintakertomusraportoinnin tulee perustua todennettavissa olevaan sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan tuloksellisuuden arviointiin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukainen järjestäminen

Kuntalain 14 § mukaan valtuuston tulee päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Kunnanhallituksen vastuulla on sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestäminen sekä tuloksellisuuden seuranta ja arviointi. Järjestämisen tulee perustua systemaattiseen ja dokumentoituun toimintatapaan. Sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tulee varmentaa riskien hallintaa ja tavoitteiden saavuttamista osana johtamista, toiminnan ja talouden suunnittelua, päätöksentekoa sekä taloudenhoidon menettelyitä. Tilintarkastajan on tarkastettava, että onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Riskienhallinta on sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömydestä.

Riskienhallintaprosessi kattaa:

- toimintaympäristön analysoinnin
- sisältää riskien ja mahdollisuuksien kokonaisvaltaisen tunnistamisen ja kuvaamisen
- sisältää riskien ja mahdollisuuksien toteutumisen todennäköisyyden ja seurauksien analysoinnin
- riskien hallinnan ja mahdollisuuksien hyödyntämisen menettelyiden määrittelyn ja toimenpiteiden valvonnan
- merkittävien riskien ja niiden hallinnan dokumentoinnin ja tuloksellisuuden raportointi tilivelvollisille toimielimille sisältää riskien hallinnan järjestelmän ja prosessien toimivuuden seurannan ja arvioinnin sekä raportoinnin toimintakertomuksessa

Strateginen tavoite	Riskin kuvaus	Vaikutus	Todennäköisyys	Riskitaso	Toimenpide
Talouden tasapaino	Verorahoitus vähenee vuosittain muuttotappion ja väestön ikääntymisen vuoksi	-200.000 /v	Erittäin todennäköinen	Korkea	Muuttokannustimet Menojen vähentäminen ja toiminnan sopeuttaminen ja talouden tasapainotusohjelma
Talouden tasapaino	Korkotason nousu nostaa rahoituskuluja	50.000 - 100.000/v	Ei kovin todennäköinen	Matala	korkosuojaukset tarpeen mukaan
Talouden tasapaino	Kiinteistöjen alaskirjaukset, poistettavien kiinteistöjen tase-arvot korkeita	1.000.000 - 1.500.000 e	Todennäköinen	Korkea	Suunnitelmallinen purkaminen useammalle vuodelle.
Elinvoima	Uusien teollisuustonttien ja nykyisten tuotantolaitosten laajennus-varan vähäisyys	Uusia yrityksiä on vaikea saada paikkakunnalle ja laajennusmahdollisuus vähenee	Melko todennäköinen		Teollisuustonttien kartoitus ja kaavoitus VT4 risteysalueiden suunnittelu toimivaksi
Elinvoima	Kaavoituksen jälkeensä jääneisyys	Menetetään potentiaalisia uusia asukkaita ja aiheutuu ongelmia kiinteistöjen myyntitilanteissa	Riski on olemassa	Korkea	Kaavoituksen ajan tasalle tekeminen vuosina 2020 - 2024
Hyvinvointi ja turvallisuus	Päihteiden käytön ja syrjäytymisen seuraukset	Kunnan yleinen imago huononee ja sotekustannukset kasvavat	Riski on olemassa	Korkea	Varhainen puuttuminen, tunnistaminen ennaltaehkäisemiseksi Turvallisuussuunnitelma
Hyvinvointi ja terveys	Palvelujen saatavuus Hartolassa heikkenee	Hyvinvointi ja terveyserot kasvavat	Riski on olemassa	Keskitaso	Turvataan Hartolan sote palvelut vahvemmalla yhteistyöllä Hykin ja naapurikuntien kanssa.
Palvelujen laatu	Koulun oppilasmäärän nopea pieneminen	Aineenopetuksen ammattitaitoinen järjestäminen vaikeutuu	Riski on olemassa	Keskitaso	Uudet yhteistyömuodot Sopeutuminen tilanteeseen
Tekninen toimi	Palvelurakenteen tarkoituksenmukaisuus, tehokkuus ja taloudellisuus	Käytettävissä olevien rahojen riittämättömyys kaikkien palvelujen tuottamiseen			Palvelujen tuottamisen priorisointi -> päätöksenteko
Tekninen toimi	Koronan varotoimien aiheuttama ennakoimaton henkilöstövaje kiinteistöhuollossa, siivouksessa ja ruokahuollossa	Lievästi flunssaisia työntekijöitä ei voi määrätä etätöihin, tarvittava työntekijäresurssi puuttuu		merkittävä syksy - kevät 2020 - 2021	Hygieniakäytännöt ja muut varotoimet
Tekninen toimi	Vesihuoltolaitoksen toiminnan vaarantuminen	Puhtaan veden saannin vaarantuminen, jätevesien pääsy ympäristöön			Varautumissuunnitelma & valvontaohjelma, WSP, SSP riskienhallintatoimet
Tekninen toimi	Kemikaalionnettomuus vt4	pohjaveden ja maaperän pilaantuminen			varavedenottovalmius ja vesihuollon yhteistyö Joutsan ja Sysmän kanssa
Tekninen toimi	Lämmöntuotannon keskeytyminen talvijaksolla	Kaukolämmitteiset kunnan toimitilat		Vähäinen	
Tekninen toimi	Laajamittainen sähkökatko	Kunnan kriittiset toiminnat suurelta osin sähköstä riippuvaisia			Sähkökontti on otettavissa varavoimaksi

4.6 Tuloslaskelma 2021–2023

Tuloslaskelmassa osoitetaan, kuinka kunnan tulorahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin eli käyttömenoihin, rahoitusmenoihin sekä omaisuuden kulumisen edellyttämiin poistoihin. Tuloslaskelmassa summataan talousarvion käyttötalousosan toimintatulot ja -menot. Yhdistely tehdään tuloslaskelmakaavan tilien tarkkuudella. Tuloslaskelman välituloksina esitetään mm. seuraavat tiedot:

Toimintakate on toimintatulojen ja toimintamenojen erotus eli käyttötalouden nettomenot. Vuosikate ilmoittaa paljonko talousarviovuoden tulorahoituksesta jää investointien ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Jotta terveen talouden kriteerit toteutuisivat, tulisi vuosikatteen pitkällä aikavälillä olla samaa suuruusluokkaa kuin nettoinvestoinnit. Koska investointien rahoittamiseen on perusteltua käyttää lainaa, tulisi vuosikatteen kuitenkin kattaa vähintään pitkäaikaisten lainojen lyhennykset. Vuosikatteen riittävyttä voidaan verrata investointien lisäksi myös käyttöomaisuuden poistoihin. Vuosikatteen tulisi riittää kattamaan omaisuuden kulumista mittaavat poistot.

Vuoden 2021 talousarvion tuloslaskelmasta ilmenee, että rahoituserien jälkeen vuosikate on positiivinen 695 441 euroa, ja se kattaa käyttöomaisuuden poistot. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu kirjanpitolausakunnan kuntajaoston antamien ohjeiden sekä valtuuston hyväksymän poistosuunnitelman mukaan ja ne ovat 544 347 euroa.

Kirjanpitolausakunnan yleisohjeen mukaan satunnaisiksi tuotoiksi ja kuluiksi katsotaan sellaiset tulot ja menot, jotka perustuvat kunnan tavanomaisesta toiminnasta poikkeaviin, kertaluonteisiin ja olennaisiin tapahtumiin. Ne ovat perusteltua esittää omana ryhmänään vuosikatteen jälkeen, mikäli niiden määrä vuosikatteeseen suhteutettuna on olennainen. Näin vuosikatteen vertailtavuus eri vuosien ja eri kuntien välillä paremmin toteutuu.

TULOSLASKELMAOSA	TP	TA + muutos		TA
		2019	2020	2021
		€	€	€
Toimintatulot		2 731 262	2 362 829	1 747 517
Myyntitulot		890 578	745 458	707 461
Maksutulot		207 307	222 995	191 155
Tuet ja avustukset		476 957	286 487	327 121
Muut toimintatulot		1 153 426	1 107 889	521 780
Valmistus omaan käyttöön		2 994		
Toimintamenot		-20 989 070	-20 695 315	-20 468 488
Henkilöstömenot		-4 331 292	-4 132 512	-4 000 176
Palvelujen ostot		-15 234 429	-15 276 729	-15 239 008
Aineet tarvikkeet ja tavarat		-738 047	-742 751	-620 067
Avustukset		-412 670	-393 240	-415 100
Muut toimintamenot		-272 632	-150 083	-194 137
Toimintakate		-18 257 808	-18 332 486	-18 720 971
Verotulot		9 355 050	9 797 000	9 928 000
Valtionosuudet		8 631 788	9 424 391	9 516 592
Rahoitustulot ja -menot		-50 632	-74 632	-28 180
Vuosikate		-321 602	814 273	695 441
Poistot ja arvonalentumiset		-750 510	-703 661	-544 347
Satunnaiset erät				
Tilikauden tulos		-1 072 112	110 612	151 094
Tilikauden yli-/alijäämä		-1 072 112	110 612	151 094

4.7 Rahoituslaskelma 2021–2023

Toiminnan rahoitusta tilikauden aikana tarkastellaan rahoituslaskelman avulla. Rahoituslaskelmassa esitetään erikseen tulo-rahoituksen ja investointien nettomäärä sekä rahoitustoiminnan eli anto- ja ottolainauksen, oman pääoman ja maksuvalmiuden muutosten nettomäärä. Näiden kahden erotus tai summa osoittaa kunnan kassavarojen muutoksen tilikaudella.

Investointien (netto) loppusumma vuoden 2021 talousarviossa on -1,369 milj. euroa. Investointimenot ovat -1,452 milj. euroa. Pitkäaikaisten lainojen lyhennykset on arvioitu velkakirjanehtojen mukaan ja ne ovat n. 1,148 milj. euroa.

Uutta talousarviolainaa on arvioitu nostettavan vuoden 2021 aikana 1 milj. euroa. Lyhytaikainen rahoitus hoidetaan kuntatodistusohjelmalla, jossa on korotonta maksuvalmiutta turvaavaa limiittiä 3,0 milj. euroa. Korko nostetuissa lyhytaikaisissa lainoissa on markkinahintainen, joka on ollut vuonna 2020 nollan tuntumassa. Lyhytaikaisesta lainalimiitistä on käytössä arvion mukaan noin 3,5 milj. euroa vuonna 2021. Vuoden 2021 lopussa lainakannan arvioidaan olevan noin 12,63 milj. euroa eli noin 4,819 euroa/asukas.

RAHOITUSOSA	TP 2019	TA+muutos 2020	TA 2021
Toiminnan ja investoinnin rahavirta			
Toiminnan rahavirta	-323 240	694 273	695 441
Vuosikate	-321 602	814 273	695 441
Satunnaiset erät	0	0	0
Tulo-rahoituksen korjaukset	-1 638	-120 000	0
Investointien rahavirta	3 351 812	-2 776 000	-1 384 500
Investointimenot	-555 020	-3 006 000	-1 467 500
Rahoitusosuudet inv.menoihin	52 000	0	83 000
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	3 854 832	110 000	0
Tulo-rahoituksen korjaukset		120 000	0
Toiminnan ja investoinnin rahavirta	3 028 572	-2 081 727	-689 059
Rahoituksen rahavirta			
Antolainauksen muutokset	3 587	-105 913	-59 791
Antolainasaamisten lisäys	-4 500	-150 000	-100 000
Antolainasaamisten vähennys	8 087	44 087	40 209
Lainakannan muutokset	-1 397 220	2 901 612	-148 472
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	1 500 000	3 500 000	1 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-4 897 220	-1 098 388	-1 148 472
Lyhytaikaisten lainojen muutos	2 000 000	500 000	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-722 656		
Rahoituksen rahavirta	-2 116 289	2 795 699	-208 263
Rahavarojen muutos	912 283	713 972	-897 322
Rahoituslaskelman tavoitteet			
Investointien omahankintameno	-555 020	-3 006 000	-1 467 500
Lainahoitokate	0,3	0,77	0,63
Kassan riittävyys, pv	20	14,56	15,69

Muut maksuvalmiuden muutokset erää ei esitetä talousarviossa, näin menetellään siitä syystä, että mainittuun erään sisältyviä toimeksiantojen varojen ja pääomien muutoksia, vaihto-omaisuuden ja saamisten muutoksia, sekä korottomien velkojen muutoksia ei käytännössä voida budjetoida etukäteen.

5. TALOUSARVION JA – SUUNNITELMAN RAKENNE

5.1 Talousarvio ja taloussuunnitelma kuntalain mukaan

Uudistetun kuntalain 110 §:ssä on säännökset talousarviosta ja taloussuunnitelmasta.

Merkittävimmät muutokset verrattuna vuoden 1995 kuntalakiin ovat alijäämän kattamissäännösten tiukentuminen ja ulottaminen kuntayhtymiin, sekä konserninäkökulman vahvistaminen kunnan talousarvion ja suunnitelman laadinnassa.

Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnittelukausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarviossa ja – suunnitelmassa hyväksytään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Talousarvio ja – suunnitelma on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Siihen tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

5.2 Talousarvion ja taloussuunnitelman rakenne

Talousarvio ja taloussuunnitelma on lain mukaan laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamisen turvataan. Talousarviossa ja suunnitelmassa asetetaan palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet. Talousarviossa budjetoidaan menoja ja tuloja koskevat arviot tehtäville ja hankkeille. Täten osoitetaan, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan.

Talousarvion rakenteesta säädetään laissa. Talousarvio rakentuu käyttötalous- ja investointiosaan sekä tuloslaskelma- ja rahoitusosaan.

Yleisperusteluissa esitetään mm. katsaus kansantalouden ja kunnallistalouden kehitykseen, kunnan taloudellisen tilanteen kehittymiseen sekä kerrotaan talousarvion painopistealueista. Yleisperusteluihin on sisällytetty myös valtuuston hyväksymä Hartolan kunnan strategia.

Käyttötalousosa sisältää toimialakohtaiset talousarviot eriteltynä tehtäväaluetasolla. Toimialojen suunnitelmat sisältävät myös toiminnalliset tavoitteet ja tarvittavat tunnuslukutaulukot sekä talousarviovuoden että taloussuunnitelmavuosien osalta.

Tuloslaskelmaosassa esitetään kunnan kokonaistalouden keskeiset erät, jotka ovat varsinaisen toiminnan menot ja tulot, verotulot, valtionosuudet, rahoitustulot ja – menot sekä suunnitelman mukaiset poistot käyttöomaisuudesta.

Investointiosassa esitetään kunnan omaisuuden myyntitulot, investointimenot ja –tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti.

Rahoitusosassa esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman. Sen tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista.

Talousarvio periaatteet ovat:

- täydellisyysperiaate ja siihen liittyvä bruttoperiaate
- tasapainoperiaate
- vuotuisperiaate
- kehysbudjetointiperiaate
- yhtenäisyysperiaate

5.3 Talousarvion sitovuus

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota. Talousarvion sitovia eriä ovat kuntalain 110 § mukaiset valtuuston hyväksymät toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ja niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Valtuuston päättämät määrärahat ja tuloarviot määrätään sitoviiksi bruttoperiaatteen mukaan. Sitovuudella turvataan valtuuston valta ohjata kunnan taloutta.

5.4 Sitovat toiminnalliset tavoitteet***Tavoitteen sitovuus***

Valtuusto asettaa vuosittaisen talousarvion hyväksymisen yhteydessä toimielimiä sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, joita on noudatettava. Mikäli tavoitteet eivät ole toteutettavissa, koska määräraha tai tuloarvio on riittämätön, on talouden perusteissa tapahtuneesta muutoksesta tehtävä selvitys valtuustolle. Valtuuston on hyväksyttävä tavoitteita koskevat muutokset.

Suorite- ja yksikkökustannustavoitteita ei ole aina syytä määritellä tarkasti, vaan niihin voidaan jättää jouston varaa. Sen sijaan toimenpide- ja hanketavoitteissa tavoitearvot ovat yleensä yksiselitteisiä ja tarkkoja. Kunnan asemaa ja aluetta koskevat strategiset tavoitteet ovat ajallisesti väljiä suunnittelutavoitteita.

Määrärahan sitovuus

Kuntalain mukaan talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat. Määräraha on valtuuston toimielimelle antama euromäärältään ja käyttötarkoitukseltaan rajattu valtuutus varojen käyttämiseen.

Talousarvioon perustuen toimielimellä on valtuutus käyttää sille osoitettu määräraha määrättyyn käyttötarkoitukseen tai määrätyn tavoitteen toteuttamiseen, mutta määrärahaa ei saa ylittää. Jos määräraha osoittautuu riittämättömäksi, on talousarviota muutettava, mutta samalla on muistettava osoittaa, miten rahoitustarve katetaan. Valtuusto hyväksyy talousarvion määrärahan muutokset. Jos toiminnalle asetetut tavoitteet toteutuvat ja määrärahaa jää edelleen käyttämättä, toimielin ei ole velvollinen käyttämään määrärahaa kokonaisuudessaan.

Tuloarvion sitovuus

Kunnan tuloarviot ovat sekä tavoitteellisia että velvoittavia, koska tuloarvion olennainen alittuminen vaikuttaa rahoituksen perusteisiin talousarviossa. Tuloarvio on sitova siltä osin, kun tuloarviot on kytketty toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin, josta seuraa se, että siitä poikkeaminen edellyttää talousarvion muuttamista. Rahoitustarpeen kattamiseen on osoitettava kate muulla tulo- tai pääomarahoituksella taikka menojen karsimisella.

5.5 Käyttötalouden sitovat määrärahat

Valtuusto vahvistaa toimielimiä sitovat tilikauden bruttomääräiset määrärahat ja tuloarviot seuraavasti:

Taso 2 Toimielin (sitova)

Keskusvaalilautakunta

Tarkastuslautakunta

Kunnanhallitus ja valtuusto

Perusturvatoimi

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Tekninen lautakunta

Laitokset /taseyksiköt

Ympäristölautakunta

Taso 3 Tulosalue

Vaalit

Hallinnon ja talouden tarkastus

Valtuusto
Kunnanhallitus
Jaostot
Keskushallinto
Henkilöstöhallinto
Elinkeino toimi

Peruspalvelukeskus
Erikoissairaanhoido
Ympäristöterveydenhuolto

Sivistystoimen hallinto
Varhaiskasvatuspalvelut
Perusopetus
Vapaa sivistystyö

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Teknisen toimen hallinto
Alueiden hoito
Pelastustoimi
ICT -palvelut
Tilapalvelut
Rakennukset
Tiejaostot

Vesilaitos
Viemärlaitos
Satama
Jätehuolto
Maa- ja metsätilat
Kurpan kaukolämpöjohto
Haja-asutusalueen vesihuolto

Rakennusvalvonta ja ympäristötoimi
Kaavoitus

5.6 Tuloslaskelmaosan ja rahoitusosan sekä investointiosan sitovat määrärahat

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosa on sitova bruttomäärärahan/-tuloarvioiden osalta seuraavasti:

- Verotulot
- Valtionosuudet
- Korkotuotot
- Korkomenot
- Muut rahoitustuotot
- Muut rahoituskulut

Investoinnit

Investointiosassa sitovuus on taseryhmittäin osittain nettoperusteinen. Siihen kuuluu kiinteä omaisuus, talonrakennus, julkinen käyttöomaisuus, vesilaitos ja viemärlaitos. Taseryhmän atk-hankinnat, irtain omaisuus ja arvopaperit ovat hankekohtaisesti sitova bruttoperusteisena. Koko taloussuunnitelmakauden investointimääräraha on nettomääräisesti sitova.

Lainanottoa ja lainojen lyhennyksiä koskeva sitovuus

- Antolainasaamisen lisäykset/-vähennykset ovat nettomääräisesti sitovia.
- Pitkäaikaisten lainojen muutokset bruttomääräisesti sitovia.
- Lyhytaikaisten lainojen muutokset ovat nettomääräisesti sitovia.
- Oman pääoman muutokset ovat bruttomääräisesti sitovia.

Kunnanjohtajalla on oikeus ottaa kunnalle talousarviolainaa valtuuston vahvistamalla tavalla, kun kunnanhallitus on hyväksynyt luoton lainaehdoista saatujen tarjousten perusteella.

Kunnanjohtajalla on oikeus ottaa tilapäislainoja/kassalainoja kuntatodistusohjelman mukaisesti, joita saa kulloinkin olla enintään valtuuston vahvistama määrä.

5.7 Käyttötaloussuunnitelman vahvistaminen

Valtuuston hyväksyttyä talousarvion saattaa kunnanhallitus sen täytäntöönpano-ohjeineen lautakuntien hyväksyttäväksi toimintavuoden alussa. Lautakunnat hyväksyvät budjettirahoitteisten tehtävien käyttö- ja hankesuunnitelmat ja kohderahoitteisten tehtävien tulos-, ja investointi- ja rahoitusbudjetit.

Käyttötaloussuunnitelman vahvistamisella tarkoitetaan tehtävän käyttötalousosan jakamista osatehtäville osatavoitteiksi, osamäärärahoiksi ja osatuloarvioiksi. Mikäli valtuusto on hyväksynyt muutoksitta lautakunnan hyväksymän käyttötaloutta koskevan talousarvioehdotuksen ja toiminnan painopisteet ovat ennallaan, on mahdollista, että lautakunta vahvistaa käyttötaloussuunnitelmaksi jo hyväksymänsä talousarvioehdotusta vastaavan suunnitelman.

6. KUNTAKONSERNIN TYTÄRYHTEISÖJEN YLEISET OMISTAJAPOLIITTISET TAVOITTEET

Kuntakonserni

Hartolan kunnanvaltuusto on vahvistanut vuoden 2018 lopussa lukien sovellettavan konserniohjeen. Konserniohjeen määräykset koskevat kuntaa ja sen tytäryhteisöjä. Konserniohjeella annetaan tarvittavat ohjeet, joilla yhdenmukaistetaan ja tehostetaan kunnan toiminnan johtamista kunnan kokonaisuuteen perustuen. Konserniohjeet uudistetaan uuden kuntalain edellyttämällä tavalla tarvittaessa. Kunnan omistamilla tytäryhtiöillä tulee olla toimitusjohtaja, jolla on riittävä asiantuntemus ja kokemus tehtävään.

Kunnan tytäryhteisöjen toiminnan konserniohjauksesta on määräykset kuntalain 47 §:ssä. Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Kunnan tytäryhteisöjen toiminnassa on otettava huomioon myös yhteisöjen toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus. Tämän vuoksi tytäryhtiöiden hallituksen jäsenistä ainakin osalla tulee olla jatkossa HHJ-tutkinto tai vastaava pätevyys. Hartolan kunnan konserniohje on tullut voimaan 14.11.2018.

Hartolan kunnalla on kaksi kiinteistöosakeyhtiötä, joiden omistus on kuntaenemmistöinen. Lisäksi kunnalla on yksi säätiö. Tytäryhtiöiden ja niissä kunnan nimeämien yhtiökokousedustajien ja hallituksen jäsenten tulee ottaa toiminnassa huomioon konserniohjeen rinnalla valtuuston ja tytäryhtiöille kulloinkin talousarviossa asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet lainsäädännön mahdollistamissa rajoissa.

Uuden suosituksen mukaan yhtiökokouksiin tulisi nimetä viranhaltija tai muu toimihenkilöedustaja konsernijohdosta tai –hallinnosta. Kuluneella vaalikaudella edustajat on nimetty paikkaneuvotteluissa poliittisista ryhmistä.

6.1 Kiinteistö Oy Kuninkaanpitäjä

Kiinteistö Oy Kuninkaanpitäjä on Hartolan kunnan 100 % omistama osakeyhtiö, jolla on 11 kiinteistöä ja yhteensä 109 asuntoa, joita se vuokraa edelleen. Asuntojen keskikoko on 72 m² ja keskimääräinen vuokra 8,65 e/m²/kk. Asuntojen vuokrausaste vuonna 2020 71 %.

Maaliskuussa 2016 yhtiö ja kunta neuvottelivat kiinteistöyhtiön toiminnan tervehdyttämisestä yhdessä Valtionkonttorin edustajien kanssa. Sen tuloksena yhtiö hakeutui Valtionkonttorin ja omistajan valvomaan vapaaehtoiseen tervehdyttämisohjelmaan, joka vahvistettiin syksyllä 2017 vuosiksi 2018 - 2030.

Vuosien 2018 - 19 aikana vuokra-asuntojen kysyntä on vähentynyt ja tervehdyttämisohjelman toimenpiteiden aikataulua on tarkasteltava kriittisesti ja tarvittaessa aikaistettava toimenpiteitä. Taustalla on edelleen väkiluvun väheneminen ja liian suuri isojen perheasuntojen tarjonta suhteessa kysyntään.

Tervehdyttämisohjelman mukaisesti Visantie 10:n kahden pienkerrostalon purkaminen on toteutettu kesän 2020 aikana. Isojen perheasuntojen vuokraaminen on edelleen haasteellista ja sen vuoksi vuokratappiot ovat kuukaudessa noin 20.000 euroa. Tilapäisesti asuntoja tarvitsevien määrä voi kasvaa esim. VT4-projektin ajaksi. Asuntoja pyritään myös markkinoimaan mm. Pienten kuntien elinvoimaa -hankkeen kautta yritysten työntekijöille.

Yhtiöllä on kuitenkin kysyntään ja väestöpohjaan nähden liikaa asuntoja, jonka vuoksi on perusteltua isoja asuntoja sisältävän kohteen siirtäminen vetovoimaiseen paikkaan ja heikkokuntoisten kohteiden purkaminen yhtiön talouden tervehdyttämiseksi.

Kunta pyrkii omilla toimenpiteillään edistämään yhtiön talouden tervehdyttämistä suunnittelukaudella.

Koy Kuninkaanpitäjä	tot 2019	enn 2020	ta 2021	ta 2022	ta 2023
KIINTEISTÖN TUOTOT					
Vuokrat	500 807	396 500	399 500	361 000	396 000
Käyttökorvaukset	45 855	12 200	19 000	18 000	19 000
Purkuavustus		77 100	70 000		
Luottotapp./oik.erät		-15 000			
TUOTOT YHTEENSÄ	546 662	470 800	488 500	379 000	415 000
HOITOKULUT					
Hallintokulut	-62 257	-77 000	-69 000	-72 000	-74 000
Käyttö ja huolto	-17 974	-32 000	-28 500	-29 500	-30 000
Ulkoalueet	-56 295	-27 700	-25 000	-26 000	-27 000
Siivous	-11 555	-5 300	-5 000	-5 200	-5 400
Lämmitys	-116 369	-88 400	-78 000	-81 000	-84 000
Vesi ja jätevesi	-39 846	-30 000	-26 500	-27 500	-27 500
Sähkö	-14 833	-11 000	-10 000	-10 400	-11 000
Jätehuolto	-22 204	-16 100	-14 000	-14 500	-14 500
Vakuutukset	-14 723	-16 700	-14 700	-15 000	-15 600
Vuokrat	-3 780	-4 600	-4 000	-4 000	-4 000
Kiinteistövero	-20 854	-20 000	-17 700	-17 000	-15 000
Korjaukset /ulkokorjaukset	-4 720	-39 000	-35 000	-36 400	-37 000
Korjaukset /sisäkorjaukset	-34 777	-13 100	-12 000	-12 400	-12 800
Purkukustannukset	7 510	-102 100	-100 000	-	-
Muut hoitokulut	-4 189	-10 700	-10 000	-9 000	-8 000
HOITOKULUT YHTEENSÄ	-416 865	-493 700	-449 400	-359 900	-365 800
KÄYTTÖ/HOITOKATE	129 797	-22 900	39 100	19 100	49 200
POISTOT	-134 484	-128 476	-100 000	-80 000	-80 000
RAHOITUSTUOTOT/KULUT	4 816	-5 500	-4 000	-3 100	-3 100
TULOS ennen tilinp.siirtoja	129	-156 876	-64 900	-64 000	-33 900

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet:			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Tarjota viihtyisiä asumiskokemuksia	Käyttöasteen nostaminen	>85 %	Hinta/laatusuhteen parantaminen
Strategiset tavoitteet vuosille 2021 – 2023			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Kiinteistöyhtiön taloudellinen tervehdyttäminen	Asuntojen määrän ja laadun sopeuttaminen kysyntä-tilanteeseen	Käyttöaste > 85 %	Asuntojen muuttaminen osakeyhtiöksi ja myynti, kohteiden purkaminen
Asuntojen vuokrauksen tehostaminen	Kassavirran tasapainottaminen Asuntojen kunto ja laatu vastaa kysyntää	Tulos >> lyhennykset	Viihtyisyyden lisääminen

6.2 Kiinteistö Oy Vasalli

Koy Vasalli on Hartolan kunnan elinkeinopoliittisten tavoitteiden toteuttaja, jonka strateginen tavoite on madaltaa yrityksiä kynnystä luoda tai kehittää toimintaansa Hartolassa. Käytännössä tämä tarkoittaa toimitilojen järjestämistä yrityksille. Hallituksessa on neljä jäsentä.

Koy Vasallin rooli on ollut tuoda vaihtoehtoja yritysten toimitilaratkaisuihin sekä rahoituksellisesti kuin toiminnallisestikin. Yhtiön tavoitteena on olla tarvittaessa aktiivinen kumppani yritykselle toimitilojaan kehittäessä. Keskeinen haaste yhtiön toiminnassa on saada rahoituskulut ja vuokratuotot synkronoimaan niin että yhtiö itse sekä sen vuokralaiset pystyisivät suunnittelemaan pitkäjänteisesti toimintansa ja taloutensa. Yhtiön tavoitteena on myös pitkällä aikavälillä saada kiinteistöt myydyksi ensisijaisesti niissä toimiville yrityksille.

Kiinteistöyhtiön vuokralaisten kanssa sopimukset ovat vakaalla pohjalla. Versowood Oy:n palkkitekniikalla sekä Lehto Components Oy:n talotehtaalla näyttäisi olevan maailmanlaajuisesta koronaepidemiasta huolimatta hyvät tulevaisuuden näkymät.

Leipomokiinteistöistä 1/3 on vuokrattu Vavesaaren Tila Oy:lle, joka valmistaa luomumyslejä, luomumehuja, -hilloja ja -marmeladeja. Suurin osa leipomon tuotantotilasta on tyhjillään ja niihin kaivataan kipeästi uutta leipomo- tai elintarvikealan yrittäjää. Koy Vasalli etsii myös mahdollista ostajaa leipomokiinteistölle.

Esperi Care Oy omistaa Päivälehdön Palvelukeskuksen, joka toimii Koy Vasallin omistamissa Keva I ja Keva II kiinteistöissä Laaksotiellä. Esperi Care Oy:llä ei ole tarvetta omistaa kiinteistöjä ainakaan nykyisen strategiansa mukaan. Vasallilla on myös vuokralaisena Hartolan kunnan ryhmäpäiväkotit Tornitie 14 kiinteistöissä.

Koy Vasallin omistaa entiset TVL:n varikon tilat, joissa toimii useita eri yrittäjiä. Koy Vasalli etsii myös mahdollista ostajaa varikon kiinteistöille.

Jos tiloja jää tyhjilleen, uusien vuokralaisten löytäminen on ongelmallista. Yhtiön omistamista kiinteistöistä Varikon tilat ovat elinkaarensa loppupuolella ja niiden tappiollinenkin myynti voi olla perusteltua.

- Vuokrattavia tiloja 45.800 m²
- Vuokralaisia 11
- Vuokratulot n. 753.000 euroa
- Käyttöaste 90 %

Koy Vasalli omistaa myös ns. Kulmatien tontit, joista yhtiö on tehnyt myyntitarjouksen kunnalle. Tontit ovat omakoti- ja rivitalotontteja, joiden omistaminen ei ole yhtiön toimintaperiaatteiden mukaista.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet:			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Tarjota räätälöityjä toimitiloja yrityksille Toimitilojen myyminen niissä toimivien yritysten omistukseen pitkällä aikavälillä	Olla näkyvästi vartenotettava vaihtoehto yrityksille sijoittua Hallitus tukee yhtiön toimenpiteitä omistajaohjauksella	Käyttöaste >95 % Yhtiön lainarasite pienenee vuosittain	Tilat muokataan yrityksen toimintaan sopiviksi Investointikulut viedään vuokrasopimukseen
Strategiset tavoitteet vuosille 2021 - 2023			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Käyttöasteen säilyttäminen	Vastataan yritysten haasteisiin	Käyttöaste >95 %	Operoidaan aktiivisesti yritysten kanssa

Koy Vasalli	tot 2019	2020 tot. ennuste	bud 2021	bud 2022	bud 2023
Kiinteistön tuotot					
Vuokrat	728 367	869 623	752 000	800 000	820 000
muut tuotot	150 661	179 071	150 000	256 000	268 000
TUOTOT YHTEENSÄ	879 028	1 048 694	902 000	1 056 000	1 088 000
Hoitokulut					
Henkilöstökulut	-420	-13 721	-24 000	-25 000	-26 000
Hallinto	-59 992	-59 924	-30 000	-32 000	-33 600
Käyttö ja huolto	-14 273	-302	-500	-500	-500
Lämmitys	-63 134	-44 223	-55 000	-56 000	-58 800
Vesi	-3 324	-5 224	-3 400	-3 500	-3 700
Sähkö	-23 337	-16 398	-15 000	-16 000	-16 800
Vakuutukset	-52 704	-56 605	-57 000	-58 000	-60 900
Vuokrat	-1 105	-1 116	-1 200	-1 200	-1 300
Kiinteistöverot	-63 136	-54 196	-55 000	-55 000	-57 000
Korjaukset	-28 806	-23 727	-30 000	-30 000	-31 500
Muut hoitokulut	-6635	-5 038	-7 000	-7 000	-7 500
HOITOKULUT YHTEENSÄ	-316 866	-280 474	-278 100	-284 200	-297 600
KÄYTTÖKATE/HOITOKATE	562 162	768 220	623 900	771 800	790 400
Luottotappiot	-8 040	-68 000			
Poistot ja arvonalentumiset					
Rakennuksista	-547 899	-666 504	-640 000	-620 000	-610 000
Arvon alenn.	-111 091				
Koneista ja kalustosta	-244	-230	-200	-200	
Muista pitkävaikutt.menoista	-17 858	-20 054	-15 000	-14 000	-13 000
POISTOT YHTEENSÄ	-677 092	-686 788	-655 200	-634 200	-623 000
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	552	15			
Korkokulut	-101 154	-110 000	-110 000	-110 000	-110 000
Muut rahoituskulut					
VOITTO/TAPPIO ennen satunnaiserää	-215 532	-28 553	-141 300	27 600	57 400
Satunnaiserät					
VOITTO/TAPPIO ennen TP siirt. ja veroja	-215 532	-28 553	-141 300	27 600	57 400
Tilinpäät.siirrot					
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	-215 532	-28 553	-141 300	27 600	57 400

6.3 Kiinteistö Oy Vuorilaakso

Yhtiö omistaa Hartolan Vuorenkylässä tilan Hokkala ja sillä olevan asuinrivitalon, jossa on 4 huoneistoa. Yksi huoneisto on kerhotila. Yhtiö on taloudellisesti hyvässä kunnossa ja vuonna 2021 ei ole tiedossa merkittäviä korjauksia. Yhtiö on kunnan 75 %:sti omistama osakeyhtiö, jonka hallituksessa on 1 kunnan edustaja. Kunta myy kaikki osakkeensa yhtiöstä, jos soveltuva ostaja löytyy.

Yhtiön isännöitsijänä toimii Jorma Lehtosaari /Joutsan isännöinti Oy. Isännöitsijäntoimisto lähettää kunnan edustajalle sähköiset tunnuksot, joilla osakkeenomistaja pääsee seuraamaan kiinteistön kuntoarviot, tehtävät työt, mittaukset ja vesikatkot sekä yhtiökokouskutsut.

6.4 Jorma Virtasen Säätiö

Jorma Virtanen (aikaisemmin Jalmary Virtanen) syntyi vuonna 26.6.1910 Hartolassa nykyisen Pertunmaan kunnan alueella. Hän kävi kansakoulun Hartolan Riihiniemen koulussa. Jorma Virtanen teki pääosan työurastaan opettajana Lahdessa. Hän kuoli Lahdessa 7.10.2001 ja haudattiin Hartolaan.

Hän testamenttasi 12.3.1999 tehdyssä testamentissaan osan omaisuudestaan Hartolan kunnalle ”joka muodostakoon tästä omaisuudesta nimeäni kantavan rahaston käytettäväksi Hartolan kunnan Riihiniemen koulun, jota koulua olen aikoinani itsekin käynyt, oppilaiden myöhempiä opintoja tukemaan. Hartolan kunnan on säilytettävä jälkeeni jättämäni omaisuutta huolellisesti ja suojattava se mahdollisimman hyvin rahan arvon huononemista vastaan. Vuosittain voidaan tämän omaisuuden tuotosta jakaa enintään vuotuista tuottoa vastaava määrä joko yhtenä tai useampana stipendinä Riihiniemen kylän nykyisessä koulussa tai sen sijalle mahdollisesti tulevassa koulussa koulunkäyntinsä aloittaneiden tai muiden sitä koulua käyneiden oppilaiden kotimaassa tapahtuvien opintojen rahoittamista varten.”

Hartolan kunnanvaltuusto on päättänyt Jorma Virtasen Säätiön perustamisesta vuonna 2002. Säätiö on rekisteröity vuonna 2004.

Jorma Virtasen Säätiön hallituksen jäsenenä toimivat asemansa perusteella Hartolan kunnan kunnanhallituksen puheenjohtaja, kunnanjohtaja sekä Hartolan kunnan Riihiniemen koulun tai sen sijalle tulleen koulun johtaja. Jorma Virtasen perintökaaren mukaiset oikeudenomistajat nimeävät hallitukseen kaksi jäsentä.

Säätiö on jakanut stipendejä vuosittain vuodesta 2005 alkaen Riihiniemen koulua käyneille opiskelijoille. Stipendejä on jaettu peruskoulun päättämisen jälkeisiin opintoihin (lukio, ammatilliset opinnot) sekä korkeampiin opintoihin. Stipendien suurus on ollut 200 – 1 000 euroa. Säätiön hallitus päättää vuosittain stipendien jakamisesta. Etusijalla ovat säätiön sääntöjen mukaan hyväkäyttöiset ja opinnoissaan menestyneet hakijat. Vuonna 2018 apurahahakemuksia saapui yhteensä 7 ja stipendejä jaettiin kullekin seitsemälle opiskelijalle yhteensä 2 100 euroa.

Uusi säätiölaki tuli voimaan 1.12.2015 ja sen siirtymäaika päättyi 1.12.2018. Lain siirtymäsäännösten mukaan säätiön säännöt muutettiin uuden säätiölain mukaisiksi ja sääntömuutos rekisteröitiin säätiörekisteriin 10.1.2018.

Säätiön taseen loppusumma oli vuoden 2019 lopussa 484 807,47 euroa ja säädepääoman määrä 411 987,54 euroa. Aikaisemmilta vuosilta kertynyttä ylijäämää on taseessa 90 413,90 euroa, tilikauden alijäämä oli -17 642,65 euroa. Säätiölle haetaan uutta asiainiistä vuoden 2021 alusta lukien.

7.KONSERNIHALLINTO

7.1 Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan toiminta perustuu kuntalain 9 luvun mukaisiin tehtäviin. Lautakunnan keskeisenä tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet toteutuneet.

Tarkastuslautakunta suorittaa pääosin ulkoista valvontaa ja antaa tarvittaessa ohjeita sisäisen valvonnan toteuttamisesta kunnassa. Tarkastuslautakunta valmistelelee kunnanvaltuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat.

Toiminnallisten tavoitteet

Tarkastuslautakunta kokoontuu puheenjohtajan kutsusta lautakunnassa valmistellun viitteellisen aikataulun mukaisesti. Tarkastuslautakunta keskittyy kokouksissaan hankkimaan tietoa hallintokuntien toiminnasta ja tavoitteista sekä niiden toteutumisesta. Tilintarkastus keskittyy kuntalain mukaisten tehtävien ohella tarkastamaan niitä alueita, jotka ovat lautakunnan arviointikäyntien kohteena. Tilintarkastusyhteisönä toimi BDO Oy vuoden 2020 loppuun saakka. Tarkastusyhteisö kilpailutetaan vuosille 2021 - 2026.

Tarkastuslautakunta	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset				
Toimintamenot, ulkoiset	-13 394	-13 046	-12 700	-3 %
Toimintakate, ulkoinen	-13 394	-13 046	-12 700	-3 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset	-14	-100	0	-100 %
Toimintakate, sisäinen	-14	-100	0	-100 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-13 408	-13 146	-12 700	-3 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot				
Vyörytykset				
Laskennalliset erät	-2 092			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-15 500	-13 146	-12 700	-3 %

7.2 Keskusvaalilautakunta

Vuonna 2021 huhtikuussa järjestetään kuntavaalit. Vaalien toimittamisesta vastaa keskusvaalilautakunta.

Keskusvaalilautakunta	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	10 421			
Toimintamenot, ulkoiset	-7 428	0	-8 851	100 %
Toimintakate, ulkoinen	2 993		-8 851	100 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset	-301	0	-70	100 %
Toimintakate, sisäinen	-301		-70	100 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	2 692	0	-8 921	100 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot				
Vyörytykset				
Laskennalliset erät	-392			
Tehtävän kokonaiskustannukset	2 300	0	-8 921	100 %

7.3 Valtuusto

Kunnanvaltuuston tehtävänä on vastata kunnan toiminnasta ja määritellä kunnan keskeiset tavoitteet. Valtuusto päättää hallinnon järjestämisestä, talouden, rahoituksen ja sijoitustoiminnan perusteista. Valtuuston toiminta perustuu kuntalain 14 §:n säännöksiin – sen keskeinen tehtävä on vastata kuntalaisten hyvinvoinnista ja kunnan kestävästä kehityksestä. Valtuusto vastaa strategisesta päätöksenteosta ja koko kuntakonsernin tavoitteiden asettamisesta, toiminnan ja talouden tasapainosta sekä toiminnan arvioinnista ja seurannan järjestämisestä.

Valtuusto kokoontuu varsinaisten kokousten lisäksi seminaaritalaisuuksiin, joissa käsitellään kunnan kehittämistä ja ajankohtaisia valmisteilla olevia asioita.

7.4 Kunnanhallitus

Kunnanhallituksen tehtäviin kuuluvat kuntakonsernin hallinnon, talouden ja henkilöstöhallinnon johtaminen ja kunnanvaltuuston asioiden valmistelu.

Kunnanhallitus vastaa valtuuston päätösten valmistelusta ja täytäntöönpanosta. Kunnanhallituksen tärkeimpänä tavoitteena on vuotuisen talousarvion tulojen ja menojen pitäminen tasapainossa ja edellisten tilikausien alijäämän kattaminen. Valtuustokauden alussa uusien luottamushenkilöiden perehdytys.

Kunnanhallituksen myöntämät avustukset muutetaan yhteistyösopimus pohjaisiksi ja asiaa valmistellaan.

Strategiset tavoitteet vuosille 2021 - 2023			
Valtuustoon nähdn sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähdn sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Kuntayhtymät</p> <p>Tytäryhtiöt toteuttavat kunnan asettamia tavoitteita</p> <p>Päätöksenteon avoimuus ja vuorovaikutuksen vahvistaminen kuntalaisten kanssa</p> <p>Kuntalaisten osallisuuden kehittäminen</p> <p>Vapaa-ajan asukkaiden osallistaminen</p> <p>Asumisen markkinointi ja uusien asukkaiden hankinta</p> <p>Rahoituskulujen hallinta</p> <p>Tase on ylijäämäinen valtuustokaudella 2021 lopussa</p> <p>Kuntayhteistyömahdollisuuksien selvittäminen pidemmällä tähtäimellä toimialasta riippumatta</p> <p>Kustannustehokas palvelurakenne suhteessa väestönkehitykseen</p> <p>Oikea, ajantasainen palvelujen ja toiminnan mitoitus</p> <p>Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuuden seuranta</p> <p>Työllisyyden hoidossa tehdään tiivistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa työllisyysasteen parantamiseksi</p>		<p>Taloudellinen tulos +</p> <p>Palautekyselyt eri tilaisuuksien yhteydessä</p> <p>Valtuustobarometri</p> <p>Kuntalaiskyselyt</p> <p>Vapaa-asukaskysely valmis keväällä</p> <p>Muuttovoitto/-tappio</p> <p>Korkokustannukset</p> <p>Talouden tasa-painottamisohjelma</p> <p>Kumulatiivinen yli/alijäämä</p> <p>Työttömyysprosentti</p> <p>Aktivointiaste</p>	<p>Omistajaohjauksen tavoitteiden määrittely</p> <p>Osallistava budjetointi kokeiluna käyttöön</p> <p>Hallituksen iltakoulut</p> <p>Tiedotuslehti 2 krt/vuosi</p> <p>Asukastilaisuudet</p> <p>Kunnan edustaja on vapaa-ajanasukasyhdistyksessä</p> <p>Muuttokannustimet</p> <p>Markkinointi</p> <p>Lainoissa tarvittaessa korkosuojaukset</p> <p>Talouden seuranta ja tasapainottaminen talousarviovuoden aikana yhteistyössä lautakuntien kanssa</p> <p>Tasapainoinen koko kunnan henkilöstömitoitus suhteessa kunnan taloudellisiin resursseihin</p> <p>Tasapainoinen koko kunnan henkilöstömitoitus suhteessa kunnan taloudellisiin resursseihin</p> <p>Henkilöstökulujen väheneminen 20 henkilötyövuodella vuoteen 2025 mennessä</p> <p>Hankitaan PYL-analyysi (menetetyt elinvuodet)</p> <p>Muut hyvinvointi-indikaattorit</p> <p>Työllisyyskoordinaattorikokeilu Jyränkölän Tuki-rinkihanke Litti -hanke Pienten kuntien elinvoimaa -hanke</p>

7.5 Jaostot

Kunnanhallituksen alaisuudessa toimii henkilöstöjaosto.

Henkilöstöjaosto

Ratkaisee ja päättää asiat, jotka koskevat virkaehtosopimusten määräysten soveltamista, paikallisen virka- ja työehtosopimuksen tekemistä, harkinnanvaraisia palkkoja, henkilökohtaisen harkinnanvaraisen lisän myöntämistä, henkilöstön nimikemuutoksia, harkinnanvaraisia palkallisia virka- ja työvapaata ja sivutoimilupia. Henkilöstöjaoston esittelijänä toimii hallintojohtaja.

7.6 Elinkeinotoimi

Elinkeinotoimen vastuualueet

- Yritysyhteistyö ja elinkeinoneuvonta
- Kuntamarkkinointi ja matkailu
- Työllisyyden edistäminen
- Muuttokannustimet
- Maaseutuelinkeinot

Yritysyhteistyö ja elinkeinoneuvonta

Elinkeinotoimen tavoitteena on vahvistaa yritysten yleisiä toimintaedellytyksiä kunnassa ja toimia yhteistyökumppanina paikallisten yrittäjäjärjestön ja Päijät-Hämeen yrittäjät ry:n suuntaan. Elinvoiman kehittämiseen ja kuntayhteistyöhön on haettu maakunnallista näkökulmaa siten, että kunta on mukana myös Visit Lahden Oy:n ja Ladec Oy:n toiminnassa.

Ladec Oy - yritysyhteistyötä ja -neuvontaa

Elinkeinoneuvonnan palvelut hankitaan Ladec Oy:n kautta, johon Hartola päätti liittyä osakkaaksi vuoden 2019 alusta lukien. Rahoittajasopimuksessa ovat mukana Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Lahti ja Padasjoki. Sopimus on voimassa toistaiseksi.

Elinkeinoneuvontaan kuuluu laajasti erilaisia maksuttomia ja osittain maksullisia neuvontapalveluja yrityksille. Rahoittajasopimuksen mukaan Hartola ja Padasjoki maksavat vuosittain 7 euroa/ asukas. Palveluiden vuosikustannus on noin 18 897 euroa. Ladec Oy:n osakkaana Hartolan tavoitteena on kehittää ja uudistaa elinkeinoelämää, hankkia yritysten neuvontapalveluja, edistää yritysten toimintaedellytyksiä, saada palveluja yritysten omistajanvaihdoksissa ja avata mahdollisuuksia yritysten kansainvälistymiseen.

Yhtiön toiminta-ajatuksen perustana on Lahden kaupunkiseudun kilpailukykystrategia, sopijapuolten yhteiset elinkeinopoliittiset tavoitteet ja sopijapuolten omat elinkeinopoliittiset kehittämishankkeet/-asiat.

Kuntakohtaisesti Ladec sopii vuosittain teemat ja tavoitteet, joihin yhteistyöllä pyritään. Vuoden 2021 teemat Hartolassa ovat yrittäjyysneuvonta ja olemassa olevien yritysten palvelut kuten omistajanvaihdosten edistäminen. Lisäksi yhteistyön kohteena on toimitilaratkaisujen edistäminen liittyen erityisesti vt4:än varrella oleviin toimitiloihin sekä vapaisiin kiinteistöihin.

Matkailun Visit Lahti Oy

Hartolan valtuusto päätti elinkeinotoimen järjestämisestä ja rahoittamisesta tehdyn selvityksen perusteella jatkaa yhteistyötä Lahti Regionin kanssa vuonna 2019. Vuosittainen maksuosuus Lahden Seutu – Visit Lahdelle on 4,50 euroa asukasta kohti. Hartolan kunnan maksuosuus vuonna 2021 on noin 12 140 euroa.

Visit Lahti tuottaa jäsenkunnille ja yrityksille matkailun markkinointi- ja kehittämisspalvelut Päijät-Hämeen matkailustrategiaan tukeutuen. Kunta vastaa jäsenyyden tuomien mahdollisuuksien välittämisestä yrittäjille, sekä hankkeiden hyödyn jalkauttamisesta kuntaan ja yrittäjille. Matkamessuille ja maakunnallisiin matkailun suur tapahtumiin osallistuminen tapahtuu Visit Lahden kautta.

Matkailun strategiatyö

Vuoden 2020 tavoitteena on tehdä väliarviointi alueen matkailun kehityspotentiaalista ja merkityksestä kunnan elinvoimatyössä Kuningaskunnan elämiskonseptit hankkeen päättyessä 29.2.2020. Tämä toteutuikin, mutta vuoden 2020 aikana jouduttiin toteamaan, että koronaviruksen vaikutukset matkailuun ja sen oheispalveluihin muuttivat matkailun painopisteitä.

Vuoden 2021 teemoja on toteuttaa paikallisia tapahtumia tiiviimmässä yhteistyössä yhdistysten ja järjestöjen kanssa. Kunnan yhteistyökumppanina on Hartolan vapaa-ajan asukkaat Hartolan kesän avauksessa, kaikki paikalliset toimijat Hartolan markkinoilla sekä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa toteutettavat joulumarkkinat. Lisäksi kunnan vastuulla on joulun avaus, jouluvaellus, Taidesalonki Talvion näyttely sekä erilaiset muut kesätapahtumat. Kunnan rooli on olla kannustamassa toimijoita, auttaa tapahtumien rahoituksen hankinnassa ja osallistua erilaisten ympärivuotisten tapahtumien markkinointiin.

Hartolan markkinoiden kehittämishanke 1.1.2021-30.10.2021

Hankkeen tavoitteena on säilyttää jatkossakin Hartolan markkinat tapahtuman suuri vetovoima ja saada markkinoille uusia kävijöitä eri ikäryhmistä. Tämä toteutetaan yhteistyössä paikallisten yritysten ja yhdistysten kanssa, keskittyen lähiruoka- ja juomateemaan. Markkinoiden visuaalinen ilme päivitetään ja sen mukaisesti uusitaan vt4 mainostaulu, valotolppien mainostaulut, www.sivut sekä panostetaan sähköiseen ym. viestintään ja mainonnan lisäämiseen. Markkinoiden palvelu- ja tuotekonsepteja parantamalla pyritään kasvattamaan paikallisten yritysten liiketoimintaa, avaamaan uusia mahdollisuuksia lähiruokatoimijoille, matkailuyrittäjyydelle ja houkuttelemaan lisää matkailijoita Hartolaan. Rahoitus haetaan Päijänne Leaderin kautta. Budjetti on noin 40.000 euroa. Tehtävään rekrytoidaan osa-aikainen 30 - 50 % projektipäällikkö 8 kuukauden ajaksi.

Muuttokannustimet

Valtuusto on hyväksynyt valtuustokauden eli vuoden 2021 loppuun saakka voimassa olevat muuttokannustimet, joiden tavoitteena on edistää yritysten työvoiman saantia ja houkutella kuntaan uusia asukkaita. Kannustimet ovat saajalleen veronalaista tuloa.

1) **Takuuvuokra Hartolaan muualta muuttavalle työntekijälle 1.10.2018 lähtien** siten, että kunta ja työnantaja voivat halutessaan sopia keskenään työntekijän rekrytoinnin yhteydessä, että Hartolaan vakituisesti muuttavalle työntekijälle voidaan vuokrata kunnallinen vuokra-asunto ilman 2 kuukauden takuuvuokraa, mikäli työnantaja antaa ehdollisen maksusitoumuksen vuokralaisen takuuvuokrasta. Edellä mainittujen ehtojen täytyessä takuuvuokrakäytäntö koskee myös hartolalaisia vuokralaisia.

2) Verottajan hyväksymä **ensiasunnon ostaja** saa Hartolasta ostamalle tai rakentamalle asunnolle 2000 euron verollisen tuen, kun asunto on ostettu/rakennettu 1.10.2018 -31.12.2021 ja tuen saaja käyttää asuntoa vakituisena asuntonaan. Tuki maksetaan jälkikäteen hakemuksesta 12 kuukauden kuluttua muuttopäivästä.

3) **Vauvaraha** - jokaisesta 1.1.2018-31.12.2021 syntyneestä/syntyvästä lapsesta 1000 euroa, siten että vuonna 2018 syntyneiden vauvaraha maksetaan hakemuksesta 1.1.2019 alkaen.

4) **Kannustin vapaa-ajan asukkaasta vakituiseksi asukkaaksi muuttavalle.** Muuttokannustin myönnetään niille, jotka ovat muuttaneet vapaa-ajan asunnon vakituiseksi asunnokseen ja muuttaneet Hartolaan asumaan tämän valtuustokauden loppuun mennessä (2021). Se on verollinen korvaus ja siitä pidätetään nykyisin voimassa olevan lain mukaan 20 % ennakonpidätys. Se myönnetään jälkikäteen vain hakemuksesta ja edellyttäen, että hakija on asunut vakituisesti Hartolassa muuttoa seuraavan kahden vuodenvaihteen yli.

Hartolan Markkinat

Hartolan kunnan vuosittainen suur tapahtuma, joka järjestetään vuonna 2021, ellei koronavirus estä tapahtuman järjestämistä. Edelliset Hartolan markkinat järjestettiin 1.9.2019 ja samalla markkinat täytti 82 vuotta. Myyntipaikkoja myytiin 742 kpl ja myyjiä oli 292 yritystä. Markkinoilla kävi päivän aikana arviolta yli 20.000 henkeä. Markkinoiden järjestelyssä kiinnitettiin erityistä huomiota alueen turvallisuuteen, mistä saatiin paljon myönteistä palautetta. Tekninen toimi vastaa Hartolan markkinoiden organisoinnista vuonna 2021 ja hallinto-osasto vastaa markkinatoimiston tehtävistä.

Pienten kuntien elinvoimaa hanke 1.1.2020-31.12.2021

Pienten kuntien elinvoimaa -hanke on valmisteltu yhteistyössä Pienten kuntien työkkäri-hankeeseen osallistuneiden kuntien (Sysmä, Pertunmaa, Joutsa, Hartola) ja alueen yritysten kesken. Alueen elinvoimaan ja työvoiman saatavuuteen keskittyvä hanke. Lisäksi myös alueen nuoret on saatava jäämään työhön paikallisiin yrityksiin.

Hankeessa luodaan maakuntarajat ylittävä koulutusyhteistyö, jonka avulla vastataan alueen työnantajien tarpeisiin yhteistyökumppaneina Salpaus, Esedu ja Gradia. Työvoiman saatavuuteen tähtäävä koulutus tuodaan paikalliselle tasolle, jotta se saavuttaa potentiaaliset uudet työntekijät ja se toteutetaan alusta pitäen yritysten tarpeiden mukaisesti yhteistyössä. Esimerkiksi hoiva-alan työvoimapula on täysin ilmeinen.

Lisäksi hanke järjestää vuonna 2021 yrittäjäkoulusta (osallistujia 15 - 20 henkeä) ja tukitoimia kevytyrittäjyydestä kiinnostuneille työttömille tai työttömyysuhan alaisille. Uutena toimintana on työnhakutaitojen parantamiseen tähtäävät ura- ja työhönhakuvalmennukset pitkään työttömänä olleille. Näihin koulutuksiin osallistuu 50 työtöntä työnhakijaa. Hanke on kehittänyt vuonna 2020 digiaikaan soveltuvan toimintamallin alueelliseen rekrymarkkinointiin. Hankkeen tavoitteena on, että sen aikana alueelle syntyy 20 uutta yritystä ja 40 uutta työpaikkaa löytää tekijänsä.

Hankkeen kustannusarvio kahdelle vuodelle on 224.480 euroa, josta Hartolan kunnan omarahoitusosuus on yhteensä noin 20.000 euroa.

Hankkeen toimenpiteet ja tavoitteet 2021:

Tavoite 1. Pilotoidaan ja otetaan käyttöön ylimaakunnallinen koulutusyhteistyön malli hoiva-alalle. Toimintamallia voidaan soveltaa jatkossa myös muille toimialoille.

Lähihoitajakoulutuksen käynnistäminen alueella, jolla saadaan 20 uutta hoiva-alan työntekijää alueelle 2022 loppuun mennessä.

Koulutuksen käynnistämiseen 18.1.2021 liittyvät tukitoimenpiteet; koulutus- ja työnantajayhteistyön koordinointi, lähiovetustilojen järjestäminen ja lähipäivien kuljetustuki kuntien välillä ja tuki osallistujien ryhmytymiseen.

Tavoite 2. Pilotoidaan ja otetaan käyttöön ylimaakunnallinen yhteistyön malli yrittäjyyden ja kevytyrittäjyyden edistämiseen.

Yrittäjyyden edistämiseen liittyvän alueellisen koulutuksen ja info -tilaisuuksien toteuttaminen.

Sukupolvenvaihdoksien ja yritysmyyntien edistäminen. Tavoitteena saada hankealueelta vähintään kahdeksaan sukupolven-/omistajavaihdosprosessiin uuden yrittäjän haku käyntiin.

Tavoite 3. Pilotoidaan matalankynnyksen digiaikainen rekrytointimalli työvoiman saatavuuteen ja työllistymiseen.

Työntajien ja työntekijöiden kohtaamiseen elokuussa 2020 lanseeratun Nelinvoimaa.fi työkalun edelleen kehittäminen ja sisällön tuottaminen sivustoille.

Tavoite 4. Hankkeen päättyessä alueelle on vakiintunut toimiva yhteistyö työllisyydenhoitoon.

Hankekuntien työllisyys- ja elinkeinotoimijoiden, sekä työnantajien välisen yhteistyön vahvistaminen (2 alueellista yhteistyöpajaa)

Työllisyystoimijoiden yhteistyön koordinoiminen alueellisesti (2 alueellista yhteistyötilaisuutta)

Päijänne Leader ry.

Hartola on mukana Päijänne Leader ry:ssä ja osallistuu vuosina 2021 - 2022 toimintaryhmän toiminnan kustannuksiin noin 17.000 euron kiinteällä kuntamaksusuudella. Mm. Hartolan Latu ry. hakee vuodeksi 2021 rahoitusta Päijänne Leaderilta pyörämatkailun edistämiseksi ja reitin viitoittamiseksi ja edelleen kehittämiseksi (Hartolan latu ry.) ja jatkossa on tavoitteena edelleen kehittää pyöräilyn mahdollisuuksia matkailussa sekä harrastuksena.

Lisäksi kunta on jäsenenä Juotavan Hyvä Etelä-Päijänne ry:ssä, jolla on merkittävä rooli Hartolan retkeilyreittien markkinointikanavana ja pyörämatkailuhankkeiden yhteistyökumppanina vuonna 2021.

Strategiset tavoitteet vuosille 2021 - 2023			
Hartolassa on tarjolla työtä, korkealaatuista asumista ja menestymisen mahdollisuuksia ihmisille ja yrityksille			
<ul style="list-style-type: none"> Hartola on mukana maakunnan elinkeinoyhtiöissä ja voi itse hallinnoida kuntien välisiä elinkeino- ja työllisyshankkeita Kunta panostaa työllisyydenhoitoon ja syrjäytymisvaarassa olevien kuntalaisten aktivointiin Kuntamarkkinointia suunnataan vahvasti asukashankintaan, yritysten työvoimatarpeen turvaamiseen ja tasapainoisemman väestökehityksen saavuttamiseen 			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Hallitukseen nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Yritykset saavat tarvitsemaansa apua ja kunnan ja yrittäjien välinen yhteistyö koetaan toimivaksi	Yritykset ovat tyytyväisiä kunnan toimintaan elinkeinopolitiikassa ja saavat tarvitsemaansa apua toiminnan aloittamiseen, kehittämiseen ja omistajanvaihdoksiin	Suomen yrittäjät ry:n elinkeinopoliittinen mittaristo	Yhteistyö Ladec Oy:n ja Lahti Region Oy:n kanssa Hankkeet Yrittäjätapaamiset
Yhteistyö vapaa-ajan asukkaiden kanssa kehittyä ja se koetaan toimivaksi	Kunnan edustaja vapaa-ajan asukkaat ry:n hallituksessa	Vuosittain myydään 1 - 2 vapaa-ajan kiinteistöä	Kirje uusille asukkaille ja vapaa-ajan asukkaille Kunnan palveluopas vuosittain Johtoryhmä jalkautuu kesällä Osallistuminen messuille
Yhteistyön vahvistaminen vapaa-ajan asukkaiden kanssa		Yhteiset tapahtumat, selvitykset ym.	
Kuntamarkkinoinnin ja matkailun edistäminen	Hartolan markkinoiden vetovoiman edistäminen	Markkinoiden visuaalisen ilmeen päivittäminen Kävijämäärä >20000 Myyntipaikkoja >500 kpl	Tapahtumat: Hartolan markkinat Joulumarkkinat Kesän avaus Yhteisöjen hankkeet
Lahti Region Oy:n ja Päijänne Leader ry:n toiminta näkyy kunnassa.	Matkailun kokonaiskoordinaatio osana elinvoimaa	Hankkeiden toteuttaminen: -pyöräilyreitit -muut reitit -glopas -muut hankkeet	

Maaseutuelinkeinot

Laki maaseutuhallinnon järjestämisestä kunnissa (210/2010) tuli voimaan 1.4.2010. Uusi laki edellytti kuntia muodostamaan 1.1.2013 lukien maaseutuhallinnon tehtävien hoitamiseksi toiminnallisen kokonaisuuden, jonka alueella toimii vähintään 800 maatalousyrittäjää.

Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Hämeenkosken, Kärkölän, Nastolan, Padasjoen ja Sysmän kunnat sekä Lahden ja Heinolan kaupungit ovat liittyneet maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueeseen. Yhteistoiminta-alueen kunnat ovat sopineet, että isäntäkuntana, joka vastaa maaseutuhallinnon järjestämisestä alueella, toimii Asikkalan kunta. Asikkala tuottaa maaseutuhallinnon palvelut pääsääntöisesti ilman paikallista viranhaltijaa.

Konsernihallinto	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	300 318	253 412	253 984	0,2 %
Toimintamenot, ulkoiset	-1 406 994	-1 469 578	-1 483 889	1 %
Toimintakate, ulkoinen	-1 106 676	-1 216 166	-1 229 905	1 %
Toimintatulot, sisäiset	13 071	8 920	6 645	-26 %
Toimintamenot, sisäiset	-9 795	-7 594	-4 099	-46 %
Toimintakate, sisäinen	3 276	1 326	2 546	92 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-1 103 400	-1 214 840	-1 227 359	1 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-4 607	-4 414	-5 805	32 %
Vyörytykset	122 084	111 184	183 225	65 %
Laskennalliset erät	-76 345			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-1 062 268	-1 108 070	-1 049 939	-5 %

PALVELUOSA

1. PERUSTURVATOIMI

1.1 Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä

Kuntayhtymän toimintavuotta 2020 varjosti koronapandemia, joka jatkuu edelleen vuonna 2021. Koronavirus aiheuttaa hyvinvointiyhtymälle merkittäviä talousvaikutuksia. Kiireettömien hoitojen toteuttaminen ja syntyneen hoitotakuuvelan purkaminen arvioidaan aiheuttavan lisäkustannuksia. Erityisesti leikkaustoiminnassa ja suun terveydenhuollossa on syntynyt hoitojonoja.

Välittömiä kuluja on aiheuttanut virustartuntojen tehostettu testaaminen, suojamateriaalien tarpeen lisääntyminen sekä poikkeustilanteesta johtunut palveluiden ostojen lisääminen.

Valtio on luvannut osallistua koronan aiheuttamien kulujen rahoittamiseen sekä suoraan sairaanhoitopiireille että kunnille. Erillisrahoituksen vaikutus kuntayhtymän talouteen tarkentuu myöhemmin.

Hyvinvointiyhtymän muutosohjelma on edennyt määrätietoisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö on myöntänyt sekä sosiaali- ja terveyskeskusohjelmaan että rakenneuudistushankkeeseen merkittävän valtionrahoituksen kuntayhtymälle. Nämä ministeriön rahoittamat hankkeet on kytketty tiiviisti yhtymän muutosohjelman tavoitteisiin ja toteuttamiseen.

Vuoden 2020 merkittävin yksittäinen kokonaisuus, sote-keskuspalvelujen maakunnallinen määrittely ja yhteistyökumppanin kilpailuttaminen yhteisyritys -muotoiseen palvelutuotantoon valittiin yhteistyökumppaniksi sote-keskuspalvelujen tuottamiseen Mehiläinen Terveyspalvelut Oy:n. Se toteuttaa sote-keskuspalveluiden tuotantoa Iitin, Kärkölan ja Lahden alueilla 1.1.2021 alkaen.

Kuntayhtymän toiminta ja talous vuonna 2021

Kuntayhtymä järjestää toimialueellaan järjestämisvastuuseensa kuuluvat palvelut lainsäädännön vaatimuksien ja valtakunnallisten linjausten mukaisesti.

THL:n arvion mukaan palvelutarpeen laskennallinen volyymikasvu vuoteen 2030 saakka on keskimäärin 1,13 % vuodessa. Kuntaliiton ja Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan ansiotasoa nousee 2,5 prosenttia vuonna 2021. Finanssialan inflaatioennusteiden keskiarvo on 1,4 prosenttia. Vuoden 2020 pandemian kesto ja vaikutukset vuoden 2021 talouteen eivät ole vielä tiedossa.

Yhtymän hallitus on 18.11.2019 hyväksynyt muutosohjelman, joka vaikuttaa kuntayhtymän talouteen vuosina 2020 - 2024. Muutosohjelmassa arvioidaan kuntayhtymän kulujen nousevan vuodesta 2020 vuoteen 2021 2,6 prosenttia. Ilman muutosohjelman toimenpiteitä kulujen nousun arvioidaan olevan 3,6 prosenttia.

Kuntayhtymän hallitus on 1.6.2020 päättänyt talousarvion lähtökohdista. Tuotoiksi arvioidaan 787,7 miljoonaa euroa. Toimintakulut kasvaisivat 13 miljoonaa euroa 763,8 miljoonasta eurosta 776,8 miljoonaan euroon eli 1,7 prosenttia. Nettorahoituskulut nousisivat 0,6 miljoonasta eurosta 0,9 miljoonaan euroon. Poistot laskisivat 12,6 miljoonasta eurosta 10,2 miljoonaan euroon. Kuntamaksusuodet kasvaisivat 14,1 miljoonaa euroa 661,9 miljoonasta eurosta 676 miljoonaan euroon eli 2,1 prosenttia.

Kuntayhtymän muutosohjelman ja talousarvion toteuttaminen vaikuttaa palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen. Kuntayhtymän hallitus on 20.1.2020 päättänyt, että sote-keskuspalvelujen tuottamiseksi käynnistetään kilpailutus, jonka tavoitteena on tuottaa palvelut perustettavan yhteisyrityksen kautta kuntayhtymän alueella vuoden 2022 loppuun mennessä. Yksi palveluille asetettava yleinen tavoite on digipalveluiden laajeneva käyttöönnotto. Kuntayhtymä viestii kuntalaisille toiminnallisista muutoksista.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteena on hyvinvoiva päijäthämäläinen. Tavoitteena on, että alueen asukkaiden tarve korjaaviin sosiaali- ja terveyspalveluihin vähenee ja tavoiteltavaa kehitystä voidaan yhdessä seurata.

Toimenpiteitä alueen kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi vahvistamiseksi tehdään kunnissa ja kuntayhtymässä. Vaikuttava ja kustannustehokas hyvinvointia ja terveyttä edistävä työskenntely edellyttää toimivia yhteistyörakenteita, alueellista johtamista sekä tietoperusteista, strategista toiminnan suunnittelua.

Kunnan ja kuntayhtymän hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vahvistamisen toimenpiteiksi sovitaan järjestämisuunnitelman uudistaminen ja laatiminen valtuustokaudelle 2021 - 2024, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisrakenteen vahvistaminen ja sen mukaisen toiminnan käynnistäminen sekä yhdyspintarakenteen ja monialaisen yhteistyön johtamisen kehittäminen.

Keskeiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnat

Keskeisiä kunnan ja kuntayhtymän yhdyspintoja ovat asumisen yhdyspinta, lapsiperhepalvelujen yhdyspinta, työllisyydenhoidon yhdyspinta, kotouttamisen yhdyspinta, ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyn yhdyspinta sekä osallistumis- ja vaikuttamistoimielinten yhdyspinta.

Kuntayhtymä ja kunta osoittavat edustajansa yhdyspintakohtaisiin yhteistyöverkostoihin. Yhteistyöverkostoihin kutsutaan mukaan myös muita toimijoita kuten järjestöjä, seurakunta, yksityisiä palveluntuottajia ja alueen väestön ja asiakkaiden edustajia. Yhteistyöverkostoille nimetään vastuutaho.

Kuntien ja kuntayhtymän välisten keskeisten yhdyspintojen tavoitteet ja tavoitteiden saavuttamiseksi määritellyt toimenpiteet on määriteltävä palvelusopimuksen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen *liitteessä*.

Kuntayhtymän alueen kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopistealueet

Alueen kunnat ja kuntayhtymä ovat yhdessä valinneet neljä maakunnallista hyvinvointia ja terveyden edistämistä tukevaa painopistealuetta, joiden toteutumista tukeviin toimenpiteisiin kunta ja kuntayhtymä yhdessä sitoutuvat.

- mielen hyvinvointi
- osallisuus ja yhteisöllisyys
- arjen turvallisuus
- päihteettömyys ja terveelliset elintavat

Kunnan ja kuntayhtymän yhteistyö toimitiloissa ja tukipalveluissa

Tarvittaessa kunta ja kuntayhtymä suunnittelevat ja toteuttavat kunnan alueella olevien toimitilojen järjestelyitä vuonna 2021. Hartolassa kuntayhtymä toimii Hartolan hyvinvointiaseman tiloissa sekä kunnantalolla ja yhtenäiskoululla.

Tukipalvelut

Kunnan kuntayhtymälle tuottamat tukipalvelut hinnoitellaan siten, että hinta on korkeintaan markkinahinnan tasolla. Markkinahinta on yleisesti toteutuva kauppahinta, eli hinta, jossa kysyntä ja tarjonta kohtaavat. Tarvittaessa palvelusopimuksia muutetaan.

Tukipalveluyhtiöt

Kuntayhtymä vaikuttaa osaltaan siihen, että sidosyksikköasemassa olevilla yhtiöillä on mahdollisuus päästä niille asetettuihin hinnoittelu- ja kannattavuustavoitteisiin. Kunta tukipalveluyhtiön omistajana ohjaa yhtiötä siten, että yhtiön tarjoamien palveluiden hinnat ovat korkeintaan markkinahinnan tasolla. Palvelusopimuksia voidaan muuttaa ja tarvittaessa kuntayhtymä kilpailuttaa palveluiden tuottajia, kuitenkin yhtiöiden muita omistajia siitä ennakoon informoiden.

Hartolan maksuosuus

Kuntayhtymä hyväksyy talousarvion vuodelle 2021 vuoden 2020 loppuun mennessä. Vuoden 2021 kuntamaksuosuuksien summa jaetaan kunnittain vuoden 2020 talousarvion mukaisissa suhteissa.

Kuntayhtymän hallitus on päättänyt 1.6.2020 vuoden 2021 talousarvion lähtökohdista. Kuntamaksuosuuksien summa on 676 miljoonaa euroa, josta Hartolan kunnan maksuosuus on 12 979 310 euroa.

Hartolan kunta ei ole hyväksynyt kuntayhtymän esitystä vuoden 2021 maksuosuudeksi ja varaa vuoden 2021 talousarvioonsa 12 708 588 euroa.

Kuntamaksuosuus on ennakkolaskutuksen pohja. Lopullinen maksuosuus määräytyy palveluiden käytön ja kuntien maksuvastuulla olevien kuntayhtymän kokonaiskulujen perusteella. Kuntamaksuosuuden toteutuminen edellyttää kuntayhtymän talousarvion toteutumista ja ettei ennakkoimattomia kulueriä synny.

Kuntayhtymä ja kunta käyvät tarvittaessa palvelusopimuksen tarkistusneuvottelun kuntayhtymän vuoden 2021 talousarvioesityksen valmistuttua. Mikäli vuoden 2021 aikana maksuosuuden ennustetaan ylittyvän, järjestetään perussopimuksen 24 §:n 9 momentin mukainen neuvottelu.

Palvelusopimuksen toteutumista seurataan kuntayhtymän kuukausi- ja osavuositarkastuksissa. Palvelusopimukseen voidaan tehdä muutoksia sopimuskauden aikana toiminnan ja talouden merkittävien poikkeumien perusteella.

Toiminnan ja talouden toteumaa arvioidaan seuraavan vuoden palvelusopimuksen laadinnan yhteydessä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon *asiakaspalvelujen ostot* (ei sisällä eläkemenoperusteisia maksuja) vuoden 2021 talousarviossa jakautuvat seuraavasti eri toimialueiden kesken:

PERUSTURVATOIMI			
	TA 2020	TP ennuste 2020	TA 2021
Sosiaali- ja perusterveyden huolto	8 654 852	8 250 000	8 654 852
Erikoissairaanhoido	3 321 305	3 220 000	3 321 305
Päivystyskeskus	404 254	360 000	404 254
Ensihoitokeskus	195 265	195 000	195 265
Ympäristöterveydenhuolto	132 912	125 000	132 912
Perustamiskustannukset	sis. ylläoleviin	sis. ylläoleviin	sis. ylläoleviin
PERUSTURVA TOIMI yht.	12 708 588	12 150 000	12 708 588

Perusturvatoimi	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset				
Toimintamenot, ulkoiset	-12 969 261	-12 946 916	-12 967 564	0,16 %
Toimintakate, ulkoinen	-12 969 261	-12 946 916	-12 967 564	0,16 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset				
Toimintakate, sisäinen				
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-12 969 261	-12 946 916	-12 967 564	0,16 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot				
Vyörytykset				
Laskennalliset erät				
Tehtävän kokonaiskustannukset	-12 969 261	-12 946 916	-12 967 564	0,16 %

2. SIVISTYS- JA HYVINVOINTILAUTAKUNTA

Yleisenä tavoitteena on tuottaa ja toteuttaa kuntalaisille ajanmukaiset varhaiskasvatus-, perusopetus- ja hyvinvointipalvelut lähellä asukkaita.

Tavoitteena on kunnan strategian mukaisesti kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Sivistystoimen palvelut tuotetaan tarkoituksenmukaisesti ja taloudellisesti.

Kunnan elinvoimaisuuden sekä asukkaiden aktiivisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen on keskeistä kaikkien sivistystoimen palvelujen järjestämisessä. Hyvinvoinnin edistämisessä on tärkeällä sijalla myös moniammatillinen tiimityö.

Toimialan suunnitelman yleisperusteet ja kehitysnäkymät 2021 - 2023

Esiopetuksen lapsimäärät vaihtelevat 13 ja 21 lapsen välillä vuosittain. Perusopetuksen 1. - 9. luokkien oppilasmäärä 20.9.2020 on 147 oppilasta ja oppilasmäärä laskee ennusteen mukaan n. 8 prosenttia suunnitelmakauden aikana.

Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen piirissä on 58 lasta ja esiopetuksessa 16 oppilasta.

Varhaiskasvatustalain mukaiset lasten ja aikuisten väliset suhdeluvut pysyvät ennallaan. 1.8.2020 voimaan tulleen varhaiskasvatustalain muutoksen jälkeen kaikilla lapsilla on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen. Subjektiviisen varhaiskasvatuksen toiminta-ajat ja käytännöt suunnitellaan lapsen varhaiskasvatustalainyksikössä lapsen huoltajan kanssa. Varhaiskasvatusta järjestetään kokopäiväisesti, jos lapsen vanhemmat tai muut huoltajat työskentelevät kokoaikaisesti, opiskelevat päätoimisesti, toimivat yrittäjinä tai jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia.

Valtakunnallisten varhaiskasvatustalain perusteiden pohjalta v. 2017 laadittu paikallinen varhaiskasvatustalain suunnitelma on päivitetty ja otettu käyttöön 1.8.2019. Esiopetuksessa noudatetaan 1.8.2016 käyttöön otettua suunnitelmaa. Esiopetuksen opetustalain suunnitelman ja varhaiskasvatustalain suunnitelman toteuttaminen vaatii pedagogista tiimityöskentelyä, oppimisympäristöjen kehittämistä ja digitaalisten laitteiden hankintaa, ylläpitoa sekä henkilökunnan koulutusta.

Perusopetuksen opetustalain suunnitelma 2016 on ollut käytössä 1.8.2019 alkaen kaikilla luokka-asteilla. A1-kielen opetusta on varhennettu valtakunnalliseen opetustalain suunnitelmaan perustuen 1. luokalle 1.1.2020 alkaen ja 2. luokalle 1.8.2020 alkaen. Oppimisen arviointia on uudistettu 1.8.2020 alkaen. Tämä tuo muutoksia oppilaan oppimisen ja osaamisen arvioinnin linjauksiin sekä päättöarviointin kriteerien toimeenpanoon. Arvioinnin kriteerejä uudistetaan vaiheittain kaikkien luokka-asteiden osalta.

Opetustalain suunnitelmassa korostuvat oppilaiden osallisuus, digitalisaation tuomat mahdollisuudet ja laaja-alainen osaaminen. Opetustalain suunnitelman toteuttaminen vaatii laitteistojen ja uusien oppimateriaalien hankintaa sekä henkilökunnan koulutusta ja työnohjausta. Oppiaineiden valinnaisuuden lisääntynyt määrä vaatii myös lisää opetuksen tuntiresurssia, jotta pienille 10 - 22 oppilaan ikäluokille voidaan taata monipuolinen valinnaisainetarjonta.

Korona-ajan vaikutus perusopetukseen on merkittävä. Oppimisvaje ja uhka oppivelvollisuuden suorittamisen pitkittymisestä tai keskeytymisestä on todellista. Etäopiskelun tuomat haasteet, tilojen väljyysvaatimukset ja henkilöstöresurssin kohdentaminen niin lähi- kuin etäopetuksen tarpeisiin vaikuttaa välittömästi myös talouteen. Erityisopetuksen, ohjauksen ja oppilashuollon lisääntynyt tarve vaatii myös taloudellista panostusta. Oppilaiden kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä henkilöstön jaksaminen ja työhyvinvointi on otettava vakavasti.

2.1 Sivistystalain hallinto

Sivistystalain hallinnon tehtävänä on mahdollistaa sivistystalain palvelujen tuottaminen lähellä asukkaita kustannustehokkaasti. Sivistystalain hallinto vastaa toiminnan suunnittelusta ja koordinoinnista sekä osallistuu kunnan kokonaisvaltaiseen kehittämiseen yhteistyössä seudullisesti ja muiden toimijoiden kanssa. Sivistystalain johtajan tehtävät on jaettu toimialueittain rehtorille ja hallintojohtajalle. Rehtori vastaa perusopetuksesta ja varhaiskasvatuksesta. Hallintojohtajan vastuulla on kirjasto, vapaa-aika, liikunta, kulttuuri, vapaa sivistystyö ja nuorisotyö.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Toimivien ja ajanmukaisten varhaiskasvatustalain-, perusopetustalain- ja hyvinvointipalvelujen tuottaminen lähipalveluna kustannustehokkaasti.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittarit	Toimenpiteet
Vaikutavuustavoitteet Toimivat ja ajanmukaiset palvelut	Vaikutavuustavoitteet Toimintasuunnitelmien mukaisten palvelujen tuottaminen	Arviointikyselyjen toteuttaminen eri toimialoilla	Henkilöstön koulutus ja esimiestyön tukeminen
Tuottavuustavoitteet Taloudelliset rakenteet ja toimintamallit	Tuottavuustavoitteet Taloussuunnitelmien mukaiset palvelut	Osavuositarkastukset / vertailu talousarvioon	Taloussuunnitelman toteuttaminen

2.2 Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisten säädösten, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja Hartolan linjausten mukaisesti. Hartolan varhaiskasvatussuunnitelma v. 2017 on päivitetty 1.9.2018 voimaan tulleen Varhaiskasvatuslain 540/2018 ja Valtioneuvoston asetuksen 753/2018 mukaisesti. Päivitettyä varhaiskasvatussuunnitelmaa on käytetty 1.8.2019 lähtien.

Varhaiskasvatuslaki on tuonut muutoksia päiväkodin henkilöstön kelpoisuuksiin, tehtävänimikkeisiin ja rakenteeseen. Vuoden 2030 alusta päiväkodissa kasvatus-, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilöstöstä vähintään kahdella kolmasosalla tulee olla varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus, josta vähintään puolella varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuus. Muilla tulee olla vähintään varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. Päiväkodin johtajalta edellytetään varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuutta ja kasvatustieteen maisterin tutkintoa. Muutokset on otettava huomioon henkilöstön rekrytoinnissa.

Uudessa laissa korostuvat mm. lapsen edun ensisijaisuus ja yhdenvertaisuuden edistäminen. Varhaiskasvatus edistää tasa-arvoa ja oppimista. Tutkimusten mukaan tehokas keino ehkäistä nuoruusiän ongelmia (päihteiden käyttö, väkivaltainen käytös, syrjäytyminen) on lapsen varhainen tukeminen harjoittelemalla erityisesti tunnetaitoja ja vastuullista sosiaalista käytöstä.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on v. 2018 julkaissut Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Varhaiskasvatuksen laadulla on yhteys sen vaikuttavuuteen. Hartolassa laadun arviointia kehitetään ja toimintaa suunnitellaan arvioinnin tulosten perusteella. Laadun ytimessä on lapsen ja työntekijän välinen vuorovaikutus. Varhaiskasvatuksessa on alkanut seudullinen Opetushallituksen rahoittama Näkyväksi-hanke, jonka tavoitteena on vahvistaa lasten hyvinvointia varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä kehittämällä henkilöstön työ- ja toimintatapoja. Vaikka varsinaisena kehittämissyöksikkönä toimii Onnimanni, koko varhaiskasvatuksen henkilöstön työ- ja toimintatavat ovat kehitystyön kohteena.

Lapsen tuen ja turvallisen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot voivat liikkua niitä tarvitsevien viranomaisten ja päiväkodin tai perhepäiväkodin välillä.

Varhaiskasvatuksen tietovaranto (Varda) on kansallinen tietovaranto, johon tallennetaan varhaiskasvatuksen järjestäjiä, lasta, perhettä ja henkilöstöä koskevia tietoja. Tietojen keruu kunnista on alkanut 1.1.2019. Viimeisenä tallennetaan henkilöstön tiedot 1.9.2020 lähtien. Varhaiskasvatuksen tietovarannosta säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018). Tietovarantoon tallennettuja tietoja käytetään lakisääteisten viranomaistehtävien hoitamisessa, hallinnon toiminnan tehostamisessa, varhaiskasvatuksen kehittämisessä ja päätöksenteossa sekä varhaiskasvatuksen arvioinnissa, tilastoinnissa, seurannassa ja tutkimuksessa. Varhaiskasvatuksen tietovarannosta vastaa Opetushallitus.

Tulorekisteri on kansallinen sähköinen tietokanta, joka otetaan käyttöön 1.1.2020. Se sisältää ajantasaisen palkka-, eläke- ja etuustiedot yksilötasolla. Viranomaisen voi saada tulorekisteristä vain sen tiedon, minkä hän tarvitsee lain mukaisen tehtävänsä hoitamiseen. Varhaiskasvatuksessa tulorekisteristä voi saada huoltajien tulotietoja varhaiskasvatusmaksun määräämistä varten.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Vaikuttavuustavoitteet</p> <p>Varhaiskasvatustilain mukaisten palvelujen tarjoaminen.</p> <p>Lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen turvaaminen sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen.</p> <p>Motivoitunut ja hyvinvoiva henkilöstö.</p>	<p>Monipuolisten palvelujen tuottaminen kysyntää vastaavasti.</p> <p>Lapsen edun mukaiset, laadukkaat varhaiskasvatuspalvelut.</p> <p>Varhaiskasvatuksen kehittäminen.</p> <p>Henkilöstön täydennyskoulutus ja työyhteisön kehittäminen. Riittävä henkilöstö ja tarvittaessa ulkopuolisten sijaisten käyttö.</p>	<p>Asiakaskyselyt</p> <p>Esiopetuksen maakunnallinen arviointi 2020. Varhaiskasvatuksen maakunnallinen arviointi 2021</p> <p>Henkilöstökyselyt ja kehityskeskustelut.</p>	<p>Kyselyiden tuloksia hyödynnetään palvelujen suunnittelussa ja lasten sekä huoltajien osallistumista lisätään ottamalla heidät mukaan toiminnan suunnitteluun.</p> <p>Kyselyn tulokset otetaan huomioon palvelujen kehittämisessä ja toiminnan suunnittelussa. 1.9.2018 käyttöön otettu varhaiskasvatustilain ja asetustilain sekä varhaiskasvatussuunnitelma ja esiopetussuunnitelma ovat työntekijöiden työn perusta. Yhteistyö huoltajien kanssa, vasu-keskustelut. OHR/Laku- palaverit 1Xkk, tarvittaessa useammin. OHR/Lakuryhmä arvioi tavoitteiden toteutumista.</p> <p>Lähikuntien kanssa yhteinen koulutuspäivä 1Xv. Hyödynnetään PHKS:n, Päijät-Hämeen seudullisten varhaiskasvatuspalveluiden ja Aluehallintoviraston koulutustarjontaa. Hankkeisiin liittyvät koulutukset (Näkyväksi-hanke). Varhaiskasvatuksen toiminnanohjaukseen liittyvän ohjelman käyttöön liittyvät koulutukset. Koulutussuunnitelman toteuttaminen. Tyhy-toiminta. Tiimityön kehittäminen.</p>
<p>Tuottavuustavoitteet</p> <p>Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta.</p>	<p>Joustavat, tarkoituksenmukaiset sekä kehittyvät palvelut ja organisaatio.</p> <p>Sähköisten ohjelmistojen käytön kehittäminen.</p>	<p>Lasten lukumäärä eri toimintamuodoissa</p>	<p>Suhdelukujen mukainen lapsimäärä. Henkilökunnan tarkoituksenmukainen käyttö, sijaistaminen. Tiimivastaavat eri varhaiskasvatusyksiköissä sekä tiimityö.</p> <p>Koulutus</p>

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatusta on järjestettävä lapselle asumisen ja oleskelun perusteella. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan velvollisuus on järjestää varhaiskasvatuspalvelua siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Varhaiskasvatuspalvelujen tulee olla lähellä käyttäjiä.

Kokopäiväistä varhaiskasvatusta on järjestettävä lapsille, joiden vanhemmat ovat työssä kokoaikaisesti, opiskelevat, toimivat yrittäjinä tai ovat omassa työssä päätoimisesti. Varhaiskasvatus voi olla kokopäiväistä

myös mm. kuntoutuksellisista syistä. 1.8.2020 alkaen lapsella on subjektiivinen oikeus saada varhaiskasvatusta 20 h/viikko, vaikka vanhemmat olisivat kotona.

Hartolan kunnan strategian mukaan paikkakuntaa kehitetään tukemalla yritystoimintaa, joka edistää työllisyyttä. Hartolaa mainostetaan hyvänä paikkana asua. Uusille asukkaille tarjotaan rakentamisaikoja ja tontteja, sekä maksetaan vuokra- ja asunnonostotukea ja vauvarahaa. Kuntaan muuttavat perheet tuovat tullessaan varhaiskasvatuspalveluja tarvitsevia lapsia.

Elinvoimaisuus syntyy oikeanaikaisista panostuksista julkisiin palveluihin. Kahden viikon hakuaikaa sovelletaan myös muuttotilanteissa, jos muutto toiseen kuntaan tapahtuu työn tai opintojen takia, eikä varhaiskasvatuksen alkamisajankohta ole ollut ennakoitavissa. Varhaiskasvatuspaikkoja on oltava riittävästi ja lisääntyvään varhaiskasvatuksen tarpeeseen on kyettävä reagoimaan nopeasti. Laadukasta varhaiskasvatusta ei ole ilman riittävää, koulutettua ja hyvinvoivaa henkilöstöä. Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta määrittelee henkilöstön mitoituksen. Mitoituksessa on otettava huomioon myös lasten tuen tarve henkilöstömäärään nähden. Tarvittaessa palkataan lisää henkilöstöä.

Hartolan kunta on saanut valtion erityisavustusta 21 861,00 euroa varhaiskasvatuksen tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin ja laadun kehittämiseen vuosille 2020 - 2021. Avustus on tarkoitettu pysyvien toimintamallien, rakenteiden ja käytänteiden kehittämiseen tukemalla varhaiskasvatuksen järjestäjän mahdollisuuksia palkata lisää varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Avustuksella on palkattu lastenhoitaja. Tarkoituksena on kehittää pienryhmätoimintaa luomalla pysyvä toimintamalli lasten kasvun ja kehityksen haasteiden tukemiseksi. Pienryhmätoimintamallin kehittämistä ohjaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Pienryhmätoiminnalla pyritään ehkäisemään ongelmien syntymistä. Pitkällä aikavälillä toimet voivat ehkäistä syrjäytymistä.

Hartolan kunnan strategian yhtenä päätavoitteena on hyvinvoiva kuntalainen ja yhdeksi tavoitteen toteuttamisen keinoksi mainitaan mm. lapsiin panostaminen. Hartolassa tarjotaan monipuolisia varhaiskasvatuspalveluja lapsiperheille vastaten lasten varhaiskasvatuksen, esiopetuksen sekä varhaisen tuen tarpeisiin. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkotitilanteissa, ryhmäperhepäiväkotitilanteissa, sekä perhepäivähoidossa (1 hoitaja). Vuorohoito järjestetään Onnimannissa. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot pyritään säilyttämään, että voidaan vastata perheiden erilaisiin varhaiskasvatuksen tarpeisiin.

Esiopetus

Esiopetuksella tarkoitetaan kuusivuotiaalle tarjottavaa maksutonta perusopetuslain määrittelemää ja esiopetuksen opetussuunnitelman mukaista opetusta. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä vanhempien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisvalmiuksia, sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetusta järjestetään päiväkotitilanteissa. Esiopetuksessa annetaan myös erityisen ja tehostetun tuen palveluita. Lukuvuonna 2020 - 2021 tehostetun tuen oppilaita on 18.8 %.

Varhaiserityiskasvatus

Jokainen lapsi on oikeutettu saamaan tukea kehitykseensä ja oppimiseensa. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluita tulee olla saatavilla silloin, kun lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tarvitaan lapsen tuen ja tukitoimenpiteiden arviointia. Erityistä kasvatusta ja tukea tarvitsevat lapset pyritään sijoittamaan päiväkotia Vanntuun, jossa henkilökunta on saanut koulutusta erityiskasvatukseen liittyen ja tottunut työskentelemään tehostettua tai erityistä tukea tarvitsevien lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tukena toimii monialainen asiantuntijaryhmä Laku / esiopetuksessa OHR.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan palvelut järjestetään ostopalveluna Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta 2pv/kk.

Hartolan kunta on saanut Opetus- ja kulttuuriministeriöltä 20 000,00 euron erityisavustuksen varhaiskasvatuksen koronaviruksen (COVID-19) aiheuttamien poikkeusolojen vaikutusten tasoittamiseksi toimintakaudelle 2020 - 2021. Valtionavustus on tarkoitettu lapsen oppimisen, kehityksen ja hyvinvoinnin tukeen liittyvien ongelmien ehkäisemiseen ja oppimisen edellytysten parantamiseen varhaiskasvatuksessa. Erityisavustuksella ostetaan Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselta varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja nykyisen ostopalvelun (2pv/kk) lisäksi.

Varhaiskasvatuksen toimitilat

Päiväkoti Vanntu on ollut toiminnassa v. 1986 lähtien. Tiloissa on tehty vain pakollisia korjauksia. Monet kalusteet ovat kuluneita, rikkinäisiä ja epähygieenisia. Varhaiskasvatuslain (540/2018, § 10) mukaan varhaiskasvatusympäristön on oltava terveellinen ja turvallinen. Tähän talousarvioon on varattu 3000,00 euroa salin kalusteiden uusimiseen ja tarkoituksena on toteuttaa kalusteiden valinta osallistavan budjetoinnin periaatteilla.

Kotihoidon tuki

Kotihoidon tukea myönnetään vanhemmalle tai muulle huoltajalle, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa (päivähoidossa). Lasta voi hoitaa jompikumpi vanhemmista tai muu hoitaja (esim. sukulainen). 1.8.2017 Hartolan kunta on myöntänyt hakemuksesta kuntalisää.

Lasten kotihoidontuen saajien määrä vuosina 2013 - 2019.

Lasten kodinhoidon tuet		
Vuosiluku	Keskimäärin lapsia	Kodinhoitotuen määrä
2013	36	101 560 €
2014	36	112 262 €
2015	37	118 750 €
2016	46	144 060 €
2017	30	104 160 €
2018	33	sis. kuntalisä 119 340 €
2018 Kuntalisä	9	18 840 €
2019	28	sis. kuntalisä 104 042 €
2019 Kuntalisä	5	12 210 €
2020		sis. kuntalisä 119 840 €
2021		87 000 €

2.3 Perusopetus

Perusopetuksen arvopohjana ovat ihmisoikeudet, tasa-arvo, demokratia, luonnon monimuotoisuuden ja ympäristön elinkelpoisuuden säilyttäminen sekä monikulttuurisuuden hyväksyminen. Opetuksen perustana on suomalainen kulttuuri, joka on kehittynyt vuorovaikutuksessa alkuperäisen, pohjoismaisen ja eurooppalaisen kulttuurin kanssa.

Opetuksessa huomioidaan Hartolan erityispiirteet sekä kansalliskielet, molemmat kansankirkot ja kansalliset vähemmistöt. Perusopetuksen avulla lisätään alueellista ja yksilöiden välistä tasa-arvoa. Opetuksessa otetaan huomioon erilaiset oppijat ja edistetään sukupuolten välistä tasa-arvoa antamalla oppilaille valmiudet toimia yhtäläisin oikeuksin ja velvollisuuksin yhteiskunnassa sekä työ- ja perhe-elämässä.

Hartolan Yhtenäiskoulussa erityistä tukea tarvitsevat oppilaat opiskelevat pääsääntöisesti inklusion periaatteella oman ikäluokkansa yleisopetuksen ryhmässä laaja-alaisten erityisopettajien ja koulunkäynninohjaajien tuella. Lisäksi osa-aikaista erityisopetusta annetaan myös klinikkamuotoisesti pienryhmässä.

Lukuvuonna 2020 - 2021 erityistä tukea saavia perusopetuksen oppilaita on koulussa 7,5 % ja tehostettua tukea saavia oppilaita 18,4 %.

Korona-aika on heikentänyt oppilaiden oppimistavoitteiden saavuttamista, tuottanut oppimisvajetta ja lisännyt oppilashuollollisia toimenpiteitä. Erityisopetuksen, tukiovetuksen ja ohjauksen tarve on lisääntynyt. Valtion korona-avustuksella on saatu palkattua lukuvuodeksi 2020 - 2021 päätoiminen erityisopetuksen tuntiovettaja ja ohjaajien työtunteja on kohdennettu yhä enemmän tukea tarvitsevien oppilaiden ohjaamiseen. Tätä henkilöstöresurssin kohdentamista on kuitenkin vaikeuttanut aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen ja sen vaatimat henkilöstöresurssit. Opetusministeriön tasa-arvohankkeen avustuksella yläluokkien oppilasryhmäkoot ovat pysyneet maltillisina, sillä avustusrahalta on voitu jakaa 7. luokka kahteen rinnakkaisluokkaan.

Koronan tuoma epävarmuus lähiopetuksen jatkumisesta ja mahdollisiin poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin siirtymisestä vaikuttaa koko koulun väen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, mutta suoraan myös talouteen. Pitkät poissaolot altistumisepäilyissä tai testituloksia odotellessa lisää oppilaiden oppimisvajetta ja vaikuttaa fyysiseen ja psyykkiseen jaksamiseen. Opetuksessa tämä näkyy sairaslomina, karanteeneina ja sijaisjärjestelyjen lisääntymisenä.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten oppimisen, kasvun, hyvinvoinnin ja kehityksen sekä perheiden kasvatustehtävän tukeminen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittarit	Toimenpiteet
Lasten ja nuorten tasapainoisen oppimisen, kasvun ja kehityksen edistäminen ja tukeminen	Oppimisen rohkaiseva tukeminen Syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisy Monikulttuurisuuden ja suvaitsevaisuuden edistäminen Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen	KiVa-koulu kysely Laajan terveystarkastuksen avainindikaattorit Kouluterveyskysely	KiVa Koulu -ohjelma Kouluterveyskysely Liikkuva Koulu Vanhempien tapaamiset Yksilökohtainen oppilashuolto Aamu- ja iltapäivätoiminta Oppilaskuntatoiminta Kerhotoiminta

Oppilaiden jatko-opintojen ja ammatinvalinnan kannalta tarpeellisten tietojen ja taitojen saavuttaminen	Monipuolinen ja laadukas opetus TVT-taitojen parantaminen Jatko-opintovalmiuksien turvaaminen	Opetustunnit/ oppilas Koulupudokkaiden määrä Perusopetuksen seudullinen arviointi	Opetussuunnitelman ja toimintasuunnitelmien toteuttaminen Monipuolinen opetus- ja valinnaisainetarjonta Etsivä nuorisotyöntekijä koululla viikoittain Koho-jaksot Nuorten työpajalla
Motivoitunut, hyvinvoiva ja työhönsä sitoutunut henkilöstö	Työhyvinvoinnin ja osallisuuden parantaminen	Henkilöstökyselyt/ työhyvinvointikyselyt seudullinen arviointi Caf-arviointi	Fyysisten työolosuhteiden parantaminen Kehityskeskustelut Täydennyskoulutuksen ja työnohjauksen tarjoaminen Tyhy-toiminnan monipuolistaminen
Tuottavuustavoitteet	Tuottavuustavoitteet		
Kustannustehokas ja vaikuttava palvelutoiminta	Tehtävien hoitaminen tehokkaasti ja taloudellisesti Opetusryhmien järjellä muodostaminen Kiinteistön järjellä ja monipuolinen käyttö	Kustannukset euroa/oppilas Keskimääräinen ryhmäkoko Tilojen käyttöaste koulupäivän aikana ja muu käyttö	Henkilöstösuunnitelman ja toimintasuunnitelman yhteensovittaminen Tilojen joustava ja monipuolinen käyttäminen, oppimistilojen suunnittelu

TUNNUSLUKUJA

	TP 2018	TP 2019	TA 2020	TA 2021	TA 2022	TA 2023
Oppilasmäärä 20.9. ka	191 (15 aik. po)	167	150	144	143	134
€/oppilas ilman vammaisopetusta	13975	15748				
€/oppilas sisältää vammaisoppilaat	14267	15616				
Ryhmäkoko (oppilasmäärä 20.9.)	14,8	13,9	13,0	13,1	14,3	13,4

2.4 Vapaa sivistystyö

Perustehtävänä on tuottaa laadukkaita kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, jotka edistävät asukkaiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja lisäävät yhteisöllisyyttä.

Kulttuuripalvelut

Monipuoliset kulttuuripalvelut vahvistavat yhteenkuuluvuuden tunnetta sekä paikallista identiteettiä. Rikas paikallinen kulttuuri luo edellytyksiä hyvinvoinnin kokemuksellisuudelle lisäten yhteisöllisyyttä ja kunnan vetovoimaa. Kulttuuritoimi järjestää tapahtumia ja toimintaa eri taiteen ja kulttuurin alat huomioiden, pyrkien huomioimaan laajasti eri ikäryhmät. Vuoden 2021 aikana Hartolaan laaditaan kulttuurikasvatussuunnitelma, jonka avulla lapset ja nuoret kasvavat osaksi paikallista kulttuuriympäristöä.

Hartolan kunta on mukana Päijät-Hämeen kuntien yhteisessä lastenkulttuurikeskus Efektin toiminnassa ja tekee yhteistyötä Konserttikeskuksen kanssa. Tärkeimpiä kulttuuritoimen järjestämiä tapahtumia ovat mm. Taidesalonki Talvio ja kunnan Itsenäisyyspäivän juhlallisuuudet.

Päijät-Hämeen liitto ja LAB-ammattikorkeakoulun sekä Painovoima ry ja Päijät-Hämeen Kylät ovat hakemassa Opetus- ja kulttuuriministeriöltä rahoitusta kuntien kulttuuritoimintalain mukaiseen alueelliseen kehittämistehtävään Päijät-Hämeen alueelle. Hartolan kulttuuritoimi on mukana toteutuvassa hankkeessa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Monipuolisen kulttuuritoiminnan tarjoaminen kaikenikäisille.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Monipuolista kulttuuritoimintaa kaikenikäisille	Hyvinvointia lisäävät edellytykset taiteen ja kulttuurin tekemiselle ja kokemiselle Monipuolinen kulttuuri-tarjonta	Kunnan kulttuuritilojen ja ympäristön hyödyntäminen Asiakaspalautteet Yleisömäärät	Monipuolinen, kysyntään vastaava kulttuuritarjonta Paikallinen ja seudullinen yhteistyö Avustukset

Liikuntapalvelut

Liikuntapalveluiden tavoitteena on tarjota monipuolisesti erilaiset liikkujat huomioiden helposti saavutettavissa olevia liikuntapaikkoja ja lisätä liikkujien tietoisuutta omatoimisen liikunnan terveysvaikutuksista. Sisäliikuntapaikkoina toimivat Liikuntamaja ja monitoimihalli KunkkuAreena. Yhtenäiskoulun yhteydessä oleva lähiliikuntapaikka ja Liikuntamajan ympäristö luovat erinomaiset edellytykset ulkoliikunnan harrastamiseen.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Edistetään eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla tasapuolisesti Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Edistetään hyvinvointia ja terveyttä liikunnan avulla	Tietoisuus omatoimisista liikuntamahdollisuuksista Liikuntaan ohjaaminen ja tukeminen liikuntapaikkojen saavutettavuudella ja asiantuntevalla ohjauksella	Tilastot Osallistujien aktiivisuus	Vakiintuneet tapahtumat ja aktivointitoimenpiteet Markkinointiin ja tiedotukseen panostaminen
Toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen liikunnan avulla	Terveysliikunnan palveluiden kattavuus yksilölliset tarpeet huomioiden Riittävät resurssit ja ammattitaitoiset ohjaajat Liikuntamahdollisuuksien saavutettavuus ja monipuolisuus	Testien tulokset Osallistujakyselyt Liikuntalähetteen ja niiden vaikuttavuus	Paikallinen ja seudullinen yhteistyö Testitapahtumat Liikuntatapahtumat Workshopit Liikuntaneuvoja palvelut ostetaan PHLU:lta

Nuorisopalvelut

Tavoitteena on tarjota laadukkaita ennaltaehkäisevän nuorisotyön toimintamuotoja arkeen ja juhlaan nuorten yksilölliset tarpeet huomioiden. Nuokun, Nuorten Työpaja Signaalin ja Etsivän Nuorisotyön yhteinen Nuortentalo Nurkka29 mahdollistaa 7 - 29 -vuotiaille suunnatut ajankohtaisiin asioihin ja kasvun haasteisiin painottuvan räätälöidynkin toiminnan. Nuortentalo on nuorten suvaitsevaisuutta, päihitteettömyyttä ja itsenäistymistä tukeva nuorten oma tila.

Yhteistyössä eri toimijoiden kanssa järjestetään nuorille monipuolista toimintaa ja seudullista yhteistyötä tehdään mm. nuorisovaltuustojen sekä nuorten parissa työskentelevien tahojen kanssa. Kevään 2021 aikana käynnistyy Hartolan, Pertunmaan, Sysmän ja Joutsan yhteinen nelivuotinen Leader-rahoitteinen Kesäpaku-hanke. Kiertävä auto kera nuorisotyön ammattilaisen tavoittaa kesäaikana seudulla asuvia ja myöskin vierailuvia lapsia ja nuoria tarjoten mielekästä tekemistä kohderyhmälleen. Nuorisotoimessa toteuttaa osallistuvan budjetoinnin kokeilu.

Hartolan nuorisotoimi hallinnoi Aluehallintoviraston erityisavustusta kouluissa ja oppilaitoksissa tehtävän nuorisotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Kaksivuotisessa hankkeessa nimensä mukaisesti tuodaan koulunuorisotyötä Hartolaan ja Sysmään.

Nuorten kesätyöllistäminen toteutetaan Lions Club Hartolan ja Hartolan Yrittäjien tukemia kesätyöpasseja alle 18-vuotiaille nuorille jakaen. Nuorten kesätyöllistämisen tavoitteena on lisätä nuorille valmiuksia toimia työmarkkinoilla ja oppia työelämän pelisääntöjä.

Hartolan yli 13-vuotiaiden harrastusmahdollisuudet ovat löydettävissä valtakunnallisesta Harrastuspassi-sovelluksesta. 7 - 16-vuotiaille lapsille ja nuorille järjestetään cheerleading-toimintaa yhteistyössä heinolalaisen Chelestialstars Cheerleading ry:n kanssa.

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta: päihitteettömyyttä, suvaitsevaisuutta ja itsenäistymistä vahvistaen. Kustannustehokkaat ja vaikuttavat toimintaprosessit.			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Lasten ja nuorten hyvinvointia edistävä toiminta ja monipuoliset päihitteettömät vapaa-ajanviettomahdollisuudet	Monipuolinen toiminta Nuorisotilalla	Hyvinvointi-indikaattorit	Nuorisovaltuusto osallistuu päätöksentekoon kunnassa
Nuorten arjen hallinnan ja kasvun tukeminen	Nuorisovaltuusto aktiivisena vaikuttajana	Tilastot	Tapahtumat ja ohjattu päihitteetön toiminta
Nuorten osallisuus ja kuuleminen	Nuorten aktiivisuuden tukeminen harrastustakuulla	Kyselyt	Moniammatillinen työryhmä ja seudullinen yhteistyö
	Monialainen työryhmä ja seudullinen yhteistyö	Tapahtumien lukumäärä ja kävijämäärät	Nuorten kuuleminen Osallistuvan budjetoinnin kokeilu
		Osallistujapalaute	Harrastamisen kynnys matalaksi mm. maksuttomilla harrastustiloilla ja liikuntaryhmillä Harrastuspassi-sovellus käyttöön

Erityisnuorisotyö	Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta tavoittavat alle 29-vuotiaat ilman koulutusta tai työtä olevat ja syrjäytymisvaarassa olevat nuoret	Asiakkaiden määrä Nuorisotyöttömien määrä Nuorten jatkosijoittuminen pajajakson tai koulutuksen jälkeen	Etsivä nuorisotyö tunnetuksi Välituntitoiminta yhtenäiskoululla ja Itä-Hämeen opistolla 9-luokkalaisten jatkosuunnitelma keskustelut yhdessä kuraattorin kanssa Koulunuorisotyön hanke Sysmän nuorisotoimen kanssa
Nuorten toiminnallinen ja suunnitelmallinen aktivointi	Autetaan nuoria sijoittumaan koulutukseen ja työelämään erilaisin tukitoimin itsenäistymistä ja elämönhallintaa tukien Startti -toiminnan valmiuksien ylläpitäminen yhteistyössä Hartolan toimintakeskuksen kanssa	Nuorten työpaja: Sopimukselliset nuoret Ohjauksen määrät Valmennuspäivät Työvoimaviranomaisen tapaamiset Sijoittuminen pajajakson jälkeen Sopimusten keskeytykset Etsivä: Kontaktit ja asiakasmäärä	Yksilöllinen ja tavoitteellinen työpajatoiminta työttömille nuorille Opinnollistamisen kautta mahdollisuus osaamistodistuksien sekä keskeytyneiden peruskouluopintojen suorittamiseen osana pajajaksoa Oppilaitosyhteistyö Moniammatillinen seutuyhteistyö Tehokkaat tukitoimet yhteistyötahojen kanssa mm. päihdetyö, psykiatrinen sairaanhoitaja, sosiaalityö Toimintaan haetaan hankerahoitusta AVI:lta Hankeyhteistyö sekä alueellinen yhteistyö alueen nuorten työpajojen kanssa (Sysmä, Joutsa, Heinola)

Nuorten työpaja -hanke

Nuorten työpaja -hankkeen ensisijainen palvelu on valmennuspalveluiden tuottaminen nuorille, alle 29-vuotiaille hartolalaisille. Nuorten Työpaja Signaali tarjoaa 16 - 29 -vuotiaille työttömille, vailla opiskelupaikkaa jääneille nuorille mahdollisuuden ohjattuun ja tuettuun pajatoimintaan mikä käsittää erilaisia työtehtäviä mediapajaympäristössä sekä muuta nuorisolain mukaista aktivoivaa toimintaa. Lisäksi nuorten pajalla tarjotaan mahdollisuus osaamistodistuksien suorittamiseen sekä ja peruskouluopintojen loppuun saattamiseen yhteistyössä koulutuksen järjestäjän kanssa. Nuorten työpaja tarjoaa myös tukea avoimille työmarkkinoille työllistymiseen sekä opiskelupaikan löytämiseen. Työpajalla kehitetään nuoren elämönhallintataitoja ja tuetaan terveellisiin elämäntapoihin. Tavoitteena on syrjäytymisen ehkäiseminen ja arjenhallintataitojen opettelu.

	2019	2020	2021
Tavoitetut nuoret	40 nuorta	40 nuorta	35 nuorta
Pajalla tehdyt sopimukset	30 nuorta	30 nuorta	25 nuorta
Muihin toimenpiteisiin ohjatut nuoret	14 nuorta	15 nuorta	15 nuorta

Hartolan etsivä -hanke

Etsivän nuorisotyön pääkohderyhmänä ovat hartolalaiset, alle 29 –vuotiaat nuoret, jotka ovat jääneet työelämän ja opintojen ulkopuolelle. Se on tavoitteellista ja toiminnallista tukea, joka pitää sisällään yksilö- ja pienryhmätoiminnan ohjausta, päihdekasvatusta ja arjenhallintataitojen vahvistamista. Etsivän nuorisotyön painopisteenä on ennaltaehkäisevä työ, joka näkyy tiiviinä yhteistyönä esim. Hartolan yhtenäiskoulun ja alueen toisen asteen oppilaitosten kanssa. Etsivä toimii myös Rikosseuraamuslaitoksen apuvalvojana ja on mukana Puolustusvoimien Time Out – Aikalisä! -toiminnassa.

	2019	2020	2021
Asiakkuudet	46	47	47
Asiakkaiden ikäjakauma: 21-vuotiaat tai alle	34	40	40

Kirjasto

Hartolan kunnankirjasto kuuluu kunnan lakisääteisiin peruspalveluihin ja sen tavoitteena on edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia lukuharrastukseen ja sivistykseen. Kirjasto mahdollistaa kansalaisvalmiuksien kehittämisen ja elinikäisen oppimisen, sekä väestön opastamisen digitaalisten yhteyksien äärelle. Kirjasto tuo iloa kaikenikäisille ihmisille ja on kuntalaisille erittäin tärkeä palvelu.

Hartolassa omatoimikirjasto on erittäin laadukas, sillä koko kirjaston aineisto, varastoa lukuun ottamatta, on omatoimiasiakkaiden käytössä. Lisäksi kirjastossa voi omatoimijalla käyttää asiakaskoneita ja lukea digimuotoisia sanomalehtiä e-press-tietokannasta. Omatoimikirjastoon pääsee kirjastokortilla ja siihen liitettyllä pin-koodilla, lainausautomaatti toimii samoilla tunnuksilla.

Tavoitteet 2021 - 2023

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Lakisääteisten, kunnan peruspalveluihin kuuluvien kirjastopalvelujen tuottaminen.	Ajantasaiset kirjastopalvelut tasavertaisesti kaikille kansalaisille. Kansalaisten digineuvonta.	Lainausmäärät Digiopastusten määrä	Lastu-yhteistyö, koulutuksissa käyminen, sekä tehokas tiedottaminen.
Kattavat kustannustehokkaat kirjastopalvelut. Omatoimikirjaston käyttäminen pitkillä aukioloajoilla ja ilman ikärajoja.	Monipuolinen, ajantasainen kokoelma. Päivitetyt kirjastojärjestelmät ja verkkopalvelut. Ammattitaitoinen henkilökunta. Kirjasto pyrkii toimimaan vakinaisella henkilökunnalla ympärivuotisesti.	Kokonaislainaus Lainat/asukas Kirjastokäynnit Omatoimikirjaston lainausluvut Omatoimikirjastoon kirjautuneiden määrä	Järkevillä henkilöstöresursseilla ja omatoimikirjaston avulla toteutettavat laadukkaat kirjastopalvelut.

Tunnusluvut

Kirjastotoimi	TP 2019	TA 2020	TS 2021	TS 2022	TS 2023
Kokonaislainaus	39 367	30 000	30 000	30 000	30 000
- pääkirjasto	28 066				
- omatoimikirjasto	11 301				
- kaukolainat (ei laskettu kokonaislainauslukuun)	19				
Lainat/asukas	14,2	11	12	12	12
Kirjastokäynnit	15 531				
- pääkirjasto+omatoimikirjasto	19 198	15 000	15 000	15 000	15 000
- omatoimikirjasto	3667				

* Omatoimikirjaston kävijämäärä kertoo vain kirjastokortilla omatoimikirjastoon kirjautuneiden määrän.

Yhdellä kortilla voi tulla vaikkapa perhe tai pariskunta, vaikka emme sitä suosittele.

* Kävijälaskuri kertoo koko kirjaston vuosittaisen kävijämäärän. Käytämme kävijälaskuria tilastossa mittarina asiakaskäyntien laskennassa.

Aukiolotunnit	TP 2019	TA 2020	TA 2021	TS 2022	TS 2023
Pääkirjaston palvelutunnit	1 365	1 199	1 365	1 365	1 365
Omatoimikirjaston aukiolotunnit	5 776	3 500	5 700	5 700	5 700
Henkilöstön koulutus yhteensä	10 pv	5 pv	10 pv	10 pv	10 pv

*Omatoimikirjasto käytössä 3.5.-31.12.2018

**Koulutuspäiviä oli paljon vuonna 2018 tietokannan päivityksen (Origosta Auroraan) vuoksi.

Seudullinen kirjastoyhteistyö

LASTU-kirjastoissa on käytössä Axiell Aurora-kirjastojärjestelmä, jossa on yhdistetty kaikkien Päijät-Hämeen kirjastojen aineisto- ja asiakastiedot.

Päijät-Hämeen kunnissa ja kaupungeissa (Asikkala, Hartola, Heinola, Hollolla, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä) toimii yhteensä 18 kirjastoa ja viisi kirjastoautoa. Omatoimikirjasto on käytössä kymmenessä toimipisteessä. Kirjastojen kokoelmat tarjoavat noin 1,2 miljoonaa kirjaa, musiikkia, kuvataallenteita sekä muuta aineistoa asiakkaiden käyttöön.

Osoitteessa: <https://lastu.finna.fi/> voi käydä tekemässä varauksia kaikkien Lastu-kirjastojen aineistoihin kirjaston hakukoneelta, kotikoneelta tai mobiililaitteelta. Varaus tehdään kirjautumalla sisään verkkokirjastoon kirjastokortin numerolla ja pin-koodilla. Seutuvaraukset ovat ilmaisia.

Verkkokirjastossa voi lainata, lukea, kuunnella ja katsella e-aineistoja, sekä maksaa kirjastomaksuja. Sieltä saa myös seudun kirjastoihin liittyvää informaatiota. Chat-palvelussa voi kysyä neuvoa kirjastovirkailijalta arkisin klo. 9 - 17.

Vapaa sivistystyö (kansalaisopisto ja musiikkikoulu)

Vapaan sivistystyön palvelut ostetaan Itä-Hämeen Opistolta. Itä-Hämeen Opiston kansalaisopisto tarjoaa nuorille ja aikuisille mahdollisuuden kehittävään opiskeluun ja harrastamiseen. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulu tarjoaa taiteen perusopetuksen mukaista musiikin perusopetusta. Itä-Hämeen Opiston musiikkikoulussa on mahdollista suorittaa musiikin perusopetuksen yleinen oppimäärä. Vapaan sivistystyön opetus järjestetään Itä-Hämeen opiston omien tilojen lisäksi kunnan eri kiinteistöissä.

Tunnuslukuja:

	TP 2018	TA 2019	TA 2020	TA 2021	TA 2022
Kansalaisopisto euroa	30 112	28 750	26 000	26 000	26 000
Musiikkikoulu euroa	22 238	20 109	22 000	22 000	22 000

Sivistys ja hyvinvointilautakunta	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	437 639	335 635	262 408	-21,8 %
Toimintamenot, ulkoiset	-3 294 514	-3 207 223	-3 298 847	3 %
Toimintakate, ulkoinen	-2 856 875	-2 871 588	-3 036 439	6 %
Toimintatulot, sisäiset	35			
Toimintamenot, sisäiset	-1 132 028	-913 736	-837 436	-8 %
Toimintakate, sisäinen	-1 131 993	-913 736	-837 436	-8 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-3 988 868	-3 785 324	-3 873 875	2 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-457	-320	-524	64 %
Vyörytykset	-308 892	-261 796	-309 924	18 %
Laskennalliset erät	-83 810			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-4 382 027	-4 047 440	-4 184 323	3 %

3. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on jatkuvaa toimintaa, jota varten on pysyvät, toiminnan edellytyksiä mahdollistavat rakenteet. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on oma, itsenäinen toimialue ja taloudellinen tulosalue, mutta vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen jakaantuu kunnassa kaikkien toimialueiden kesken ja yhteistyö on välttämätöntä. Teknisten- ja ympäristöpalvelujen tehtävänä on turvata terveyttä ja hyvinvointia edistävät elin- ja toimintaympäristöt kuntalaisille. Koulutus- ja sivistyspalvelujen erityisenä tehtävänä on ihmisenä kasvun tukeminen. Kulttuuri- ja kirjastopalvelut, nuoriso- ja liikuntatoimi edistävät omalta osaltaan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä tukevat yhteisöllisyyttä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen edellyttää lisäksi toimivaa yhteistyötä mm. sosiaali- ja terveyspalvelujen, järjestöjen, seurakunnan, yksityisten toimijoiden ja valtion paikallisviranomaisten kanssa. Kunnassa palveluja ja toimintaa tuottavat tahot luovat laajasti mahdollisuuksia osallisuudelle ja

yhteisöllisyydelle sekä hyvinvoinnin edistämiseksi. Kuntalaisten tarpeiden ja palautteiden kuuleminen ja niihin vastaaminen ovat tärkeä osa hyte-työtä ja toiminnan kehittämistä.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona toimii Hartolassa kunnan johtoryhmä. Hyvinvointikoordinaattori toimii hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen asiantuntijana sekä vastaa lakisääteisten suunnitelmien ja raporttien laatimisesta. Suunnitelmissa asetetut tavoitteet ja toimenpiteet huomioidaan osana kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua. Kuntalaisten hyvinvointiin vaikuttavassa päätöksenteossa tehdään päätösten ennakkovaikutusten arviointia (EVA). Moniammatillinen ja poikkihallinnollinen hyvinvointityöryhmä tukee hyvinvoinnin ja terveyden edistävää ja ehkäisevää työtä sekä hyvinvointikertomuksen laatimista. Lisäksi Hartolan kunnassa toimii muun muassa ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön toimielin ja työryhmä, lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman työryhmä sekä nuorisolain mukainen moniammatillinen työryhmä. Työryhmät pyrkivät toiminnallaan välittämään ja lisäämään tietoa sekä edistämään kohderyhmiensä hyvinvointia ja terveyttä.

Ehkäisevä työ on merkittävä osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, ja kattaa mielenterveyden edistämisen, ehkäisevän päihdetyön, perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä pelihaittojen ehkäisyä. Ehkäisevän työn budjetti sisältyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen budjettiin. Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma valmistui vuonna 2018 ja ohjaa ehkäisevää työtä ja sen kehittämistä.

Kolmivuotinen Liikkuen iloa elämään – hanke päättyi 31.12.2020. Vuosille 2021–2023 suunnitellaan uutta liikuntahanketta, jossa painopisteinä ovat terveysliikunnan ja liikuntaneuvonnan palvelujen kehittäminen, varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin liikunnallistaminen sekä perheliikunnan käynnistäminen. Hankkeen avulla tarjotaan terveytensä kannalta liian vähän liikkuville kuntalaisille mahdollisuudet liikkua monipuolisesti ja edistää elintapojaan. Liikuntaneuvojan palvelut tarjotaan kuntalaisille vuonna 2021 kolmena päivänä viikossa, palvelu toteutetaan ostopalveluna Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry:ltä. Hanketta hallinnoi hyvinvointikoordinaattori.

3.1 Hyvinvoinnin edistäminen kuntastrategiassa

Kuntastrategia asettaa tavoitteeksi, että hartolalaisten hyvinvointi ja terveys paranevat tuntuvasti ja asukkaat osallistetaan kehittämiseen ja hyvinvointityöhön. Kuntastrategiassa todetaan, että kunta ottaa vastuun hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi omassa toiminnassaan (panostaa viestintään, huomioi esteettömyyden, turvallisuuden, viihtyisyyden, saavutettavuuden), vastaa verkostoyhteistyön toimivuudesta ja luo edellytykset järjestöjen aktiiviselle hyvinvointityölle (järjestöt, yhdistysaktiivit, kehittäjä- & asiantuntijatahot ym.), sekä luo asukkaille uusia avoimia vaikuttamismahdollisuuksia ja hyödyntää saatua palautetta ja vastaa siihen nopeasti.

Päijät-Hämeessä on laadittu maakunnalliset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kärjet v. 2020 - 2025, jotka on hyväksytty työvaliokunnassa 28.4.2020. Kärkiä on neljä (1. Mielen hyvinvointi, 2. Osallisuus ja yhteisöllisyys, 3. Arjen turvallisuus sekä 4. Päihteettömyys ja terveelliset elintavat), joista Hartolassa erityisiksi painopisteiksi vuosille 2020 - 2021 on valittu mielen hyvinvointi ja arjen turvallisuus.

Seuraavat ohjelmat ja suunnitelmat ohjaavat toimintaa kunnassa:

- * Laaja hyvinvointikertomus 2017 - 2020
- * Ikääntyvien hyvinvointisuunnitelma 2018 - 2020
- * Päijät-Hämeen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2018 - 2021
- * Päijät-Hämeen maahanmuutto-ohjelma 2016 - 2020
- * Iäkkäiden yhteen sovitettujen palvelujen kokonaisuus Päijät-Hämeessä - Päijät-Hämeen maakunnan suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi
- Turvallisuussuunnitelma
- Ehkäisevän työn toimintasuunnitelma 2018 - 2021
- Päijät-Hämeen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön toimintasuunnitelma 2018 - 2021
- Päijät-Hämeen lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelma 2017 - 2020
- Päijät-Hämeen terveystoimintastrategia 2020
- Päijät-Hämeen alueellinen ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma 2015 - 2020

* *Lakisääteinen suunnitelma*

Vuoden 2020 loppuun voimassa olevia suunnitelmia laaditaan ja ne valmistuvat vuonna 2021. Osallistumismahdollisuuksia valmisteluun tarjotaan myös kuntalaisille ja luottamushenkilöille.

Suunnitelmat ovat luettavissa Hartolan kunnan kotisivuilla valtuuston hyväksynnästä lähtien.

Strategiset tavoitteet vuosille 2021 - 2023			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit
Yleinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen			
Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen huomioidaan osana kaikkea kunnan toimintaa	Päätösten ennakkovaikutusten arviointi (EVA-työväline) tehdään vaikutuksiltaan merkittävistä asioista Viestitään ja tiedotetaan suunnitelmallisesti ja monipuolisesti hyvinvointiin ja terveyteen sekä niiden edistämiseen liittyvistä asioista	Johtoryhmä hyvinvointityöryhmä Hyvinvointikoordinaattori Viestintätiimi	TEAvisari Tehdyt EVA-raportit Palaute viestinnästä ja tiedottamisesta
Kuntalaisten osallisuuden lisääminen, kuntalaisten näkemykset ja tarpeet tunnetaan kunnassa	Osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen Viranhaltijoiden jalkautuminen Osallistuvan budjetoinnin kokeilu jokaisella osastolla Nuorisovaltuusto ja vanhus- ja vammaisneuvosto kokoontuvat säännöllisesti ja osallistuvat toimenpiteiden suunnitteluun Lapsiparlamentin toiminnan kehittäminen	Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä Viranhaltijat	Palautteet ja kyselyt, vastaajien määrät kyselyissä Järjestetyt tapahtumat ja tilaisuudet, osallistujamäärät (kuntalaiset, viranhaltijat, luottamushenkilöt) Äänestysprosentti Toteutuneet osallistuvan budjetoinnin kokeilut

Strategiset tavoitteet vuosille 2021 - 2023			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit
Yleinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen			
Mielen hyvinvointi lisääntyy	Vahvistetaan ammattilaisten osaamista ja lisätään puheeksi ottoa (koulutukset, tilaisuudet, verkostot ym.) Madalletaan kynnyistä avun hakemiseen mm. viestinnällisin keinoin	Ehkäisevän päihdetyön toimielin ja PETE-ryhmä Oppilashuoltoryhmä Maakunnallinen Yhdessä mielessä -hanke	Sotkanet indikaattorit Järjestetyt koulutukset, tapahtumat ja tilaisuudet sekä kampanjat
Edistetään asukkaiden turvallisuutta, koettu turvallisuuden tunne paranee	Toteutetaan turvallisuussuunnitelmassa linjatut toimenpiteet ja kampanjat liittyen mm. liikenneturvallisuuden edistämiseen ja huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn. Lisätään tunne- ja turvataitojen opettelua lasten ja nuorten kanssa Turva10-menetelmän käyttöönotto lasten ja nuorten kanssa	Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä Oppilashuoltoryhmä Lasten ja nuorten kanssa työskentelevä henkilöstö	Sotkanet, poliisin tilastot (rikosten määrä jne.) Palautteet, kyselyt Käyttönoton toteutus (Kyllä/Ei)
Perustasoisten sosiaali- ja terveystalv palvelujen järjestämisen turvaaminen kunnassa	Palvelusopimusneuvottelut, avoin keskusteluyhteys ja vuorovaikutus Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän kanssa	PHHYKY, puheenjohtajafoorumi	Palvelujen saatavuuden ja toteutumisen arviointi
Kaikenikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistäminen, alle kouluikäisten lasten ja perheiden liikunnallisen toiminnan kehittäminen	Liikuntaneuvonnan ja terveystalv liikunnan kehittäminen, varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin liikunnallistaminen ja perheliikuntaryhmän käynnistäminen	Liikuntaneuvoja, PHLU, hyvinvointikoordinaattori, liikuntatoimi ja varhaiskasvatus	Asiakasmäärät Liikuntaneuvonnan vaikuttavuuden seuranta käyntikerroilla Liikunta-aktiivisuus varhaiskasvatuksessa/ ReimaGO Perheliikunnan toteutuminen (Kyllä/Ei)
Nuorten tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö vähentyvät valtakunnalliselle tasolle	Kehitetään ehkäisevää päihde- ja mielenterveystyötä sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisyä moniammatillisesti, mm. koulutukset, kampanjat, vanhemmuuden tuki, yhteisöllisyyden edistäminen sekä itsetunnon vahvistaminen. Erityisenä painopisteenä nuorten huumeiden käytön ennaltaehkäisy.	Ehkäisevän päihdetyön toimielin ja PETE-ryhmä LAPE-ryhmä Nuorisolain mukainen monialainen työryhmä	TEAvisari, Kouluterveyskysely sotkanet.fi Mahdolliset muut kyselyt, kuten päihdetilannekysely

Strategiset tavoitteet vuosille 2021 - 2023			
Tavoitteet	Toimenpiteet	Vastuutahot ja resurssit	Arviointimittarit
Yleinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen			
Nuorten harrastus- ja liikunta-aktiivisuus lisääntyvät valtakunnalliselle tasolle	Harrastusmahdollisuuksien kehittäminen ja harrastustoimintaan osallistumisen edistäminen laajalla yhteistyöllä	Harrastustyöryhmä	Kouluterveyskysely, mahdolliset muut kyselyt
Hyvää ravitsemusta tuetaan kaikissa ikäryhmissä	Varhaiskasvatus ja koulu tarjoavat ravitsemussuosituksen mukaista terveellistä ruokaa Yksilöllistä ravitsemusneuvontaa tarjotaan terveydenhuollon ammattilaisten ja liikuntaneuvojan vastaanotolla Lapsiperheille ja ikäihmisille järjestetään maksuttomia ruokailuja (ylijäämäruokailu Yhtenäiskoululla), mikäli koronavirustilanne sen sallii	Johtoryhmä, hyvinvointityöryhmä, sivistystoimi	Palautteet ja kyselyt Toteutunut (Kyllä/Ei)
Järjestöyhteistyön edistäminen	Yhdistysillat ja yhteiset tapahtumat, yhteistyö toiminnan kehittämisessä	Yhdistysyhteyshenkilö / hyvinvointikoordinaattori	Palautteet
Ikääntyvien toimintakyvyn tukeminen	Asiointiavustaja-kokeilu ja Juttutupa Asiointi- ja palveluliikennekokeilu	Hyvinvointikoordinaattori	Asiakasmäärät Palautteet ja kyselyt
Sähköisten palvelujen kehittäminen	Yhteispalvelupisteen toimintoja kehitetään ja monipuolistetaan yhteistyössä eri toimijoiden, kuten KELAn ja PHHYKYN kanssa	Hyvinvointikoordinaattori ICT-ryhmä	Yhteispalvelupisteen käyttäjämäärät ja palautteet

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	22 045	25 500	19 300	-24,31 %
Toimintamenot, ulkoiset	-115 426	-105 966	-93 362	-11,89 %
Toimintakate, ulkoinen	-93 381	-80 466	-74 062	-7,96 %
Toimintatulot, sisäiset	530			
Toimintamenot, sisäiset	-1 669	0	0	
Toimintakate, sisäinen	-1 139	0	0	
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-94 520	-80 466	-74 062	-7,96 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot				
Vyörytykset	60 110	56 816	53 212	-6,34 %
Laskennalliset erät	-2 589			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-36 999	-23 650	-20 850	-11,84 %

4. TEKNINEN TOIMI

Tekniseen toimeen kuuluu hallintosäännön mukaan sekä tekninen lautakunta että ympäristölautakunta.

Koko tekninen toimi on kunnanvaltuustoon nähden sitova tulosalue, jolle vahvistetaan määrärahat ja tuloarviot. Tekninen toimi sisältää teknisen toimen hallinnon, vesi- ja viemärlaitoksen, jätehuollon ja satamalaitoksen, kaavoituksen, maa- ja metsätilat, liikennealueet, puistot ja tilapalvelun, tiehallinnon, rakennusvalvonnan sekä ympäristönsuojelun.

4.1 Hallinto

Teknisen toimen hallinnon tavoitteena on järjestää kunnan muiden toimialojen tarvitsemat tukipalvelut sekä suoraan kuntalaisille tuotetut palvelut sekä viranomaistoiminnan laadukkaasti ja kustannustehokkaasti.

4.2 Laitokset ja taseyksiköt

4.2.1 Vesi- ja viemärlaitos

Vesilaitos toimii tällä hetkellä yhden vedenottamon varassa. Vesilaitoksen valvontaohjelma uusittiin vuonna 2020. Verkoston toimivuutta ja sen häiriöiden rajattavuutta on kehitetty ja kehitystyö jatkuu.

Puhdistamo on saanut ympäristöluvan vuonna 2016 ja sen edellyttämät tehostamis- sekä varmistamissuunnitelmat ja -toimet on toteutettu vuoden 2018 aikana. Jätevedenpuhdistamon prosessilaitteet ja valvomo on uusittu vuosina 2018 - 2020. Puhdistamon automaatio on samalla uudistettu.

Vesihuollon kehittämisessä pyritään nyt ensi sijassa vesihuollon varavedenottovalmiuden parantamiseen ja verkoston kunnossapitovelan hallintaan.

4.2.2 Jätehuolto ja Satamalaitos

Hartolan kunnan jäteasema vastaanottaa erilliskeräysjätteitä ja sekajätettä kahtena päivänä viikossa. Lisäksi asema on muina päivinä erillistä porttimaksua vastaan.

Kunta ylläpitää Visanlahden venesatamaa ja vuokraa sataman laiturivenepaikkoja. Visainrannan venesatama-alueen sekä Jääsjärven ja Rautaveden kalastusmatkailun Leader-kehittämishanke alkaa loppuvuonna 2020. Hanke on suunniteltu kaksivuotiseksi ja se sisältää runsaasti toimenpiteitä alueen kehittämiseksi. Hankkeeseen suunnitelluilla toimilla uusitaan sataman maalaituri ja rakennetaan uusi huoltorakennus kalankäsittelyrakennuksen yhteyteen. Jääsjärven ja Rautaveden saariin rakennetaan useita esteettömiä rantautumis- ja tulentekopaikkoja.

4.2.3 Maa- ja metsätilat

Metsätiloilla on ajantasainen hoitosuunnitelma. Metsiä hoidetaan ja puuta myydään tehdyn suunnitelman mukaisesti. Metsänhoito on ulkoistettu yksityiselle yritykselle. Kestävän metsätalouden mukainen keskiarvoinen vuosituotto kunnan metsäomaisuudelle on noin 90 000 €. Kunnalla on vapaa-ajan asuntojen sekä asuinrakennusten ja yritysten käyttöön kaavoitettuja tontteja. Vapaa-ajan asuntojen rantatontteja markkinoidaan mm. tapahtumien yhteydessä.

Valtatie 4 ja Yhdystien liittymän ympäristön liike- ja teollisuustonttien markkinointiin kiinnitetään erityistä huomiota.

4.2.4 Kurpan kaukolämpöjohto

Hartolan kunnan rakentama kaukolämpöjohto, joka on vuokrattu Hartolan Kuningaslämpö Oy:lle.

4.2.5 Haja-asutusalueen vesihuolto

Hartolan kunnan hoidettavana on haja-asutusalueen runkolinjat. Näitä on kunnalla huolettavana 50 – 60 km.

Laitokset / Taseyksiköt	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	583 921	663 768	591 953	-10,8 %
Toimintamenot, ulkoiset	-343 157	-312 427	-331 851	6 %
Toimintakate, ulkoinen	240 764	351 341	260 102	-26 %
Toimintatulot, sisäiset	42 005	47 032	29 550	-37 %
Toimintamenot, sisäiset	-86 345	-92 505	-67 369	-27 %
Toimintakate, sisäinen	-44 340	-45 473	-37 819	-17 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	196 424	305 868	222 283	-27 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-100 580	-91 818	-81 717	-11 %
Vyörytykset	-7 373	-7 980	-7 353	-8 %
Laskennalliset erät	-4 606			
Tehtävän kokonaiskustannukset	83 865	206 070	133 213	-35 %

4.3 Yleisten alueiden hoito ja yksityistieavustukset

Kunta ylläpitää keskustaajaman katuja ja yleisiä alueita. Kaduista Keskustietä ja Yhdystietä ylläpitää ELY. Katujen parantamishankkeissa erityistä huomiota kiinnitetään kevyen liikenteen turvallisuuteen sekä esteettömyyteen. Talvikunnossapidon hoitaa sopimusurakoitsijat.

Yksityistieavustuksiin varataan 50 000 € määräraha, jonka jaosta päättää tekninen lautakunta.

4.4 Pelastustoimi

Pelastustoimen palvelut tuottaa Päijät-Hämeen pelastuslaitos

4.5 ICT- palvelut

Teknisen osaston vastuulle kuuluvat kunnan valokuituverkko aktiivilaitteineen, palvelin- ja konesaliratkaisut sekä yhteydet ja tietoturvallisuus. Palvelut on pääasiassa ulkoistettu.

4.6 Tilapalvelut

Tekninen osasto tuottaa kiinteistönhoidon, ruokahuollon kuljetuksen, sekä jakelun ja siistimisen palveluita kunnan muille toimialoille sekä kunnan omistamissa kiinteistöissä toimiville muille organisaatioille. Niillä pyrimme vastaamaan tilaajien tarpeisiin viihtyvyydestä ja toiminnoista. Toiminnan näkökulmana on asiakastyytyväisyys, lähitoiminto, taloudellisuus ja henkilöstön hyvinvointi. Ruokahuolto kouluun ja päiväkotiin toteutetaan pääosin ostopalveluina.

Siivouskäytännöt luodaan osin uudistettuun yhtenäiskouluun nivoutuen olemassa olevien tilojen kanssa. Tavoitteena on tehostaa siivoojien yhteisiä työskentely- ja menettelytapoja, koska väen vähetessä yksittäisen työntekijän tehtäväkuvat ovat aiempaa laajemmat.

4.7 Rakennukset

Kunnassa on viimevuosina toteutettu useita suuria rakennushankkeita. Näiden hankkeiden vuoksi korjausvelkaa on lyhennetty merkittävästi. Merkittävämpänä rakennushankkeena vuonna 2020 – 2021 tulee olemaan yhtenäiskoulun uudisrakentaminen.

Kunnanviraston, päiväkodin ja kunnan omistamien asunto-osakkeiden osalla jatketaan rakennusten vuosittaisia ennakko- ja korjauksia. Tavoitteena on erityisesti turvata tilojen terveellisyys, turvallisuus sekä energiatehokkuus. Energiatehokkuutta parannetaan KETS-sopimuksen asettamien tavoitteiden mukaisesti. Käytöstä poistuneet rakennukset myydään tai puretaan.

Teknisen toimen strategiset tavoitteet 2021 - 2023			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
<p>Toimiva ja turvallinen liikenneympäristö</p> <p>Vesi- ja viemärlaitoksen toiminta on luotettavaa ja taloudellista</p> <p>Kestävä metsätalous</p> <p>Terveelliset ja turvalliset tilapalvelut</p> <p>Keskustan turvallisuutta ja viihtyvyyttä parannetaan</p>	<p>Liikenneturvallisuuden parantaminen.</p> <p>Vesihuollon tulot kattavat menot</p> <p>Talousveden laatu täyttää hyvän talousveden vaatimukset, ja jätevesien käsittelyn puhdistus tulokset ovat lupaehtojen mukaiset.</p> <p>Metsiä hoidetaan suunnitelman mukaisesti.</p> <p>Kehittämisessä huomioidaan kuntalaispalautte</p>	<p>Onnettomuustilastot</p> <p>Tilinpäätös</p> <p>Tarkkailututkimukset</p> <p>Metsän myyntitulot ovat suunnitelman mukaisia.</p>	<p>Katujen päällystyskorjauksia jatketaan</p> <p>Katuvalaistusta uusitaan led-valaisimiksi</p> <p>Vesihuollon yhteistyön kehittäminen alueen muiden vesilaitosten kanssa</p> <p>Varavedenottovalmiuden suunnittelu ja toteutus</p> <p>Korjauksia suunnitellaan ja toteutetaan tarpeiden mukaan yhteistyössä sisäilmatyöryhmän kanssa</p> <p>Yleisten alueiden kehittämisen suunnittelu ja toteutus.</p> <p>Viheralueiden ylläpitoon laaditaan kunnossapitoluokitus</p>

Tekninen lautakunta -taulukko sisältää kaikki teknisen lautakunnan alaiset kustannuspaikat, mukaan lukien laitokset- ja taseyksiköt.

Tekninen lautakunta	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	1 839 680	1 643 282	1 109 825	-32 %
Toimintamenot, ulkoiset	-2 911 181	-2 553 754	-2 244 925	-12 %
Toimintakate, ulkoinen	-1 071 501	-910 472	-1 135 100	25 %
Toimintatulot, sisäiset	1 853 345	1 607 109	1 324 731	
Toimintamenot, sisäiset	-721 883	-694 179	-489 471	-29 %
Toimintakate, sisäinen	1 131 462	912 930	835 260	-9 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	59 961	2 458	-299 840	-12299 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-741 578	-695 320	-534 593	-23 %
Vyörytykset	171 754	130 855	121 369	-7 %
Laskennalliset erät	-206 309			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-716 172	-562 007	-713 064	27 %

5. YMPÄRISTÖLAUTAKUNTA

5.1 Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan siirtyminen sähköiseen lupakäsittelyyn on vakiintunut. Paperimuotoisia hakemuksia tulee vain yksittäisiä vuosittain. Käytäntöjen dokumentointia ja toiminnan kehittämistä jatketaan. Sopivassa vaiheessa suunnittelukauden loppupuolella kilpailutetaan asiointi-päätöksentekojärjestelmä kokonaisuudessaan. Toiminnan taloudellisuutta pyritään parantamaan edelleen rutiinitoimintoja tehostamalla. Toimistosihteerin työresurssia on vähennetty ja siirretty tekniselle toimelle. Valmistaudutaan maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen ja sen vaikutuksiin.

Syksyn 2020 aikana tehdään selvitys 5 kunnan yhteisen rakennusvalvonnan perustamisesta. Mukana ovat Hartolan lisäksi Sysmä, Asikkala, Padasjoki ja Kuhmoinen. Tavoitteena on toiminnan käynnistäminen kesäkuussa 2021.

Syksyllä 2017 alkanutta kiinteistökartoitusta jatketaan. Vuonna 2021 tehdään taajama-alueen kiinteistöjen rakennuskartoitus konsulttityönä. Kartoituksen perustietolähteenä on pohjakarttatyön aineisto. Kunnassa tehdään noin 20–30 %:lle aineistosta tarkastus ennen kunnan rakennus- ja huoneistorekisteriin siirtämistä. Mittaustyötä jatketaan vuoden 2021 aikana ja pääpaino siirtyy ranta-alueille. Näiden alueiden ulkopuolelle jäävien kiinteistöjen omistajille lähetetään kysely rakennuskannasta, minkä pohjalta tiedot korjataan rakennus- ja huoneistorekisteriin. Tämän hankkeen tavoitteena on ensisijaisesti verottajalla olevien rakennustietojen korjaaminen ja päivittäminen.

Asia	TP 2019	TA 2020	TA 2021	TS 2022	TS 2023
Myönnetyt luvat ja ilmoitukset	174	180	180	180	180
Poikkeamisluvat	3	5	5	5	5
Jatkoajat ja muut päätökset	65	70	70	70	70
Suoritettut katselmuks	55	120	60	60	60

5.2 Ympäristönsuojelu

Hartolan ympäristönsuojelutehtävät hoidetaan yhteistyössä Heinolan kaupungin ja Sysmän kunnan kanssa. Ympäristönsuojelun tavoitteena on ihmisen toiminnasta syntyvien ympäristöhaittojen minimoiminen, luonnonvarojen kestävä käyttö sekä viihtyisä ja puhdas elinympäristö. Ympäristönsuojelun tehtäviin kuuluvat mm. ympäristönsuojelulain, maa-aineslain, jätelain ja vesilain mukaiset lupa-, valvonta- ja edistämistehtävät.

Heinolan kaupungilta ostettavaa ympäristönsuojelun työresurssia päätettiin vähentää 85 %:sta 70 %:iin vuodesta 2021 alkaen. Lisäksi ympäristönsuojelun töitä pyritään tehostamaan erilaisin keinoin, kuten lisäämällä usein kysytyt kysymykset -osio kunnan nettisivuille sekä ottamalla käyttöön päivystyspuhelin.

Kunnan valvomia ympäristölupakohteita Hartolassa on noin 25. Maa-aineslupakohteita on yhteensä 11, nämä painottuvat soran ja hiekan ottoon. Viime vuosina kalliokiviaineksen osuus maa-ainesten otossa on kasvanut ja tulevaisuudessa sen odotetaan yhä kasvavan. Voimassa olevien maa-aineslupien määrä on vähentynyt viime vuosina, minkä vuoksi myös valvontakäyntien määrät ovat vähentyneet.

Useita maa-aineslupia on päättymässä vuosien 2020 ja 2021 aikana. On odotettavissa, että lähes kaikille päättyville luvilla tullaan hakemaan jatkolupaa, minkä vuoksi vuodelle 2021 on odotettavissa useita maa-aineslupahakemuksia.

TUNNUSLUVUT, YMPÄRISTÖNSUOJELU					
Määrä	TP 2019	TA 2020	TA 2021	TS 2022	TS 2023
Valvonta- ja tarkastuskäynnit (ei maa-aineslupatarkastukset)	150	150	120	120	120
Näytteet	20	20	20	20	20
Ympäristöluvat	2	2	2	3	3
Maa-ainesluvat	1	2	4	2	2
Kampanjat ja projektit	2	2	2	2	2
Maa-aineslupien valvontakäynnit	30	25	25	20	20

5.3 Kaavoitus

Kaavoitus siirtyi hallintosäännön muutoksella 1.7.2019 ympäristölautakunnan vastuulle. Kunnan strategian toteuttamista kaavoituksen keinoin pyritään varmistamaan kaavatoimikunnan avulla.

Hartolan taajaman yleiskaava tuli lainvoimaiseksi 2019 keväällä ja luo pohjan keskustaajaman kehittämiseksi. Keskustapalvelujen kehittämisen painopistettä viedään lähemmäs 4-tietä. Pohjakartan uudistustyö valmistuu vuoden 2020 aikana. Asemakaava on vanhimmilta osiltaan 50-luvulta ja sen uusiminen aloitetaan vuonna 2021. Tärkein osuus asemakaavoitusta on teollisuusalueen ja 4-tien asemakaavan muutos ja laajennus. Taajaman alueella rakentamattomia asuinrakennusten rakennuspaikkoja on tällä hetkellä runsaasti ja kysyntä vähäistä. Sen sijaan teollisuustontteja ei juurikaan ole.

Rakentamispaine kunnassa kohdistuu ranta-alueille. Kunnan alueella on yli 30 rantakaavaa ja ne ovat pääosin vanhentuneita. Kunta on edistämässä niiden kumoamista tai muuttamista ns. HAKAKUMU -hankkeessa. Rantayleiskaavat kattavat lähes kaikki kunnan alueen rannat ja niiden päivittämistyö on aloitettu Jääsjärveltä. Vuoden 2020 aikana tehdään rantaosayleiskaavoissa havaittuja pieniä muutoksia. Molempien ranta-alueiden kaavamuutoskustannuksista vastaavat maanomistajat. Vuoden 2020 kertyy enemmän kustannuksia, kuin voidaan veloittaa. Talousarvio tasaantuu vuoden 2021 aikana. Vuonna 2022 aloitetaan Rautavesi-Rusi osayleiskaavan päivittäminen kaavoitustyön ja luontoselvitystöiden kilpailuttamisella. Luontoselvitystyöt on tarkoitus käynnistää keväällä.

5.4 Paikkatiedot ja kartat

Kunnanvaltuusto hyväksymässä hallintosäännön uudistuksessa lisättiin ympäristölautakunnan toimialueeksi uusi toimiala ”paikkatiedot ja kartat”

Kunnan henkilöstöresurssien pienentyessä paikka- ja karttatietojen käytön automatisointi säästää henkilötyötä sekä tiedon tuottamisessa että käytössä. Tätä työtä varten on tarkoituksenmukaista perustaa erillinen menokohta, jotta resurssien käyttöä voidaan helpommin ohjata ja seurata. Menokohdalle siirretään nykyisiä resursseja, lähinnä ympäristönsuojelutarkastajan vähenevästä työmäärästä.

Kunnan taajaman asemakaavaa on päivitetty laajemmin 1980 -luvulla laaditulla pohjakartalla. Kartta on ollut sekä teknisesti että sisällöllisesti vanhentunut, joten myös asemakaavoitustyö on jäänyt jälkeen maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksista. Sen mukaan asemakaava saisi olla enintään 13 vuotta vanha. Suuri osa Hartolan kaavoista on tehty jo 1955. Kartan uusimistyö on tarkoitus tehdä pääosin vuoden 2019 - 20 aikana. Karttaa tullaan käyttämään myös muiden suunnittelutöiden pohjakarttana mm. vesihuollon, katujen ja muiden yleisten alueiden osalta. Tärkeä merkitys sillä on toki myös mahdollisten rakennussuunnitelmien asemapiirrosten tausta-aineistona.

Tutkimusten mukaan noin 80 % tiedosta on paikkaan sidottua. Olennainen osa nykyaikaiseen tiedonhallintaan ja julkaisuun kunnissa kuuluu tiedon esittäminen ja käyttö ns. paikkatietona. Tiedon julkaisu karttamuodossa tehostaa huomattavasti sekä julkisen sektorin, että yksityissektorin tiedon hyväksikäyttöä itsepalveluna. Karttapalvelu on hyvällä tietosisällöllä suosituin osa kunnan internetsivuja. Hartolan kunnalla on käytössään uuden kuntarekisteri -järjestelmän myötä saatu WEBGis -karttajärjestelmä. Sitä kautta on mahdollista julkaista avoimessa internet -palvelussa kunnan valitsemalla tavalla tärkeää tietoa kuntalaisille ja muille sidosryhmille. Lisäksi järjestelmän avulla saadaan julkaistuksi viranhaltijoiden työtä tehostavaa tietoa sisäisessä käytössä. Paikkatieto -näkyvässä julkaistaan tietoa rajapinnan kautta sekä erilaisista ulkoisista palveluista että kunnan itse tuottamaa aineistoa.

Ympäristölautakunta	Tp 2019	Ta 2020 + muutos	Ta 2021	Muutos 2020 - 2021
Tuloarviot ja määrärahat				
Toimintatulot, ulkoiset	121 158	105 000	102 000	-3 %
Toimintamenot, ulkoiset	-270 808	-398 832	-358 350	-10 %
Toimintakate, ulkoinen	-149 650	-293 832	-256 350	-13 %
Toimintatulot, sisäiset				
Toimintamenot, sisäiset	-1 292	-420	-300	-29 %
Toimintakate, sisäinen	-1 292	-420	-300	-29 %
Toimintakate ulkoinen + sisäinen	-150 942	-294 252	-256 650	-13 %
Laskennalliset kustannukset				
Suunnitelmapoistot	-3 868	-3 607	-3 425	-5 %
Vyörytykset	-45 055	-37 059	-47 882	29 %
Laskennalliset erät	-10 594			
Tehtävän kokonaiskustannukset	-210 459	-334 918	-307 957	-8 %

Strategiset pitkän aikavälin tavoitteet			
Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	Lautakuntaan nähden sitovat tavoitteet	Mittari ja vertailuarvo	Toimenpiteet
Lupakäsittely ja valvonta ovat tasapuolista, oikeudenmukaista ja lainsäädännön mukaista sekä asiakaspalvelu ja asioiden käsittely sujuvaa.	Rakennusvalvonta Sähköisten asiointijärjestelmien ja niihin liittyvien toimintatapojen kehittäminen.	Käsittelyaikojen ja toiminnan laajuutta koskevien mittareiden valinta ja julkaisu	Kuntanet7 mahdollistaminen kyselyjen vakiinnuttaminen osana toimintaa
	Seudullisen rakennusvalvonnan muodostamista valmistellaan		
Kaavoitettujen tonttien määrä ja laatu vastaavat rakentamisen tarpeita	Kaavoitus Ajantasainen ja rakentamistarpeisiin vastaava maankäytön suunnittelu	Kaavoitusohjelman ylläpito ja toteuttaminen	Ranta-alueita koskevat kaavat. Taajaman asemakaavan uudistaminen
	Ympäristönsuojelu Toteutetaan kaikki valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset.	Ympäristönsuojelun valvontaohjelman toteuma.	Toteutetaan kaikki valvontaohjelman mukaiset määräaikaistarkastukset.
	Kiinteistökartoitus Kartoitustoimintaa kehittämistä osaksi normaalia rakennuslupaprosessia jatketaan. Uusien teknisten ratkaisujen käyttöönotolla tehostetaan tuottavuutta. Painopiste rekisteritietojen perusparannuksessa.	Rekisteröinnin tehostaminen	Taajaman tietojen kerääminen ja tallentaminen teetetään ostopalveluna.

INVESTOINTIKOhteet

Tasetili	KP	Kohde	Perustelu	2021	2022	2023
		Aineettomat hyödykkeet				
11986	91011	Tietokoneohjelmistot	varaus	-48 000	0	0
		Maa- ja vesialueet				
		Huom! Tasetili sen mukaan mitä maa-alueita ostetaan/myydään				
Huom!	91021	Maa-alueiden osto	määrärahavaraus	0	0	0
Huom!	91021	Maa-alueiden myynti	tonttien myynti	0	0	0
		Rakennukset				
		Huom! Tasetili sen mukaan mitä rakennusta ostetaan/myydään				
Huom!	91031	Rakennusten osto	varaus	0	0	0
Huom!	91031	Rakennusten myynti	varaus	0	0	0
		Osakkeet ja osuudet				
		Huom! Tasetili tarkistettava osakkeen muk.				
Huom!	91043	Muut osakkeet ja osuudet/ osto	varaus	0	0	0
Huom!	91043	Muut osakkeet ja osuudet/ myynti	varaus	0	0	0
		Taide-esineet				
1195	91050	Taide-esineiden osto	varaus	0	0	0
1195	91050	Taide-esineiden myynti	varaus	0	0	0
		Talonrakennus ja tilapalvelut				
11988	92030	Jokiranta	Jokirannan katon uusinta	0	-50 000	0
11981	92028	Kunnanvirasto	Vesikaton ja iv-koneiden uusinta	0	0	-250 000
11988	92031	Koskipää	Perusparannusta, kuntotutkimus	-8 000	0	0
11991	92021	Terveysasema	Terveysaseman peruskorjaus tarkentuu kuntotutkimuksen/suunnittelun myötä	-45 000	0	0
11990	92032	Yhtenäiskoulu	Uudisosan rakennustyö ja v. 2023 vanhan osan osittainen purku	-1 165 500	0	-200000
11992	92033	Visantien tukiasunnot	Ilmalämpöpumpun asennus	-8000	0	0
11962	92020	Palotalo	Iv-koneen uusinta	0	-20000	0
		Liikenneväylät				
11968	93011	Katujen ja pysäköintialueiden päällystys	Katujen päällystys	-15 000	-15 000	-30 000
11968	93012	Katuvalaistuksen uusiminen	Led-valaistuksen lisääminen	-10 000	-10 000	-10 000
11987	93020	Kaavatie rakentaminen	Kaavatie rakentaminen Kurpanpellontien eteläpäätä, tehdään tarvittaessa purkamishankkeiden yhteydessä	0	0	-140 000
11983	93018	Keskusta-alue	Keskustan turvallisuuden ja viihtyisyyden parantaminen	-10 000	-10 000	-10 000
		Satama				
11982	93021	Visainlahden satama	Sataman ja kalastusmatkailun Leader-kehittämishanke	-83 000	-34 875	0
		Visainlahden satama	Sataman ja kalastusmatkailun Leader-kehittämishanke	83 000	34 875	0
		Vesilaitos				
11975	94011	Vesijohdot	Sulkuventtiilien ja vanhojen himaniittiputkien uusiminen taajamassa	-25 000	0	0
11971	96011	Vesijohdot	Pohjolan paineenkorotusaseman kunnostaminen	-20 000	0	0
		Viemärlaitos				
11976	95011	Viemärit	Nurmen pumppaamoon kunnostus 2-pumppuiseksi	-10 000	0	0
11985	95012	Jätevedenpuhdistamo	Fosforin jatkuvatoiminen mittauslaite	-20 000	0	0
		Maankäyttö				
			menot	-1 467 500	-139 875	-640 000
			tulot	83 000	34 875	0
			netto	-1 384 500	-105 000	-640 000

TA 2021

Kunta pyrkii edistämään investointihankkeilla kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia seuraavasti:

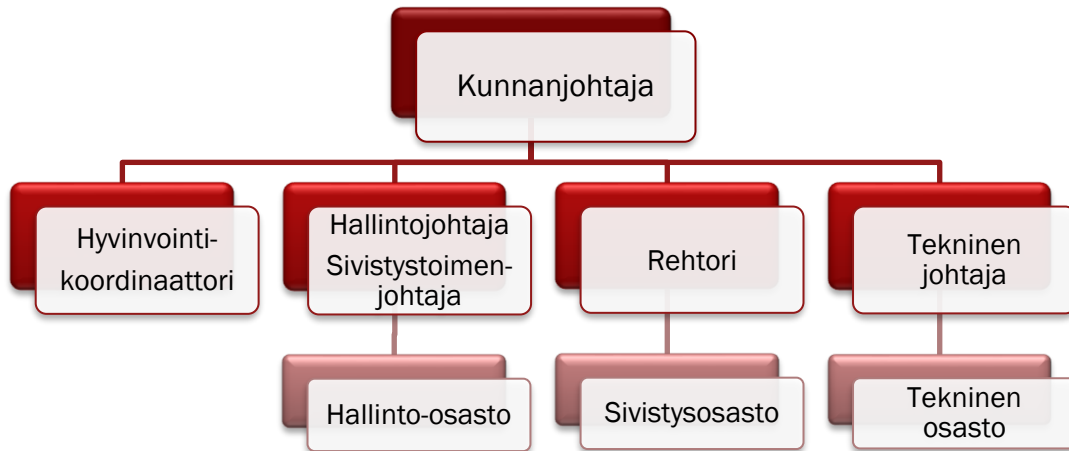
- keskusta-alueen liikenneturvallisuutta, esteettömyyttä ja viihtyisyyttä parannetaan
- katujen päällystystöillä ja valaistuksen uusimisella parannetaan liikenneturvallisuutta
- koulun uudisrakennus edistää lasten ja nuorten sekä työntekijöiden hyvinvointia
- terveysaseman peruskorjaus edistää asiakkaiden ja työntekijöiden hyvinvointia
- vesijohtojen uusiminen taajamassa ja Pohjolan paineenkorotusaseman kunnostus turvaavat puhtaan veden saantia häiriötilanteissa
- Sataman ja Jääsjärven/Rautaveden kalastusmatkailun Leader-kehittämishanke edistää sataman turvallisuutta ja hyödynnettävyyttä, sekä parantaa kuntalaisten ulkoilumahdollisuuksia. Hankkeessa on huomioitu laajasti liikuntarajoitteisten pääsy luontokohteisiin.
- Nurmen pumppaamon saneeraus parantaa viemärijärjestelmän toimintavarmuutta ja vähentää riskiä jätevesien vuodolle maanpinnalle pumppaamosta.
- Jätevedenpuhdistamon automaattinen fosforinseuranta parantaa puhdistamon hyvien tulosten saavuttamista ja edesauttaa Tainionvirran virkistyskäyttöä.

TALOUSSUUNNITELMA 2021 – 2023

<i>Ulkoiset tuotot ja kulut</i>	TP 2019	TA+muutos 2020	TA 2021	TS 2022	TS 2023
Toimintatulot	2 731 262	2 362 829	1 747 517	1 587 318	1 592 218
Myyntitulot	890 578	745 458	707 461	707 461	712 361
Maksutulot	207 307	222 995	191 155	171 155	171 155
Tuet ja avustukset	476 957	286 487	327 121	186 922	186 922
Muut toimintatulot	1 153 426	1 107 889	521 780	521 780	521 780
Valmistus omaan käyttöön	2 994	0	0	0	0
Toimintamenot	-20 989 070	-20 695 315	-20 468 488	-20 251 931	-20 136 226
Henkilöstömenot	-4 331 292	-4 132 512	-4 000 176	-3 866 169	-3 789 364
Palvelujen ostot	-15 234 429	-15 276 729	-15 239 008	-15 159 408	-15 120 908
Aineet tarvikkeet ja tavarat	-738 047	-742 751	-620 067	-619 117	-618 917
Avustukset	-412 670	-393 240	-415 100	-415 100	-415 100
Muut toimintamenot	-272 632	-150 083	-194 137	-192 137	-191 937
Toimintakate	-18 257 808	-18 332 486	-18 720 971	-18 664 613	-18 544 008
Verotulot	9 355 050	9 797 000	9 928 000	9 636 000	9 880 000
Valtionosuudet	8 631 788	9 424 391	9 516 592	9 516 592	9 516 592
Rahoitustulot ja -menot	-50 632	-74 632	-28 180	-28 303	-28 428
Korkotulot	8 616	5 131	5 010	4 887	4 762
Muut rahoitustulot	57 262	32 010	47 010	47 010	47 010
Korkomenot	-116 281	-111 523	-80 000	-80 000	-80 000
Muut rahoitusmenot	-229	-250	-200	-200	-200
Vuosikate	-321 602	814 273	695 441	459 676	824 156
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-750 510	-703 661	-544 347	-587 536	-561 104
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tulot					
Satunnaiset menot					
Tilikauden tulos					
Poistoeron lisäys(-) tai vähennys(+)					
Vapaaehtoisten varausten lisäys(-) tai vähennys(+)					
Rahastojen lisäys(-) tai vähennys(+)					
Tilikauden yli-/alijäämä	-1 072 112	110 612	151 094	-127 860	263 052

HENKILÖSTÖRESURSSISUUNNITELMA V. 2021 - 2024

Henkilöstösuunnitelman tavoitteena on suunnitella henkilöstön määrä ja rakenne vastaamaan tulevaisuuden haasteita. Suunnitelma perustuu Hartolan kunnan henkilöstöstrategiaan ja talouden tasapainottamistyöryhmän kehityssuunnitelmaan.

Hartolan kunnan väkiluvun on arvioitu laskevan noin 2.000 asukkaaseen kymmenen vuoden aikana. Tämä vähentää huomattavasti kunnan verotuloja ja valtionosuuden kertymiä. Talouden tasapainottamistyöryhmä on linjannut tavoitteeksi henkilöstömenojen vähentämiseksi 2 henkilötyövuotta joka vuosi seuraavan 10 vuoden ajan. Tästä saadaan säästöä 80.000 - 100.000 euroa vuodessa.

> luontainen poistuma on hyödynnettävä täysimääräisesti (=eläköityvien tilalle ei uusia, tehtäviä yhdistettävä, palveluja ostettava ulkopuolelta)

-> toimintatapoja on uudistettava koko ajan

-> laadittava henkilöstösuunnitelma, joka perustuu ennakoituun luontaiseen poistumaan -vuoteen 2025 mennessä -10 työntekijää

Henkilöstörakenne ja jakautuminen osastoille

Hartolan kunnassa oli vakinaista henkilöstöä vuoden 2019 lopussa 71,7 henkilötyövuotta ja määräaikaisia 19,3 henkilötyövuotta. Kunnan henkilöstömäärä on edelliseen vuoteen verrattuna laskenut hieman. Määräaikaista henkilöstöä kunnalla on palkattuna sijaisuuksissa, hankkeissa ja työllistettyinä sekä kesätyöntekijöinä. Määräaikaisen henkilöstön määrä on pysynyt vuosittain lähes samana ja määräaikaisen henkilöstön määrää ei ole tarkoitus lisätä.

Henkilöstön jakautuminen tulosalueille:

Toimiala	Vuosi 2019			Vuosi 2018		
	Vakinaiset	Määräaik.	Yhteensä	Vakinaiset	Määräaik.	Yhteensä
Kunnanhallitus	5,9811	3,5233	9,5044	7,0545	4,5533	11,6078
Sivistyslautakunta	47,7208	5,0344	52,7553	44,2248	9,4973	53,7221
Ympäristölautakunta	1,4000	3,8384	5,2384	6,6444	2,6751	9,3194
Tekninen lautakunta	16,6017	6,9711	23,5728	16,6234	4,9346	21,5580
Yhteensä	71,7037	19,3672	91,0709	74,5471	21,6603	96,2074

Koko kunnassa henkilöstä on eniten sivistystoimessa (53 henkilöä) ja toiseksi eniten teknisessä toimessa (24 henkilöä).

Henkilöstörakenne sukupuolen mukaan

Kunta-alan henkilöstön sukupuolirakenne on naisvaltainen ja valtakunnallisesti naisia on keskimäärin 80 % henkilöstöstä. Hartolassa naisten osuus koko henkilöstömäärästä on 73,05 %.

Henkilöstörakenne sukupuolen mukaan toimialoittain v. 2019	Naisia yht.	Pros.	Miehiä yht.	Pros.2
Kunnanhallitus	8,5345	9,37 %	0,9698	1,06 %
Sivistyslautakunta	46,2076	50,74 %	6,5476	7,19 %
Ympäristölautakunta	3,3356	3,66 %	1,9027	2,09 %
Tekninen lautakunta	8,4515	9,28 %	15,1212	16,60 %
Koko henkilöstö	66,5292	73,05 %	24,5415	26,95 %
Kunta-ala		80,00 %		20,00 %

Ikärakenne

Keski-ikä		Keski-ikä	
Hartolan kunta		kunta-ala 2018	
naiset	47,6	naiset	45,8
miehet	38,8	miehet	45,6
kaikki	46,4	kaikki	45,7

Kunnan koko henkilöstön keski-ikä on 46,4 vuotta.

Henkilöstön keski-ikä on kunta-alalla korkeampi kuin muilla työmarkkinasektoreilla. Kunta-alalla työskentelevän henkilöstön keski-ikä oli vuonna 2018 noin 45,7 vuotta. Hartolan kunnan koko henkilöstön keski-ikä vuonna 2019 oli 46,4 vuotta ja se on lähellä kunta-alan keski-ikää.

Hartolan kunnassa suurin ryhmä on 50-59 vuotta (36 henkeä) ja toiseksi suurin ryhmä on 40-49 vuotta (21 henkeä). Alle 30 -vuotiaita työntekijöitä oli 4.

Kunnan henkilöstöpolitiikan haasteena on uusien työntekijöiden rekrytointi eläköityvien tilalle, työntekijöiden työkyvyn ylläpitäminen ja työssä viihtymisen edistäminen, jotta mahdollisimman moni jatkaisi työssä varsinaiseen eläkeikään saakka. Hartolan kunnan henkilöstön vähäinen vaihtuvuus kertoo vahvasta sitoutumisesta paikkakuntaan ja työpaikkaan

Poissaolot

Poissaolojen syyt ja määrä vaihtelevat pienessä henkilöstössä runsaastikin vuosittain. Työnantajan näkökulmasta poissaolojen syyt, kuten äitiyslomat ja perhevapaat sekä vuorotteluvapaa ja kuntoutus ovat normaaleja elämäntilanteesta johtuvia ja yhteiskunnan tukemia työssä poissaolon syitä. Työnantajan myöntämä oikeus koulutukseen voidaan nähdä myös investointina työntekijän osaamiseen. Sairauspoissaolojen määrän muutoksen perusteella on arvioitu henkilöstön hyvinvoinnin tilaa ja siinä tapahtuneita muutoksia.

Henkilöstön poissaolot syineen vuosina 2016 - 2019 ovat seuraavat (kalenteripäiviä):

Keskeytykset perusteiden mukaan ryhmiteltynä:

Keskeytyksen syy	2019	2018	2017	2016
Vuorotteluvapaa	147	0	270	360
Kuntoutus	10	0	0	0
Sairausloma	1030	1071	1391	1430
Palkaton virkavapaa	473	163	261	54
Opintovapaa	365	269	0	0
Koulutus	283	290	160	215
Perhepoliittiset vapaat	227	72	300	366

Palkattomaan virkavapauteen sisältyy myös vuonna 2014 aloitettu talkoovapaakoikeilu ja sitä vuonna 2019 pidettiin 100 päivää.

Työkyky ja terveys

Lakisääteiset työterveyspalvelut on hankittu sopimusperusteisesti 1.5.2010 lukien Työterveys Oy Wellamolta.

Työterveyshuollon käytössä on työkyvyn kolmikanta-palaverit, joissa on mukana työterveyslääkäri, työntekijän ja työnantajan edustajat. Niiden tarkoituksena on sopia yhteistoiminnassa asioista, jotka edistävät työntekijän työssä jaksamista ja kuntoutumista. Hartolan kunnassa on käytössä myös päihdeongelmista kärsiville hoitoonohjausmalli.

Henkilöstöstrategia

Nykytila:

- Henkilöstö on kokenutta ja vahva osaaminen tehtäviin
- Moni tehtävä on yhden henkilön varassa
- Toimintaprosessit vaativat osittain kehittämistä
- Työkyky ja motivaatio
- Vuosittain kehityskeskustelut/ tilanteen kartoittaminen
- Myönteinen suhtautuminen opiskeluun
- Määräaikaisia vain poikkeustapauksissa ja hankkeissa
- Pienet henkilöstöresurssit, johtotehtävissä laaja-alainen tehtäväkenttä tuo haastetta asioiden hallintaan, hallinnolliset tehtävät vievät ison osan ajasta (sivistystoimi)

Henkilöstöstrategian painopistealueet:

Eläköitymisiin varautuminen ja henkilöstön ikääntymisen huomioiminen

- liikunnan ja työssäjaksamisen lisääminen
- kokeiluna työnohjauksen tarjoaminen matalalla kynnyksellä
- uusien henkilöiden rekrytointi vapaisiin tehtäviin: työtehtävien luonne, perheystävällisyys, palkkaus (rekrytointilisä)

Työhyvinvointi

- uusien työntekijöiden perehdytys
- säännölliset työhyvinvointikyselyt ja seuranta
- etätömahdollisuus
- osa-aikaeläkkeen ja osa-aikatyön mahdollistaminen
- Hartolan kunta mukana yritysliikuntaohjelmassa, liikuntamajan käyttö ja liikunta- ja kulttuurisetelit, yhteiset henkilöstötapahtumat, talkoovapaa
- ajanmukaiset työvälineet
- palkkauksen oikeudenmukaisuus

Toimintaympäristön muutokset ja osaamisen kehittäminen

- kehityskeskustelut vuosittain
- ajankohtaiset koulutukset
- tiimiyttäminen ja pelisäännöt kaikille osastoille
- prosessien kehittäminen
- sähköisten toimintamallien hyödyntäminen
- yhteistyö naapurikuntien kanssa
- vaihtoehtona osaamisen ostaminen yrityksiltä
- uusissa rekrytoinneissa puuttuvan osaamisen huomioiminen osastokohtaisesti

Hartolan kunnan henkilöstöstrategialla pyritään vahvistamaan henkilöstön motivaatiota ja kannustamaan oman osaamisen kehittämiseen sekä olla vetovoimainen työnantaja. Hyvän työilmapiirin kautta myös hiljainen tieto siirtyy organisaatiossa.

Henkilöstösuunnitelma vuosille 2021 - 2023

Vakinaisen henkilöstön rekrytoimiseksi Hartolan kunnassa on käytössä täyttöluvan hakeminen kunnanhallitukselta. Uusissa rekrytoinneissa on pyritty varautumaan tuleviin eläköitymisiin, joita on kunnan henkilöstössä tulossa tulevina vuosina paljon. Henkilöstön eläköityminen ja ikärakenteen muutos on Hartolan kunnan henkilöstöstrategian suurimpia haasteita. Myös henkilöstön saatavuus vapautuviin tehtäviin voi tulevaisuudessa vaikeutua.

Toimintaympäristö muuttuu ja osaamistarpeiden muutosta tuetaan koulutuksilla. Samalla voidaan hyödyntää sähköisen toimintaympäristön tarjoamat mahdollisuudet. Kehityskeskustelut käydään henkilöstön kanssa vuosittain ja niissä kartoitetaan samalla ajankohtaiset koulutustarpeet.

Kunnan väkiluvun vähetessä toiminnan organisointia ja henkilöstörakennetta sopeutetaan käytettävissä oleviin tuloihin siten, että henkilöstömäärää supistetaan seuraavan 10 vuoden (2020 - 2029) aikana 20 henkilötyövuotta eli keskimäärin 2 henkilötyövuotta vuodessa (vaikutus vaihtelee 80.000-150.000 euroa/vuosi). Supistaminen tehdään pääasiassa vakinaisesta henkilöstöstä. Kunnan palveluksessa oli vuonna 2018 yhteensä 82 vakinaista työntekijää ja 22 määräaikaista työntekijää ja vähennys huomioidaan tähän ajankohtaan.

Alkuvaiheessa henkilöstömenojen sopeutustarve on hieman suurempi kuin vuoden 2025 jälkeen, ja vuonna 2020 henkilöstömenojen sopeutustarve on 150.000 euroa

- sopeuttaminen voidaan tehdä henkilöstön luonnollisen vähenemän avulla (eläkkeelle siirtymisten ja työpaikan vaihdosten yhteydessä), josta tarkempi suunnitelma annetaan talousarvion laatimisen yhteydessä
- sopeutus edellyttää tehtävien yhdistämisiä ja uudelleen järjestelyjä, joissain toiminnoissa ostopalvelujen hankkimista ja toiminnan automatisointia sekä digitalisaation hyödyntämistä

Henkilöstömäärän kehitys

Alla olevassa taulukossa on kuvattu osastojen henkilöstömäärän kehitys (henkilötyövuosina) ja liitteenä olevassa taulukossa henkilöstö on kuvattu tehtävänimikkeittäin. Velvoitetyöllistettäviä ei ole huomioitu henkilöstömäärään, mutta määräraha on varattu työllistämisen kustannuspaikan kohdalle. Muut työllistettävät ovat varattuina osastojen omilla kustannuspaikoilla.

	Henkilöstömäärä 2020	Henkilöstömäärä 2021	Henkilöstömenot 2020	Henkilöstömenot 2021
Hallinto-osasto	7,75	7,75	633 085	661 008
Sivistysosasto	46,63	44,53	2 141 988	2 204 915
Tekninen osasto	25,15	22,30	1 119 111	920 221

Liitteenä Henkilöstöluettelo

HENKILÖSTÖLUETTELO						
Henkilöstö 31.12. (henk.työvuosina)						
HALLINTO-OSASTO	2020	2021	2022	2023	2024	2025
kunnanjohtaja	1	1	1	1	1	1
hallintojohtaja	1	1	1	1	1	1
laskentasihteeri	1	1	1	1	1	1
palvelusihteeri	1	1	1	1	1	1
toimistosihteeri	1,85	1,85	1,85	1,85	1,85	1,85
työllisyyskoordinaattori*	0,5	0,5				
hanketyöntekijät**	1,4	1,4				
Yhteensä	7,75	7,75	5,85	5,85	5,85	5,85
hyvinvointikoordinaattori	1	1	1	1	1	1
SIVISTYSOSASTO	2020	2021	2022	2023	2024	2025
rehtori	1	1	1	1	1	1
kirjaston johtaja	1	1	1	1	1	1
kirjastovirkailija	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
kirjastoapulainen (määräaik)***	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11	0,11
toimistosihteeri	1	1	1	1	1	1
luokanopettaja	5,5	5	5	5	5	5
lehtori	4,8	4,8	4,7	4,7	4,7	4,7
erityisopettaja/erityisluokanopettaja	2,6	2	2	2	2	2
päätoiminen tuntiopettaja (ma/vak)	1	1	1	1	1	1
erit.op. tuntiopettaja (määräaik.)****	0,5	0,5				
sivutoiminen tuntiopettaja (määräaik)	0,7	0,7	0,7	0,7	0,5	0,5
koulunkäynninohjaaja	5,9	5,9	6,38	5,8	5,8	5,8
kuraattori	1	1	1	1	1	1
varhaiskasvatuksen johtaja	1	1	1	1	1	1
varhaiskasvatuksen opettaja	2,5	2	2	2	2	2
varhaiskasvatuksen lastenhoitaja	4,77	4,77	4,77	4,77	4,77	4,77
varhaiskasvatuksen lastenhoitaja (ma)*****	1	1				
perhepäivähoitaja	5,5	5	5	5	5	4
päiväkotiapulainen	1	1	1	1	1	1
vapaa-aikapäällikkö	1	1	1	1	1	1
näyttelyvalvoja (määräaik)	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
työpajatoiminnan ohjaaja	1	1	1	1	1	1
työvalmentaja (määräaik)	1	1	1	1	1	1
etsivä nuorisotyöntekijä	1	1	1	1	1	1
Yhteensä	46,63	44,53	43,41	42,83	42,63	41,63

TEKNINEN OSASTO	2020	2021	2022	2023	2024	2025
tekninen johtaja	1	1	1	1	1	1
toimistosihteeri	2,5	2	2	2	2	2
toimistorakennusmestari	1	1				
rakennustarkastaja	1	1				
Rakennustarkastaja/toimistorakennusmestari				1	1	1
tekninen suunnittelija	0,15	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ammattimies	1	1	1	1	1	1
erikoisammattimies	3	2	2	2	2	2
kunnallistekniikan työnohjaaja	1	1	0	0	0	0
Liikunta-alueiden hoitaja	1					
Ulkoalueiden hoitaja		1	1	1	1	1
kiinteistönhoitaja	0,5	0,5	0	0	0	0
kirvesmies	1	1	1	1	1	1
puisto- ja puutarhatyöntekijä	2	2	2	2	2	2
ruokapalveluvastaava	1	1	0	0	0	0
yhdistelmätyöntekijä	1	1	2	2	2	2
siivouksen osallistuva siivoustyönjohtaja	1	1	1	1	1	1
Siivooja	2,5	2	2	2	2	2
kartoittaja	0,5	1	0	0	0	0
Projektityöntekijä	1	1,5	1	0	0	0
Oppisopimuskoulutettavat	2	0	0	0	0	0
Työllistetty, yhteiskuntavastuu	1	1	1	1	1	1
Yhteensä	25,15	22,3	18,3	17,3	17,3	17,3

* Vuoden kokeilu elokuusta 2020 alkaen

**Pienten kuntien elinvoimaa -hanke

*** Koulunkäynninohjaaja kesäaikana

**** Korona-avustus lv. 2020 - 2021

***** Hankerahalla